

THOMAS JONES.

Cyfaill i'r CYMRO;

N E U, L Y F R O

Ddiddanwch Cymhwysob,

EL DOWYS DYN AR FEORDD O

H Y F R Y D W C H:

YN GANEUON, A CHAROLAU, AG
ENGLYNION, HAWDD YW DEUALL.

O W A I T H

PRYDYDDION SIR Y FLINT, A SIR DDIMBECH.

O G A S G L I A D

W. HOPE, O DRE FOSTYN.

C A E R L L E O N.

ARGRAFFHWYD GAN W. READ A T. HUXLEY,
YN Y FLWDDYN 1765; AG AR WERTH GAN
W. HOPE, YN SIR Y FLINT.

THOMAS JONES

ENGLYNION *ymlaid y* LLYFR.

CU fellu'n awr Cyfaill i ni-medrys,
Yw madrodd dyddyri,
Dynion er daioni,
Hŷ fel doeth ath hoffa di.

W. HOPE.

Cyfaill cân, Cyfaill mwyn cû ag hefyd,
Wyt Gyfaill rhyfymu,
Gwir rofyn, a gair Iesu,
Gloyw sail, glaeaf iawn fu.

W. JONES.

Cyfaill bru, Cymru bro gain gwirddoeth;
Eill gerdded tiwy *Frydain*,
Medrysol gysonol lain,
Y bair cariad i'r beirdd cowrain.

ED. THOMAS.

RHAGYMA DRODD.

YN gymmaint a bôd dŷn yn greadur rhesymmol, wedi ei greu gan y Duw mawr, yr hwn fydd uwchlaw pob rheswm a gwybodaeth; a phan roddod ef y dŷn ar ei ddewisiad i'r un a fynne ai ufuddhau ai anufuddhau, sefyll ai cwympio, wele mae'n rhŷ hylbys, osywaeth, i bôb dŷn, sy'n teimlo gwraidd ei natur heblaw bod lythrennol am y peth; mae cwympio wnaeth a ninnau hefyd; ag mae'n hanesol am dano ef, ai blant nefaf oi hîl, pan ddarfu iddynt gael eu troi o Beradwys, hwy aethant un at y plefer yma, a'r llall at y plefer arall; un i lafurio'r ddaear, a'r llall i fugailio ei braidd, ag fellu yn y blaen; ond ymhellach pan gâdd yspryd yr Arglwydd afel yn *Abel* wirion i offrymy'n rhagorach nai frawd *Cain*, y cododd yr elyniaeth sarphaidd yn ei frawd, ag ai lladdodd ef; fellu *Cain* a safodd yn natur ei gwymp, sef natur sarph; ar ôl lladd ei frawd, a myned tan felldith y Creawdwr, fe aeth yn gyrwydrad o

wydd Duw i wlad *Nod*, i adailadu, ag i blanu, ag i ymblefuru ono.

Felly drachefn, 'r aith eu hepil wrthnyfyg bôb un at ei feddwl ai chwant ei hun; ag etto mae natur y cwymmp ynom ni plant *Adda* pôb un am blefio ei natur; un am y bŷd ai gyfoeth, a'r llall am y bŷd ai blefer, a rhain gan mwyaf oll am fatchder; a'r *Cymru*'n enwedig, fydd am eu plefer; rhai am y canu, ag eraill am y dawnfiau, neu'r cyffelyb, amryw o honynt am chwereuon anghyfreithlon, osawaith; ond mae'r natur honno o ganu yn rhyw beth mwy tirion nag amriw o bethau.

A chan weled hynnu, mi a ryfygais gafglu ychydig o *GANEUON* penrhydd, hawdd iw dyscu; a phwy bynnag ai hystyrio, hwy allant fôd yn fuddiol a chysurus i ysgolheigion bychain, i arferyd dyscu a chynefino aullyfrau; ag ar fod hyn yn dderbyniol ag er llefhâd i bawb ai darllenio, ydiw taer deisyfiad

Eich ufudd Wasanaethydd,

W. HOPE.

Henwau

Henwau'r PRYDYDDION, *au Gwaith*
wrthynt.

DAFYDD JONES, o *Lanfair Tal*
Haearn, oi waith ef mae 5 o Gerddi.

HUGH ROBERT, o *Fagillt*, oi waith ef mae
1 Carol, 1 Gerdd.

WILLIAM HOPE, o *Dre Fostyn*; oi waith
1 Carol, 2 Gerdd.

EDWARD BARNES, o *Lan Elwy*; oi waith
of, 2 Carol, 2 Gerdd.

THOMAS EDWARDS, o *Nant Henllan*; oi
waith ef, 4 Carol, 4 Cerdd.

THOMAS JONES, o *Ruabon*; oi waith ef, 1
Carol, 3 Cerdd.

DANIEL JONES, o *Ruabon*; oi waith ef,
2 Carol, 2 Gerdd.

EDWARD THOMAS, o *Lan Rhydwen*; o
waith ef, cewch y pedwar mesur ar hu-
gain.

Cewch henwau'r mesurau uwch ben pôb
Carol ne Gerdd, yn eglyr ag yn hawdd yw
ddirnad.

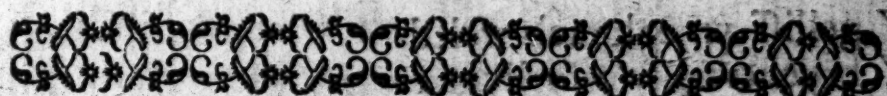

Y Cymru mwyhion,

YN lle rhoi danghosiad ym mha ddalen
y gallech gael y Carol ar Carol, neu'r Gerdd
ar Gerdd, mi a roes fy amser i ddeud yr
amgom oedd rhwng dau wr doeth: Gofyn-
noedd ūn gŵr i'r llall, *Pam y mae mab yn*
trafailio at ferch, mwy nag y mae merch yn
trafailio at fâb. Nis medrodd y llall roi
atdeb: ond rhyw ddynan tlawd, oedd yn
y cwmpeini, atebodd, *Mae haws oedd i'r*
CORPH fynd at yr ASEN, nag i'r ASEN fynd
at y CORPH.

Dechre

*Dechre CANIADAU 'r LLYFR bwn, ar Fesur a
elwir, Loath to depart, y Ffordd fyrraf.*

FY Mrodur oll, o un fam gwynedd,
A phawb fu gergardd mewn anrhydedd,
Derbyniwch Lyfr o werthfawr elw,
CYFAILL CYMRO yw ei Enw.

Am fy Llyfran i fydd fiarad,
Rhai o gâs, a'r lleill o gariad;
Y câs yn fynych iawn a ddwed,
Dyma air a cham yspeiliad.

Ond lle bothwi yn gariadus,
Y gair a ddaw yn hylaw hwylys;
Dweud a wna'n os misiff ddwad,
Ni chafodd bwn moi dëg argraphiad.

Bu fai or *Adda* fwyra 'chydig
O ffrwyth y Pren oedd waharddedig;
Bu fai, maen dangos a blin dynged,
Werthu *Joseph* i'r *Ismaeliad*.

Bu fai ar ^{*Bedr*} ~~*Bedr*~~ iddo wadu
Y galluog dwysog *Iesu*;
Mae bai ar filoedd, ond cyfadde,
Mewn bai yn fynych yr wyf finne.

Tynned dÿn v trawst calineb,
A chwedi, hwyrach mae'n ddihareb,

Y gelhiff yn eglurach weled
Y brychewin fy'n fy llygad.

Haws imi blesio pob anwyl ddyn,
Mewn pleſer gwael, na phleſio'm gelyn;
Mae'n anodd felly i un Crifftion
Bur wafnaethu Duw a Mammon.

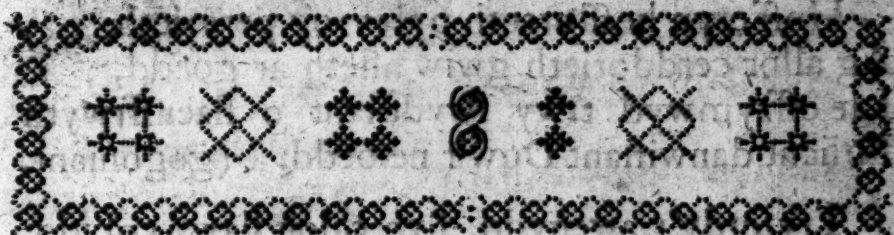
Derbynies chwedle oedd grabyslyd,
A gwenwyn unfodd gan rai ynfyd;
Ond gwyn ei fyd a erlidir fwya,
Ceiff ran oer mynych felus Manna.

Os oes neb yn meddwl dechrau
Gymmeryd pen yr unrhiw lwybrau,
Ag os ddiweddiff heb ei feie,
Hwn yn awr a henwai'n ore.

Er bôd rhai imi mewn malais,
Hyn o addewid a gowirais;
Poed i'm connhorthwy neſoedd ole,
A da amynedd Duw i minne.

W. HOPE, *ai cant.*

*Yma a dechreu Gwaith DAFYDD JONES, o Lan-
fair Talhaearn, yr bwn o gyfenwir yn DDAFYDD
PRYDYDD HIR; sef, dechreu Molawd y Delyn,
iw chanu ar, Leave the Land.*

DE[F]FRO'n ddi gymysg, tyrd awen dōd
addysg,
Wiw raddol oreyddysg a mawrddysg imi;
I seinio'n gysonnedd fawl lesol felusedd,
I'r delyn dda agwedd ddiwegi.

Gair Duw bendigedig ai henwiff hi'n unig,
Yn gynta o bob miwsic tōn eyrfrig tan nēf,
Mawr ydoedd bwriadau, gwneyd hon i gyd tynnu,
I fedru cynhedlu cain odlef.

Tubal o'r cynfyd, brawd *Tubal* Cain hefyd
Ai lliniodd hi'n hyfryd llawenfud pob lle;
Ar delyn mae'n debig yn gynta o bob miwsic,
A roes fawl i'r Duw unig mewn donie.

Miwsig ysprydol iw'r delyn urddasol,
Cân hyfwi gonhesol hyfrydol i'r fro;
Hi a'yr bōb traferthion o bowlyd helbylon,
O eigion y galon i gilio.

Hoff

Hoff eryn hoff araeth pyreyrog perorieth,
 Ag allor cerddorieth gwiw afieth ar goedd,
 Lle offrymwyd trwy lwyddiant o flaenffrwyth
 Foliant danwifant Duw'r nesoedd. (gogoniant,

Trysfordy'r awenydd, llyn calon llawn colydd,
 Swn adroedd, diniweydrwydd, llawenydd mwyn
 llon;

Bu'n canu mewn cynudd o reyglood i'r Arglwydd,
 Gan Ddafydd o ddeynydd wedd union.

Pan oedd' ar *Saul* frenhin ddrwg yspryd ysgei-
 thrin,

Pw drwblïo fo'n drablin, wedd erwin oedd o;
 Mâb *Jesse* gynheslyn trwy rinwedd y delyn,
 A yrre'r drwg eylyn i gilïo.

Brenhines pob Miwfig hardd adail yrddedig.
 Wych hael fraint ychelfrig, caethedig i thop;
 Am adlais mwyn odle, pŵr lesel perleisie,
 Gan hon mac'r, fain ore fyn' *Europ*.

Pob dŷn y fae'n donog, a chalon flinderog,
 Ai feddwl yn wibiôg rhu lidiog ar lëd;
 Gwrandawed lerefydd y delyn fwyn ufudd
 Hi leinw llawenydd i lned.

Clochdy clau wchder, clomendu clae mwynder,
 Siop tanne, siap tyner, tég wiwber ei gwaith;
 Pren oslef barnasliw, tu gole tég eiliw,
 Glwys adail, clws ydiw closodwaith.

Merch Organ, arch eyrgaingc, tû closgoed
 toc clysgaingc,
 Gorseddfaingc crededdfaingc troell eyrgaingc
 trâ llefn;
 Mawr lesdar melysdrwst, fwn dwndrio sydyn-
 drwst,
 Cywirdrwst, duwioldrwst, di waelder.

Gwagen pob gwiwgerdd, i lysco melysgerdd,
 Mae'n agor mwyn eiddgerdd wych haelgerdd a
 choeth,
 Esgoldyr, yscowldant, a chader y chiwdant,
 Cegindant, parlwrđant, perl eyrdoeth.

Tu masarn to Mywfig, glae adael glywedig,
 Cynhwysdu cân yfdig calledig i lliw;
 Mawl hwylys melyslais cainoslef, cynheslais,
 Trefnyslais, caeodlais, cû odliw.

Apollo, (medd llyfrau) ai lliniodd o'r llonau,
Mercurys ai carau da raddau di rus;
Amphion ai pyngciau, ag *Orion*, medd geiriau;
 Yn ffyddlon ei Moeleu efo'r Mywsus.

Llys tannau, llais tyner dwys glirbwngc dis-
 glairber,
 A Phlefer plant *Gomer*, da fwynder hyd fedd;
 Gardd difir, gerdd dafod, ai gwrych yn llawn
 gwrachod,
 Ag ynddi dryganod, ddigonedd.

Orphion

Orphion, pan ganau lwys eirad fesurau,
Y meini'n y mirion, yn chware'n wych oedd;
Wrth rinwedd pereiddlais, y delyn feluslais,
Os coeliwn ni adlair cynhedloydd.

Mae ei llais hi'n ein clifftiau fel arogle i'r ffroeu-
nau,
Ne fêl ar wefusau tôn orau tan ne;
Fe ai gwnaed at ei phwrpas yn harddach i hyr-
ddas,
Na phalas na dinas i danne.

Tryth ddewrgras, tri thair gwrach, hoff
owgrym tri phum gwrach,
Dwys wrthie, tri saith gwrach, chwe naw gwrach
yn ôl;
Pôb un mewn trefn berffaith yn gwneyd ei gwa-
saneth,
Aerorieth, athrawieth wrth reol.

A gwr a thri extro oi hollen i hwylio,
Ag wyth wâs yn gweithio dano bôb dýdd;
Dwy forwyn da fwriad yn dilyn i deiliad,
Mor gyflym yw galwad ai gilidd.

Pwy godwn i'r gadair ei agor ar un gair,
Dryfordu, dianair, pym cowair pob cân;
A chwery hefo chwe bys, a dwy fawd a dau
fýs,
Wrth statys amcanys mab *Canaan*.

CYMRU.

3

Hŷ godwch drigolion Sir *Dinbech* ag *Anfon*,
Trefaldwyn fwyn dirion, *Flint* meirion, a *Môn*,
 Mae pawb ond plant *Nabal* yn caru merch *Tubal*,
 Ai threbal fain feddal fwyn foddion :
 Os hapie i ryw landdyn mewn afieth ymofyn,
 Pwy ganodd i'r delyn dëg eylun da i gain;
 Ond didwyll yw dweydyd, i foddio'r gelfyddud,
 Ryw lengcyn dwl ynfyd o *Lanfair*.

Pôb dynai hadwayno gwnaed fawl fel y medro,
 Yn hynaws i honno fu'n cleimio fwn clod ;
 Mae pawb trwy'r holl wledydd yn caru i llawe-
 Ond ymbell hên gybydd, rwi'n gwybod. [nydd

DAFYDD JONES.

Dau Bennill ei gyfarch Miss Llucci LLOYD, o
Lanfair Tal Haearn, pan oedd y Bardd ag eifio
Pâr o Fenig. — Canoedd ar Forfa Rhyddlan.

TR WY^{ch} cennad chwi, fyn dëg i bri,
 Lloer iawn i lles, lliw'r ewin lli,
 Hardd rien ffres, eireiddwen ffrî ;

Lwys heini, lawn o fynwyr ;
 Mae gwëdd eich pryd fel onix dryd,
 Mae'n wrthiau eich bod prydferthwch byd,
 Ail fenws glair, lân fynwes glud,

Disglair brÿd oglud eglur :
 Lliw'r grîfiel graig, lloer grafol grêd,
 Ael ganad lili gwynedd.

C

Gwinwdden

JONES DAFYDD

Gwinwdden i'r gain weddedd ddawn,

A dweyd yr iawn wrionedd.

Goleuni gwlad, maith rad a thie,

Yw'r feren wen dan nen y ne,

Llawena ei llyn, a lloenna ei lle,

Da fodde ei etifeddiaeth.

Bonddigedd gweddedd loywedd liw,

O lwydiad *Ffexbol*, raddol riw,

Hil Cymru, ai gwaed, fel cambrig gwiw,

Glain ydiw gwiwlan odieth.

Mi rois fy mryd ar gafglu ynghyd,

Anoiri bart o lyfrau'r byd,

Apolo a roe imi ganwyll ddrôd,

Yw chwalu o hŷd ai chwilio;

A gwel'd y gês yn rhain yn rhês,

Ei ddewis ffortyn tocyn tês,

Dawlu lot mewn diwael lês,

A mi a ddarllenies hono:

Roedd cennad ynddi i wisco'n llawn,

Trwy ddyfais iawn i *Ddafydd*;

Llytheren hyn ar howddgar lein,

Yn VALENTINE mewn deynydd;

Dwy y y, heb gël, *d, u, ag o,*

Tair L L L a c mewn bri i'n bro,

Wel cofiwch chwithau ar bôb tro;

Rwy yn dymuno menig:

O hyn i'r *Pasc* y dasc a dardd,

Lloer oleu ei gwedd, lliw lili gardd,

Oni wnewch chwi'n nwyllaw'n hardd,

Ee fydd y Bardd yn bŵr ddig.

DAFYDD JONES.

Cerdd i annog Mr. EDWARD JONES, o'r Ddôl
ym Mlbery Llan Elwy, am iddo dalu yr hên
Compounded, neu'r Blyled oedd ar ei Dresth-
daeth, a'r petb a bwrpasodd ef ei wneyd, ond ei
Galon ef a galedodd, fel Calon Pharo o'r Aipht,
yr hwn ni fynne allwng Israel ymaith.—Cenwch
ar Drom Galon.

YR hên yscweiar, hynaws gwaredd,
A wnaed yn ben trwy waed a bonedd,
Ar dîr y Ddôl, trwy yrddol alwad,
Lle cynhesol, llawn cynhwysiad;
Hên drestadaeth odiaith ydi,
Anedd ddoniol, a chyfrisol,
Iawn ei chyfri;
Lle darfu methrun dynion nerthol,
O hîl bonddigion, sadwrn dewrion,
Sownd a durol.

Y Ddôl wiwdeg hên ydi,
A llawer aer fu'n llowydd arni;
Rhai oedd weithie iw llwyr anrheithio,
Yn neidio ei farieth iw defowrio:
Ag eraill gwedi a fore gode,
Gan gynhilo yw had gweirio hi at y gore,
Rhai fel Esau, ofer fflyfiwr,
A'r lleill yn tuedd, fel Jacob iawnedd,
Sad fargeiniwr.

Ond fel a mynnodd Duw mewn mwyniant,
Y chwi gae rymus foddus feddiant;

Gan fod dynion yn bodloni,
 O'r hoyw loches roi hawl ichwi;
 Chychwi a gae gan bawb gompoundio,
 Am amryw enlyn, oedd Duw iddyn,
 Odda eiddo;
 Ped fawr rhain yn troi'n ysgymmyn,
 Yn wir ni chowse chwi na nhwythe
 Fawr ymheuthyn.

Ond pethau'r byd, mēdd gair yr hēn ddyn,
 Sy'n troi ai sylwedd megis olwyn;
 A fwydd hono os bydd ddiana,
 Yw troi yn gymmwys draw ag yma;
 Mewn dull a deunydd felly dynion
 Wrth drafferthu, rhai'n gwaethygu,
 A rhai gyfoethogion:
 Y chwi fu'n awr mewn mawr gymmeriad,
 A nhwythau ei mowredd, wŷr dirinwedd,
 Yn drueiniad.

Mae gair eich bōd (Duw ffynno'ch gorchwyl)
 Am wneud gweithred enaid anwyl;
 Sēf gorphen talu'r hēn ddyledion,
 Duw ro cynydd i'ch amcanion;
 Ond gwyn ei fŷd a wnelo'n wiwber,
 Farn ddiragrith, trwy wych fendich,
 A chyfiawnder:
 Hwnnw a geidw'n fyw ei enaid
 Yn dragywydd, (mēdd Dafydd ddedwydd
 Difai ddweydiad.)

C Y M R O.

Rhowch heibio yspryd *Nabal* greulon,
 A thrugarhewch, chwi gewch fendithion;
 Ag fel *Zacheus* byddwch fodlon,
 I rannu'n gofys yr hyn sy gyfiawn:
 Gobeithio'n hyfryd trwy gowirfaint,
 Fôd Duw trugarog yn medru'ch annog
 Chwi yn eich henaint,
 I ddwyn y gweiniaid o'i blinderau,
 Su ar bŷd yw gwasgu ar i llethu,
 Mawr eu llwythau.

Os bŷdd eich 'wyllys, mi wn a gellwch
 Oidi'r 'smoneth, beidio os mynnwch,
 I ddemandio, ni fêdd un dŷn
 Dan ei gafel, ddim yw gofŷn:
 Os bu'ch rhieni mewn meddaldod,
 A chwithau heb allu oddiwrth hynny
 O fariaith hynod;
 Er hyn i gîd, ni wiw mor gwadu,
 Y tirœdd cryno fydd tan eich dwylo,
 Oedd reswm talu.

Ond yn awr, heb ddweyd anwiredd,
 Trwy Dduw, mae gennych chwi ddigonedd,
 Heblaw tîr yn wîr o arian,
 A eill wneyd hynny i fynu'n fwynlan;
 Gwyllysgar ydoedd pawb a mwynedd
 I dorri c'ledi ei'ch rheieni,
 Wcha rhinwedd,
 Ond teilwng fyddde i rhain heb aflwydd,

Gael ei talente yn honest adre,
Mewn gwaftadrwydd.

Gwiliwch adel i'r dydd bassio,
Rhag ofn, fel *Phælix*, ichwi ffailio
Ei gael eilwaith, er hîr galyn,
Ar ôl ei wrthod yn rhy wrthyn;
Heddyw ydiw'r awr a'r amser,
Gwnewch uniondeb trwy wych undeb,
A chyfiawnder;

Rhowch eiddo Crïst i Grïst Dduw grafol,
Ag eiddo *Sesar* a rowch i *Sesar*,
Yn rasufol.

Gochelwch chwi gybyddod creulon,
Afrowiog gael ei frîg y galon;
Rhag i wahanglwyf *Naaman* ddiifri
Lynydd wrthydd fel guhesi:
Cofiwch *Ananias* hefyd,
Ai wraig *Sapphira*, o wall ei beie,
Golli ei bywyd;

Duw a lawiodd arnynt ddialedd,
Am anonestrwydd, a drwg awydd,
Tro rhu giedd.

Mae rhai mewn c'ledi a chaled adwy,
Yn disgwyl wrthydd am gynnorthwy;
Rhaid yn cwyno, a phlant mewn cyni,
Rhaid dan henaint yn dihoini:
Mae'n felldith fawr i'r fawl fo'n gallu,
Ddal neb allan o'i eiddo ei hunan,
Gwyddoch hynnu;

C Y M R O.

Ond cyfraith *Dafydd* am yr oenig,
Fe farne yw thalu adre, a'i dyblu,
Yn bedwar-blug.

Nid wyf gyfaddas, tég ei foddion,
Eich cynghori megis Person;
Ond etto er hyn er mwyn eich enaid,
Cofiwch wneuthyr hyn o weithred,
Rwi fel yr oen tan léd wirion;
Fae'n dyscu'r ddafad, fad ei bwriad,
Syt i hori,
Am orphen hyn o dasc trwy urddas,
Cewch gan'r *Iesu* eich cadarnu,
Wych cŷ, deyrnas.

D. JONES.

Decbre CERDD, ar ddull Ymddiddan rhwng
PRYDYDD, ar EGLWYS, bob yn ail penmell; *ses*
Gwynfan am yr anrhydeddys *Eglwys*or, *ses* Mr
Edwards, yr *hwn* a *madawodd* a *Llanfair*
Cenwch ar *Fesur* Frymder.

P R Y D Y D D.

DYDD da fo i'r Eglwys gymwys gor wy
sobr dy fwydd,
Pryswylfod sanctaidd loywedd le mewn llawe
Caen genit gynt mewn helynt hael (llwydd)
Athrawiaeth felys foddus fael;
Iw dystio'n wir diest yn wael rhu dwstan iw,

O mor freiniol oedd dy fri,
 Ar lês ei'n heneidiau ni,
 Pa beth ath ddigalonoedd di wyt gorlan Duw?

EGLWYS.

Gwir a ddeidi di o ddŷn fy llŷ a fŷ yn llon,
 Fel gardd yn llawn o lyfia'u ffri mewn bri ger
 bron,

Ond yr awrhon dylŷ a wnes,
 Ei linio cwyn ryw anlwc cês,
 Yn hŷp yr aeth y llaeth ar les o mynwes i;
 Colli a wnes orchwylwr da,
 Rwi fi a'r plwy tan glwy yn gla, (chwi.
 Rwi'n ofni'n chwyrn ei ail ni cha och llwyr gwae

PRYDDYDD.

Maen brydd dy weled ti mor gla pryswylfa'r
 faint,
 Vyt borth trugaredd rwyddedd rôl dyfrifol fraint
 mor ardderchog oiddi ti;
 In trefnu athrawiaeth un a thri, (goedd;
 regethe o brawf brig iaith a bri, a gae ni ar
 oedd crefydd Crist trwy ddidrist ddawn,
 n cael ei eglyrhau yn llawn,
 ntha ti yn howddgar iawn di lwgr oedd.

EGLWYS.

I wrando athrawiaeth Crist yn siwr, mwyn
 brynwr bri,
 bedd cyrchfa fawr tros ben dan f'aden i;
 Pob

Pob enaid aeth ei bounau draw,
 O *Lanfair* oleu bruddau braw :
 Diefsgis fydd ryw ddŷdd a ddaw, o flaen i Dduw,
 O herwydd iddo gael yn rhâd,
 Mewn gore hêdd wîr eglurhâd,,
 Am yr ysgrythyr bûr heb wâd, wedd eirad iw.

P R Y D Y D D.

Dy eiriau fydd ore sail creadail Crist
 Och ini ganfod hyn o fyd wêdd drymlyd drift;
 Sef canfod colli bugail mwyn,
 Hwn oedd dduwiol yn amddwyn,
 At bwŷ yr awn i dreythu'n cwŷn pan fôn mewn
 Ai'r dall a dowys dall yw daith, (cûr,
 Ni ddîchon hwn mor hynny chwaith, (laith pŵr.
 Mae hynny yn drwbwl meddwl maith, poen a-

E G L W Y S.

Trwbwl iw am athraw da gweddïa gwiwddawn
 Gofalus oedd gufelys iaith ŵr odiaith iawn;
 Hu ffordd dêg am fforddio dŷn,
 I'r ddinas ddoniol, lefol lŷn (hael
 Lle mae dedwyddwch Duw i hŷn, mewn doni
 Hil auron oedd ŵr hael ei riw,
 O union bwyll ag un yn byw, (mae
 Yn ffyddlon tan wafahaeth Duw mewn modd

P R Y D Y D D.

Difalwch oedd ar goedd heb gêl, ag ifel he
 gudd;

A thrugarog wrth rai gwael diffael ei ffydd;
 Diwallu a wnae mewn dyll yn wir,
 Y rhai newynllyd, cleddfyd chr, (dawn,
 Dilladu'r noeth wr doeth ar dir a wnae ore
 Mwyn oedd bôb dydd un ffydd a *Phaul*,
 Och gwae i *Lanfair* ar ei ôl; (mwyn,
 Canu wnaen pei cae ni o yn ôl, wr moddol

EGLWYS

Iawn a dylech wylo dŵr am fwcwr fail
 Odid ydiw cael ar dir yn wir ei ail;
 O mor dringar oedd heb dra
 Mwyn athro glwys wrth ddyn fae'n gla,
 Trwy edome'n wir ei doenu y wna yn dda at
 Dduw:
 Oen or praidd a ddygau'n ôl,
 O balf y llew a'r arth ddirol, (riw.
 Fel Dafydd mab anghyfraith *Saul* oedd raddol

PRYDYDD.

Ffarwel gynghorion ddyfnion ddyfsg gu addysg
 goeth,

Ffarwel bracteisio plant mewn tyciant doeth,
 Ffarwel bregetha llone ei llŷn,
 Oedd enaint doeth i enaid dyn, (ri,
 Ffarwel ei *Edwards* odiaith ūn, maith ddoniol
 Ffarwel ei grefydd cynydd caeth,
 Mawr ddawn oedd fel murddun aeth,

O *Lanfair* o di rywle traeth ei thad maith hi.

EGLWYS.

Ffarwel i'm hên weinidog mwyn wr addfwyn
 ryw, Gwir

Gwir angel dawn efengil deg eneinio; Duw;
 I fugeilio ei braidd yn rhwydd;
 Duw fydd ben dōd lawen lwydd;
 Ag iddo'n fail ei drin ei lwydd, bo einioes hēn;
 A ninne ar Grift rhown weddi gre,
 Am newydd fugail yn ei le,
 I bregethu teyrnas ne, mewn modde. Amen.

DARFDD JONES.

~~~~~
 Cerdd i ofn Gron dros Melinidd Mr. WYNNE o'r
 Coed Coch gan Esq. Holand or Penant
 Eglwys Fach, yw chanu or, Kings and Ffar-
 wel.

Y Gwiwlan wr a'r galon rowiog,
 Moddol anwyl, ineddwl enwog,
 Gore Esquier hynaws gariad,
 Haela bron o hîl Barwniad;
 Gwir etifedd gwedi tyfu,
 O iawn waedolieth a hēn deylu,
 Eich iache heb wād da fri de ffrad;
 Sy'n dwad yw dewis
 O Dād i Dad fel deiliad dilys;
 O Holand, Cîmel helynt cymwys;
 Gŵr o lwyne, gwyr haulionus,
 Twyflogion Cymru heb ballu'n bwyllus
 A gore iach yn Eglwys Fach,
 Di eiriach, wŷn dewrion,
 Dynion gwrol dan y geron,
 Oedd hîl y Penant hael hap union.

Y

Y Mr. *Jeffre Holand* ydych
 Esq; graddol, wrddol, harddwych,
 Ei gadw'r barch a gaed yn berchen,
 Ar y *Penant* llwyddiant llawen,
 Chwi yw'r pymthegfed heb ddifffygio,
 Wir orau dawn o'r aerod ono,
 O'r *Holands* hael dda iach ddi ffael,
 Rhagorol ffael felys;
 O hil Sir *Thomas Holand* rymwys,
 Barwn *Cimel* mewn brait cymwys,
 Ple gallwn gael dim gwell gwaedoliaeth
 Nag ydych chwi a'ch Priod berffeth?
 Hil *Trofartb* yw ar gwniad gwiw,
 Gwaed ydiw godidog,
 O lwyne Marchudd Arglwydd eyrglod,
 O *Fryn Ffanigl*, ŵr hoff enwog.

Trwy'ch cennad chwi, ŵr mawr ei gyfri,
 Does i wneuthyr trwbwl ichwi,
 Negeswr wyf, nid tros ddŷn truan,
 Ond tros Arglwydd mawr rhiwioglan,
 Nid Arglwydd iw ar wlad na thalaith,
 Er hyn mae'n ddeg ei alwedigaeth;
 Arglwydd i'r tŷr, ni chaent yn ŵir,
 O fir un diferiad;
 Na chwaith mor bara wrth ei bwriad,
 Ond trwy i ddwyllo fe ai ddeiliad,
 Chwi adwaenoch hwn pan glowch ei henw,
 Melinidd yw mwynlan a hoyw;
 A Hellsman gwiw'n y *Cqed Coch* yw,
 Dan ŵr ach rhiw rhowiog;

C Y M R O.

17

Sef Mr. *Wynne* o *Droffertb* enwog,
Gŵr ieufigc, didwyll, a godidog.

Gan hwn mae mwy nag un gelfyddyd
I wiwlan fyw i gael i fowyd;
Malu, crasu, gallu, ag eillio,
Pyscotta, hela, ar ffela a ffowlio;
Ond er hyn mae anaf arno,
O eifio Gwn mae'n asw gwyno;
Mae'n teyrn'n ffri fod gennych chwi,
Fwsgedi heb iws gwiwdeg;
Pe cae o un o'r rheini'n anrheg,
Nid yw yn chwenych dim yn chwaneg;
Fe fydde'r malwr yn wr milan,
Pe cae o gennych glamp o ganon;
Ni fynne hwn i chwi air tw'n,
Os bydde'r Gwn ganddo:
Pe hitie'r iwrch ei ddygyn ddigio,
Mileinia trô, rhoe 'leini trwyddo.

Os rhyng a'ch bôdd mewn gwiw fodd gosio,
Am yr arglwydd mwyn casfydro,
Mae'n o ddigwilidd mae'n hawdd gweled
Ond felly ei geill fôd yn ddi golled;
Rhowch iddo, yn deilwng, ganon dwylath
A dawlo genllysg dros ddau canllath;
Y balir gwyh tég raen di grych,
Yn haelwych ei nylu,
A ffymar fŵg un ffroen ar fagddu,
Llawes diawl 'run llais ai deylu:

D

Pastun

Sc

Pastun tinllwm, pistol tanllyd,
 Twrw creglais, tarw cryglyd,
 Hen ffieriwr ffiam a rýdd frwychys fram,
 O honos gam ysgymyn,
 Nafiwn arth fel hofan wrthyn,
 Cést di ochrog, eist y dychryn.

Pan gaffo *Robert* 'r hardd fwsged,
 O'ch dwylo chwi, Duw dalo i'ch enaid,
 Fe rydd rés o weddi heb rúso
 Yn wych dyne ichwi am dano;
 Ni wneiff eich calon fyth, rwi'n coilio,
 Wr cú mwyn, mor nacca mono,
 Mae'r dýn di-wael mewn gobeth hael
 Oi gael o'n galenig;
 Genuch chwi fydd hardd bendefig
 Wych wr odiaeth, a charedig;
 Wel, bellach bydd o'n galon lawen,
 A chanddo wn oi eiddo ei hunan,
 Fe rýdd air da, a ua, aha,
 I'r gore i drugaredd,
 I chwi yn bendant *Holand* haeledd,
 Am gael eich rhodd a chalon rwyddedd.

Diwedd Gwaith DAFYDD JONES.

Yma

Yma y *Dechreu gwaith* HUGH ROBERT,
o Fagillt.

Dechreu Carol Plygain, iw ganu ar, Fwyn
SIWSANNA.

WEL dyma ddiddan fore o fawredd,
Y ganwŷd 'Manuel oen mwynedd,
Dydd cyfryngdod hynod hanes,
Y daeth i'n safio 'r doeth Fefias,
Dydd i'n cymmod Dydd gollyngdod,
Dydd mawrglod, hynad hêdd,
Dydd goruchafieth ganedigeth,
JESU, o *Nazareth*, lanwerth wlêdd;
Oh! mor hyfryd yw'r dedwŷddfyd,
Cael jechŷd bywŷd bŷth!
Dyma'r plygen i'n câed allan
O uffern dân aniddan nŷth.

Bu râd yr ysprŷd ar y cynta
Ar *Abel* eiddil bugail *Adda*;
Am iddo i Dduw yn bur aberthu,
Cur faith oerred cae 'i ferthyru;
Dioddefodd hwnw'n fore farw,
Er mwyn da enw Duw,
Yn arwŷdd hynod o fab y cymod,
JESU 'r drindod undod yw,
Bodlonodd *Abram* drwŷ diriondeb,
I offrymu ei fâb oi fodd,

Ei ffydd oedd hynod llawn ufudd-dod,
I enw'r undod yn ei rodd.

Goddefodd *Joseph* yr *Hebréad*
Ei werthu am elw i'r *Ismaeliad*;
Y modd y cafodd disdain *Pharo*,
Ei lwýddo a ddeiliad dan ei ddwýlo,
Goddefodd lawer o gam digymmar,
Mewn carchar eger iawn,
Cadd wedýn dycciant foddus feddiant
Yn dra phendant llwýddiant llawn,
Roedd ynddo rinwedd *Iesu* 'r mawredd
Ddawn unwedd yn ddinâm,
Ai weddi beunýdd ar yr Arglwýdd
Yn godde 'i gerydd yno ar gam.

Pan ddarfu *Pharoa* ladd heb attal
Ag arfau dwýsion yrfaid *Israel*,
Duw 'waredodd *Fofes* lariedd
O ddwylo'r gelýn oedd iw goledd;
Goddefodd *Daniel* achwýn uchel
Mewn aniel dreiel dryd,
Rhwing llewod gwangcus, anghonffwrddus,
Ai enw'n boenus yn y byd;
Cadd *Daniel* rinwedd yspryd sanctedd,
Duw mawredd rwyddedd räs;
A goddefgarwch enw gwrol,
Iesu freiniol weddol wás.

Goddefe'r llangcie gole gwiwlan,
Ei taflu i'r ffwrnes wannies anian,

Rho

Si fynne

oe 'rhain ar Dduw ei pur ymddiried;
 flaen aur liniau'r *Babylonied*;
 a ddaeth y Brenhin cadarn fyddin
 fin y dibin du,
 wele'n rhwyddedd bedwar rhyddion
 rhodio'n hoewon ag yn hû;
 pedwaredd iawnwedd wnig,
 dd debig i fab Duw;
 wir d'wysog nefol hollwýbodol
 bryne 'i bobl rasol rýw.

Goddefodd *Dafydd* dryma gofid,
 ara arlwý *Saul* iw erlid,
 hyn drwý gowir ddioddefgarwch,
 ore rhoddion gwir Dduw'r heddwl;
 bedd rhinwedd hynod ysprýd duwdod
 lewn dyndod lawer dýdd,
 oddefedd *Mair* ddianair eneth
 benydieth ddifeth hoff heleth ffýdd;
 hynu heb achos tég ei búchedd
 n weddedd lareidd lwýs,
 fun ole a'i hanwylýd
 n diodde adfýd penýd pwýs.

Gorfu i *Jofab* hefo'r forwýn
 foi i'r *Aipht*, ai hanwyl blentýn,
 hag i *Herod* frúd anhirion,
 Vr di gariad ladd y gwirion;
 oedd galar gole oer rýmin yn *Rama*
 an *Richel*, deca ei dýdd,
 i fynne'r seren moi chysuro

Am ei diblantio, grynno ei grydd;
 Or *Aipht* y gelwa's fy mab cyweithas,
Mefias addas un;
 Gan alw'n oesol'i enw oen *Naf'reth*
 Mae'n goffadwrieth lanweth lun.

Goddefodd *Iesu Crist* 'i demptio,
 Oen puredig wrth ymptydio,
 A hyn gan ddiabol yn ddiofid,
 Yn'r anialwch wir anwylŷd,
 Goddefodd anair ei wlad ei hunan,
 Sancteiddlan wiwlanâer,
 Ni ddweyde un dynion well am dano,
 Ond mynŷch fwnio hwn yw'r fâer;
 Bu'n godde'n fiwr i'r *Pharisead*,
 Wneud cŷd fwriad faith,
 Fel y gallen drwy ddichellion,
 Ladd oen *Scion* union iaith.

Goddefodd *Crist* yn drift iawn droston,
 Ei werthu ar lanerch iw elynion,
 Am ddeg ar hugien *Arian* oerodd,
 Gan un oi ddeilied mawr ei ddialedd:
 Bu'n dweud mor ffyddlon iw ddisgyblion,
 Mewn gwir hyfrydlon frî,
 Chwychwi wasgerir heno'n sicir
 A'ch plygu ar dîr o'm plegid i;
 O mor ddiŷri y rhoes ei weddi
 Heb dewi, ar ei dād,
 I'r cwppan honno os posib' basio
 Oedd iw friwo erwŷn frād.

C Y M R O.

Y cnawd oedd wan ag anian yno,
 Parod gwelwch oedd i gilio,
 A'r yspryd a'i cynhyrfe'n arfog
 I roi hun yn llaw yr hollalluog;
 Gwir *Iesu* gwrol bu'n oesi heb gariad,
 A gwneud ei frâd oer friw,
 Ond mawr or dialedd i un oi deulu,
 Ai gwsan du fradychu Duw:
 Trwy hwn cyflawnwyd geirïe'r prophwyd,
 Lle gwelwyd ei deg iaith
 Rhoi arno ei dwylo trwm yw'r dialedd,
 O mor giedd oedd y gwaith.

Bu'n godde i'r dyrfa yrfa arfog,
 Ei ddal fel lleidar o mor llidiog,
 Godde iw Apostolion hetÿd,
 Ffoi ai adel yn ei adfÿd;
 Pan ddaeth i'r frawdle, oen hyfrydlon,
 Cariadlon union iaith,
 O gan dofted oedd gau dystion
 Yn tyngu anudon wirion waith:
 O mor rasol goddefe 'r *Iesu*
 Ei gablu a'i dyngu'n doft
 Trwm oedd ei gerÿdd am ei gariad
 Wrth dalu'n dyled galed goft.

Goddefe ei alw'n gablwr eilweth,
 Am ei dirion iechydwrieth;
 Poeri ar' wyneb pur ei enw
 Ai bardduo'n ebrwydd arw;
 Godde ei guro 'n ddidrugaredd,

CYFAILL i'r

yr ddialedd ciedd certh;

fio wyneb dŵs ei enw,

mor chwerw'n arw ei nerth!

Beder yn ysgeler

du ei fwýnder fê,

Iesu 'n adde o flaen Duw'r Duwie,

gwir eneidie ni yn y nê.

oddefodd ei draddodi i *Bilat*,

wisg ysgeler oedd o Scarlet,

nodd y gallwn, wel'd yn olau,

Iesu a'n dygodd oll o degfau,

ldefe'n twysog goron bigog,

drain afrowiog fraŵ,

lonodd eilwaith i bob artaith,

oen llowaith dan ei llâw:

ldefe'n fodlon ffrwyth melldithion,

greulon goron grê;

vn nine gynýdd gwîr ogoniant,

enw a llwyddiant yn ei llê.

Plygu gliniau mor galonog,

dirmygu'r *Iesu* dwýfog,

logi ei wýneb êf a phoeri

or ddifwyredd ai ddifenwi;

roeson wermod buftul chwerwdod,

ddiod yno i Dduw;

mor fwýn' bodlone i farw,

n ôer enw dynol rýw!

waedde'n uchel wrth ymadel

Eli dawel Dâd;

Wrth

Wrth ddiódde creulon lid Duw cyfion
Oedd at Ddynion fryntion frâd.

Goddefodd hoelio ei wýngorph tyner,
Ai wîr aelodau rhwng dau leider,
Trywannu 'n gerth ei ystlys wedi,
Ai waed heb gelwer oedd yn colli;
Bu'r Haul dan ddiffyg yn guddiedig,
Pan drengodd unig ôen;
A seiliau'r byd i gyd yn crynnu,
Pan gafodd *Iesu* ddibenu'r boen:
I'n golchi 'n gymwys fe daeth oi ystlys,
Oen gweddus ddŵr a gwâed,
Er mwyn ein hedd a'n dedwddwch,
Cadd boeni 'n drŵch o'i ben iw drâed.

Er claddu'r *Iesu* gwyn ddydd *Gwoener*,
Dydd *Sul* cyfododd haul cyfiawnder,
Goleuodd dyffryn cysgod ange,
Trâ firiol fodd trwy'r feren fore;
Roedd rhyfedd gariad diddatodiad
Rhwng Duw ag enaid dyn;
Daeth i *Jaer salem* iw groeshoelio,
Er mwyn ein safio o hono ei hun;
Fe roed tanghefedd i *Seion* sanctedd,
Yn rhinwedd y mab rhâd;
Duw a fodlonwyd Crist'aberthwyd
Heddyw attalwyd lliid y tad.

Hofanna yn y goruchafion,
A hynnu hyd dyrau nefoedd dirion,

Haleluj

Halelujah am ein gwared,
 I safio meirw i'r *Samaried*;
 Dau cant ar bymtheg chwedeg chwaneg,
 A thair tiriondeg iawn,
 Oedd oedran cowy'r *Iesu* feifdir,
 Yn ol 'r ysgrythur ddifir ddawn:
 Gogoniant fyth ir tād a fytho,
 A'r mab am safio 'n fenn;
 I'r yspryd tirion (holl blant dynion)
 Rhowch allu a moddion ôll, Amen.

*****

*Dechreu cerdd o hanes un Siân Nielaſon merch i
 farchog yn Llundain, yr bon trwy demtiad Sat-
 tan a amconodd wenwyno ei thad ai mam; ond
 Duw a ddanfsonodd ei angel atynt i ddatguddio 'r
 dirgelwch. Iw ehanu ar, Loath to depart,
 neu, Anhawdd ymadel.*

B Rutanied brŷ hoenus a downus ei dydd,
 Gwrandewch ar ystori fydd geni'n ddi
 gudd;

Am farchog da ei fynwes mae'r hanes o hŷd,
 Fu'n *Llunden* mewn llawnder o bower y bŷd.

I hwn roedd un eneth wen odieth yn wir,
 O degwch diogan hardd seren y fir;
 Fe ai dysgwŷd drwy fawredd a rhinwedd mawr-
 hâd

Amhob galwedigeth yn benieth heb wâd.

Ei

Ei thad wrth ei gweled rhyw dynged rhy dôst,
Yn tylu mor gynar mewn balchder a bôst;
Fe archodd y gweddedd wr mwynedd iw mam,
Ei thynnu drwy gerydd yn ufudd ddi nam.

Cynghore 'r wraig ffyddlon oedd rallon o ryw,
Ei merch i ddychwelyd yn ddiwýd at Dduw;
Rhag gwerthu yn ei ffoledd y loewedd nêf lân,
I brynu gorthrymder a dieter o dân.

Attebe 'r fereh farrig hýll addig ei llêf,
Ai mae'ych yn tybied fod noddod y nêf,
Na'm gwynfyd a'm howddfyd a'm bywyd heb wad,
Lle'rydiwi'n cael plêf o lawnder y wlád.

Attebe'r wraig fantedd oed loewedd ddi lîd,
Nid yd'ch holl howddfyd ond gosid i gyd,
Wrth wynfyd tragowydd fu beunydd heb wad,
Yngbadw i bur weision y tirion Dduw Tad.

A'r fereh anystyriol ragrithiol oedd grôes;
Hi 'wawdie ei mam hyfryd yn ynsýd ei nôes;
Gan ddweudyd yn heleth, *ewch ymeth a chwi,*
Na cheisfwech mor fiarad am enaid imi.

Ag yno 'r ae allan yn fuan drwy fôst,
I dai y rhai diffeth mewn barieth a bôst;
A'r wraig a fynegodd oi gwirfodd iw gŵr,
Dechre a diweddiad y fiarad yn siŵr.

Ei thad pan ddaeth adre 'mhen tridie i roi tro
Fe cadwodd mewn siambar di glae'r tan glô
Cadd wythnos o gerydd aflonydd oi lâl,
A newid ei llawnder am brinder a brâw.

Er cimin ei charchar mewn hagar le hŷll
 Ei chalon afrowiog oedd donog i dull
 Ni fyne hi ymostwn ar wndwn i'r un,
 On mynd wrth ei medwl yn gwbwl mewn gwun.

Ai duwiol rieni heb dewi bob dydd,
 Rhoi ei gweddi ar Dduw cyfion yn ffyddlon ei
 ffydd;
 Am iddo fô i thynnu heb gelu or ffordd gâs,
 A newid ei chalon am roddion o râs.

Ag ymo daeth Satan aniddan ei nerth,
 Atti hi iw siambar a'r carchar blin certh;
 Gan ddweudyd wen ladi lloer heini lliw'r hâ,
 Pa beth a'ch rhoes yma dan gloeau mor glâ.

A'r ferch ai attebe mae'r geirie'n ddigudd,
 Fy nhad a'm rhoes yma mewn dalfa bob dydd;
 Am imi droi allan yn rhia'n y rhôd,
 Yn flode pob peniaeth a glanwaith o glôd.

Fo atebodd y cythrel mewn dyfal fodd dwys,
 Mi a'ch tynna lloerhyfrŷd o'ch penŷd a'ch pwys;
 Os gwnewch wrth fy archiad cewch weled yn wir,
 Gosodaf chwi'n beniet h ar doreth o dir.

Pan ddelo'ch tad yma lloer wnna lliw'r ôd,
 Dan wylo ewch'n ole ar eich glinie drwy glôd;
 Gwnewch iddo rith duwiol rhyfeddol o faint,
 Fe'ch dygiff ar fyrder o'ch prinder i'ch braint.

Attebe'r ferch waedlud hŷll ynfŷd ei llais,
 Cyflawnaf eich 'wllŷ yn gymwys ar gais;

Fy

Fy nghalon fu'n chwennŷch y clirwyeh wr clau,
Gael gweled drwy ddialedd oer ddiwedd y ddau.

Tranoeth y bore mae'r geirie tan gôy,
Ei thâd aeth i ymweled a thrwyed ei thrô;
I lawr ar ei claulin ae'r gyndyn ferch gâs,
I ofyn ei fendith drwy ragrith di râs.

Hi ddweude'n llawn dychryn wedyn heb wâd,
Trwm ydyw'ch ceryddon anhirion fy nhad;
Mewn barn a chyfiawnder ynghryfder fy nghâi,
Cofiwch drugaredd o'ch mawredd i mi.

A'r marchog trugarog oedd enwog o wr,
Cofleidiodd bendithiodd cusanodd hi'n fiwr;
Gan alw ar ei briod dwys hynod ei ferch,
I weled dychweliad da fwriad y ferch.

Diolch i'r Arglwydd yn ufudd a wnâ'n,
A dattod ei rhwymau ai chloeau'n wych lân;
A dweud wrth ei gilydd drwy grefydd a grâs,
Hon a fydd etto i'n plesio yn ein plâs.

A'r ferch a ddarparodd oi gwirfodd drwy gâs,
Wenwŷn mewn coffi dyreidi di râs,
Dranoeth dan ernest i frecwest yn frau,
Gwnae orphen ei meddwl yn ddwbwl i'r ddau.

Hi ddweude cymmerwch mewn deddwech fy nhâd,
A mâm o'r un moddion fy rhoddion yn rhâd;
Ni chlowa'i ddim arna mor bwyta dro bâch,
Nid ydi fy nghalon ber union bur iâch.

Daeth angel yr Arglwydd pen llowydd pob llê,
 Ger bron y gwr graffon yn union o'r né:
 Ganddweudyd tangnhefedd wých hoewedd ichwî,
 Gwrandawodd yr haeldad eich crefiad a'ch cri.

Eich merch chwi drwý 'wllýs anfoddus y fall,
 Rhoes wenwýn och blaene mi benna 'n ddiball;
 Rhoddwch mewn heddwch hwn cofiwch i'r cî,
 Rhag cwmpio i lawr bedd-drod oi hynod law hî.

Pan welodd ei gweithred trwy rediad di rôl,
 Trôdd Duw ei drwg galon yn union yn ôl:
 A'r angel aeth ymeth oedd odiaeth ei ddyfg,
 Ganddweudyd tangnhefedd amynedd ich mysg.

A'r ddau oedd mewn gweddi'n clodfori
 Duw'n fawr,
 Am safio ei pur fowyd hyll ofid i'r llawr:
 Gan roi wrth ei archiad cyfarchiad cu frî,
 O'r llunieth hyll anian y cyfan i'r cî.

A'r cî yno drengodd pan fwytodd poer faith,
 Drwy effaith y gwenwyn rhy gethin y gwaith;
 Fe alwe'r gŵr eilwaith drwy fawr waith i ferch,
 I weled y ddyfais trwy fuddas ddi ferch.

Pan ddaeth y casineb iw hwyneb mor hyll,
 Ei chalon a friwed er dewred ei dull:
 Yn farw hi syrthië dros dridie wrth ei trâed,
 Gan chwfu oi gwynn gorphyn modd gwudyn
 y gwâed.

Fe gyrchwyd personied iw gweled mewn
 gwarth, A'r

A'r chwys mawr oedd hud-ddi yn toddi fel tARTH,
A Duw pan newidiodd mewn rhywfodd ei rhôl,
Ei henaid dychwelodd iw neuodd yn ôl.

Panddaeth iw gwybodeth yn berffeth heb wad,
Clodforodd yr Arglwydd pen llowydd gwellad:
Gan ddweudud gogoniant mawr foliant a fô,
I Dduw am ymwared drwy gariad tan gô.

Cês fawr weledigaeth gan benaeth y byd,
Cewch glowed o gwmpas yn hanes o hyd:
Mi welais yn gynta mi ddweuda'n ddiwâd,
Y gŵr a fu im fforddio i wenwyno fy nhad.

A hwnw a'm cymerodd fe'm lediodd i'n lân,
Drwy niwl ag anialwch a thywyllwch a than:
Lle cefais hîr gwynfan fy hunan oer haint,
Mewn carchar anrhaethol rhyfeddol o faint.

Roedd yno rai'n ochain rhai'n gruddfan yn
grôch,
A rhai'n rhincian danedd yn rhyfedd ei rhôch:
Rhai'n tyngu rhai'n rhegu rhai'n gweiddi'n rhy
gerth,

Rhai'n cablu Duw cyfion yn oerion ei nerth.

A'r hwn a'm dygafé i'r cyfle blîn câeth,
Fy archolli fi a chyllill yn erchyll a wnâeth:
Ei bryd a newidiodd pan luseodd fi i lawr,
Gan fynd yn ddau hyllach erwinach ei wawr.

Pan weles fy hunan mor druan ar drô,
Dychwelodd fy mhechod fel cafod i'm cô;

A Satan yn dweudŷd yn danllŷd ei drŷth,
Cei fod yn golledig heb feddig am fyth.

Pan glowais i'r gelŷn mor erwŷn ei rôch,
Deffroes fy nghydwybod mewn cryndod mawr
crôch;

A hon oedd yn datgan hŷll anian ei llid,
Fel mil o dystiolaeth y gyfraith i gŷd.

I lawr ar fy naulin yn sydun eis i,
A dagre hyd fy nwŷfron hŷll afon yn llŷ;
Ganddweudŷdo Arglwydd penllowydd gwellâd,
Wŷt Dduw a wrandewi ar weddi yn ddiwâd.

A *Satan* atebodd fo ddweudodd i Dduw,
Y moddion yn ddiawn y b'afwn i bŷw; (gâs,
Am bod i ddeng mlynedd drwŷ giedd ffordd
Yn gwrthod ei gyfraith ar unwaith ai râs.

Mae ei chalon fel suddas y baenes am bŷth,
Lle gwneuthŷm hŷr amŷer fel neider fy nŷth;
Y roeddwn i'n gweled rhŷw droead rhŷ drift,
Y fall wrth leŷaru yn crynu o flaen Crŷt.

A'r Ieŷu a'm hagarodd ni flinodd oi flaen,
Fe dynodd fy nghalon un moddion a mâen;
Fe ai taflodd i *Satan* oedd anian ei ddig,
Gwnaeth imi un newŷdd pur gelfŷdd o gŷg.

A'r Ieŷu wrthai ddweudodd oi wirfodd heb wâd,
Os cedwi orch'mynion y tirion Dduw Tâd;
A pherchu 'th rhieni ai llenwi ymhôb llê,
Cei feddiant cyfaddas yn ninas y nê.

Wel

Wel dyna i chwi'n addas yr hanes o hyn,
 Fe'm colled fe'm cafed drwŷ genad Duw gwŷn;
 Bum hir bechadurus ddireidus ddi rôl,
 Dychwelôdd Duw cyfion fi'n union yn ôl.

Terfyn gwaith HUGH ROBERT.

Dechreuad Gwaith WILLIAM HOPE,
 Tre Fostyn, Sir y FFLINT.

CAROL PLYGAIN, *iw ganu ar Flode'r Dyffryn.*

DO W C H gerllâw drwŷ hylaw hawl
 I ganu mawl gogoniant,
 Dowch i'r wlêdd mewn rhinwedd rhôl,
 Drwŷ râd hôff unol ffynniant;
 Heddyw blygain ddydd y cowson waredydd,
 Daeth ini'n arwydd âer newydd o'r nê;
 Fe'n cymer ynesmŵyth fe'n tyniff o'r mawrlwyth,
 A'n trwmbŵyth baich adŵyth bechode:
 O daccw'r seren glaerwen glos,
 Llawn achos i'n llonychu,
 Cawn arweiniad mewn da rol,
 At rasol oesol Iesu.

Hon yw'r ŵyl dâeth hâd y wraig,
 I orchfygu'r ddraig o'r ogo;
 Dychwele oi fodd o'r nefoedd nêr,
 Dan fêr ôen pêr i'n puro;

Cyd rapwn o'n gwirfodd i'r sant foliant filodd,
 Ail nwyfus lu neso'dd a ganodd iawn géd;
 A Mair pan gadd hithe ei mab mewn cadache,
 Llonyche hi' gane iw gogoned:
 Ymgledde ei phlentyn clærwyn clyd,
 Oedd âer y byd mewn beudy;
 Gresun wylan o'th gofio ar goedd,
 Dylotted yr oedd ei letty.

Pan ydoedd Crist yn ddeudeng mlwydd,
 Gwnai ddedwydd arwydd euraïd,
 Rhoe atebion, cledion clîr,
 Modd tirion i'r doctoriad;
 Mae gwrthie'r oen garwch yn llawn, os darllen-
 wch, (win
 Troe'r dŵr mewn hyfrydweh chwi welwch yn
 A'r 'fengil pregethe fŵyn nawdd ar fynydde,
 Fe hofe fe gare bob gwerin:
 A chydig bysgod cae'n ddifen
 Gan fatchgen oedden eiddil;
 A'r torthe haidd ar luniaidd le,
 Fe borthie heb amme bum mil.

Er cimin mawredd croewedd Crist,
 Byw'n athrist y bu'n hathro;
 Rhanne iw bobol reol rhâd,
 Cuf roddiad i'n cyfrwyddo;
 Er hyn nichae gariad ffydd lawn na ffyddloniad,
 Ond pob dwys erhidiad i'n diniwed Duw nê;
 Cadd lid yr Iddewon a chroes lu echryslon,
 Mae ffeilston arwyddion a rodde;

Eran

O ran ei dad mae'n ore Duw,
 Da ei enw oen diniwed;
 Y gwnae o'r gwrthie donie dwys,
 A miloedd lwys ymweliad.

Bu'r Iesu ar liwgar daiar dêg,
 Dair blwydd ar ddeg ar hugien;
 Yn diodde ei erlid lawer trô,
 Ai fygwth o genfigen: (harglwydd,
 Ond mawr oedd yr awydd am ddal Crist ein
 Aer ydoedd di wradwydd a llywydd pob llê;
 Bradychwyd y cyfion ai glws lygaid gleision,
 Ag oerion gas union gulfane:
 Poerwyd arno ai ddilio o ddig,
 Yn ddiddig ddioddefodd;
 Ymysg *Iddewon* fryntion fri,
Peder gwedi ai gwadodd.

Oedran Iesu prynwr c.êd,
 A gwir henafied nefoedd;
 Dau cant ar bymtheg rwydd degrâs,
 Blaen addas yw'r blynyddoedd;
 I orphen yr amser mae trugien a pheder,
 Gweddied pob nifer yn dyner un dydd;
 Ar Grist a gadd fawrloes dwl arw dolurloes,
 Am ini gael hiroes oi herwydd:
 Os gofyn neb pwy wnaeth y gân,
 Mor ddiddan anian ennyd;
 Dyn syd mewn tryma blina bloedd,
 Yn wylo am nefoedd olud.

WILLIAM HOPE, *ai Cant.*

Dechreu

Decbreu Cerdd yn erbyn Cybyddod, iw chann ar,
GRIMSON FELFED.

PA ham 'r wyt, gybydd arian,
Mor anian yn ymwinio,
Nad ellit fynd i'r Eglwys,
Wedd wiwlwys, i weddio,
Ceit ynddi bregeth newydd,
Ger bron ein llowydd llawen,
Ceit welod nefol anedd,
A chofus wlêdd drachefen,
Pe gwneit yn hon gartrefu,
Ceit brofi corph yr Iesu,
Ceit yno hynnu yn ddihoen,
Ceit gwmni ffyddlon deulu,
A chyfion dy dderchafu,
I gyd-rannu gwaed yr oen;
Be dâl it' feddu coweth,
A byw mewn llygredigeth,
Mae hynnu'n coledh gwenieth gwiw,
Gwell itti union gredu,
I'r Eglwys ai gwas'naethu,
A chalun fellu deulu Duw.

Ow na wneit ti unwaith
Drwy iawn daith gofio'r drindod,
A meddwl ganlŷn eilwaith,
Gyd abaith lân gydwybod,
Ti weli rai cyffredin
Yn dilŷn y duwiola,

Am

Am ffordd at nefol frenhin,
 Fel gwerin wedd hawddgara,
 Ni weli nefol *Seian*,
 Er hapled yw dy foddion,
 Heb genyt raston ffyddlon ffydd,
 Dillada 'r crwýdrun noethlŷd,
 Dôd fara i'r newynllŷd,
 O hŷn o fŷd amfymud fŷdd;
 Rhaid i'r cyfoethoca heb ame,
 Ado yma amynd i drigfa noddfa nê,
 Ond gwilia 'bŷdd raid diodde
 Dy dynnu mewn cadwŷne,
 Yn uffern eitha losgfa lê.

Mae d' ydau n hanner braenu,
 Heb fedru gan ynfydrwŷdd,
 Roi cerdod i gerdottŷn,
 Mae hŷn yn erwŷn arwŷdd,
 Pa lês it' fod dy giftiau,
 Yn llawn coranau crynion,
 A gorfod mynd heb ede,
 I gaere dreigiau geirwon,
 Mwy brîs nid oes gan ange,
 O ganpunt nag un ddime,
 I achub faethe dŷale dŷŷs;
 Fe dderfŷdd dy felusdod,
 Pan rotho'r ange ddyrnod
 A'th holl gybydd-dod penod pŷŷs,
 Cais bellach droi'n dy wrthol,
 Ar lŷd mae'n angenrheidiol,
 A chais drawŷddol nefol nŷth,

A gochel fynd i'r gwreichion,
Na gyrru d' enaid gwirion,
I fýsg pentwýnion boethion byth.

Rwy ti o ran cybydd-dod
Yn cymod a phob cammau,
I gael or gweiniad derfysc gwael,
Addysc gwnei gelwddau,
Cais blethu yma ddwylo,
A dwys weddio'n ddiau,
A gollwng ddagre hefyd,
Am d' ynfyd fowyd feiau,
Cei ddewis hefyd yma,
Ymh'ryn y gwnei dy drigfa,
Ai yngorfeddfa doetha Duw;
Ynte yngwlad trueni,
Sef gwaelod uffern weilgi,
Lle ni does ynthi ond cledi clýw;
Os ei tan ddwylo *Satan*,
Ni fyddi gwell nar aflan,
Sydd ono'n gryddfan druan drift,
Gwell iti na chofleidio,
Y býd na dim ag fu yntho,
Gosio geisio croeso Crist.

Terfyn Gwaith WILLIAM HOPE,
neu'r BARDD BYDDAR.

Yma

Yma y *Dechreu gwaith* EDWARD BARNES, o
Fryn Polyn, CAROL PLYGAIN, ar, FEARWEL
 NED PUW.

HOLL deulu'r Eglwys parchus pur,
 Lan frodur yn hyfrydol,
 Y boreu hwn fu bura hawl,
 Cyd ganwn fawl blygeiniol;
 Can's i'r ffyddloniad rhoddiad rhydd,
 Hwn ydyw'r Dydd dedw'dda;
 Sef Dydd gorfoledd felus chiwant,
 Hy lwyddiant i hîl *Adda*;
 Sef Dydd ymddangosiad ein cadarn benceidwad,
 I ddynion oed weiniad yn gorwedd heb gariad,
 Tan ddaliad mawr hwyliad marwolaeth;
 Dydd ynill diddana mwy urddas a mawrdda,
 Sef nefol orphwysfa (a golle'n Tad *Adda*,)
 Perpheithia twf wiwdda etifeddiaeth.

Ystyriwn ôll naws tirion wedd,
 Cin gwaeledd tan law'r gelyn,
 A'n llygredig blinddig blâ,
 Yn anian *Adda* ein henddyn;
 Nes cael trwy'r yspryd râs mewn rhôl,
 A glân brofiadol fedydd;
 I'n himpio a'r ddelw Duw ei hun,
 Dan awyr yn Ddân newydd:
 Ar dwyn yma dan amod ymwerthu ag ymwrthod,
 A buchedd o bechod cael llawnder gollyngdod;

A grâs oddiuchod ffydd iachus,
 I ymladd yn wrol yn erbŷn gormesol,
 Dri gelŷn ysprydol a ddenant ryw ddynol,
 I lwybrau traws fwyddol trofeddus.

Ni thyccia ini mor broffes nôeth,
 Wag ryfŷg annoeth grefŷdd;
 Yn credu i Grist mewn tēg fawrhâd,
 Ei gael e'n rhâd waredŷdd;
 Heb oddifewn ei bur fwynhau,
 Ai fwyddau di drofeddiad;
 Yn brophwŷd bremen dibrin da,
 A phen a phura offeiriad:
 Yn gwilio 'n y galon cydwybod un foddion,
 Rhag *Satan* anhirion erchylla ddichellion,
 Afradlon i ddynion, ddiheunydd;
 Mae Crist fendigedig yn fuddiol iawn feddig,
 Gu ini 'n ymgynig rhag briwiau 'r sarph ffyrnig,
 Wenwynig fuleinig afflonydd.

Ar ei blygainddydd lawnrŷdd lês,
 Ni allwn gynnes ganu;
 Ag iw ddyfodiad gwedd ei fawl
 Ai nerthawl hollawl allu;
 Ond gwiliwn hŷn ya fŷnn dan fêr,
 Mewn gwag rŷ ofer ryfŷg;
 Heb ganu o'r ysprŷd hyfrŷd rôl,
 A deall foefol fiwfig:
 Fel yr *Israelia'd* 'r ôl gadel yr *Aiphitia'd*,
 A chaffel gwarediad hwy ganent yn un blaid,
 Cyn myned drwŷ genad i *Gaanan*,

Ag

Ag Anna wnae ganu mawl rasol i'r Iesu

A Mair ei fam fwyngu gwnaeth Simon hen
hynnu,

Pan welodd heb bechu 'r mab bychan,

A'r holl brophwydi drwy bur ffydd,

Rhoent iddo a'r gynydd ganniad,

Y rhain cyhoedde'n ole i ni,

P'le byddei ei ddyfodiad,

A'r modd a'r sut drwý'r yspryd glân,

I ddweud ar gân y genid,

O'r forwýn bur ynghôr yr ych,

Un diných yno adwaenid:

Mewn mawr oftyngeiddrwydd,

Arglwýdd,

I gymrýd ein gwradwydd a'n hegriad euogrwydd,

A ddeuodd mewn sobrwydd is wybren,

Y Methlem y ganwýd ein breinin a'n Prophwýd,

Canlynwyd a daliwyd croelhoeliwyd a chladdwyd

Cyfodwyd derchafwyd drachefen.

Yn awr mae fe tu deheu iw dād,

Trwy gariad tra rhagorol,

Tros y ffyddloniad eura'd wawr,

Mae ef yn awr yn eiriol,

Iachaes frathiadau briwiau heb rôl,

Y sarph Uffernol ffyrnig,

Y sawl a gredo'n hôff ynddo au ffydd,

Fydd dedwydd a chadwedig,

Ond gwiliwn ar gyhoedd, mewn ffydd heb wai-

thredoedd,

F

Hyderu yma ar diroedd cael myned i'r nefoedd,
 A'n derbyn yn llysoedd Llu *Iesu*;
 Heb ddilyn ei Siample,
 Sydd rasol dda eifie,
 A dwyn ei holl Groese bob antur fel ynte,
 I gael ei gu rade i'n gwaredu.

Pur Arwyddion oi wir Râs,
 Ryw Addas ini a roddodd; [ini seliodd;
 Trwy Sacramentau gorau gwedd, iawn Sylwedd
 Gan wâdd y llwythog iw wellhau,
 Ai esmwythau'n faith dduwiol;
 Gan wisgo ei iau gain ysgafn wêdd,
 I gael anrhydedd rhadol:
 Nidoes unrhyw gysgod nag aberth, rwi'ngwybod
 Ond gwaed oen y cymmmod 'n offrymiad ffrî amod
 I'n puro oddiwrth beched heb ochel;
 Trwy ffydd yn hoff weddus ysprydol pur radus
 Yngwaed y rhyglyddus wir *Iesu* ior eufus,
 Cawn fywyd gwir iachus goruchel.

Mae er dyfodiad Crist ein crêd;
 I'n gwared yn gywiredd;
 Gan gyfri cyd mae pedwar cant,
 A phedwar trichant trychwedd;
 A phedair wedi ar'r un fain,
 A phedwar deugian digwydd;
 Hyn yw henwi ai gyfri ar gân,
 Yw eglur oedran'r Arglwydd:
 Fe roddodd arwyddion oedd ddawnus iddyn,
 I'ngwneuthur yn ddoethion am'r amser ar modd

Y gwelir cwrw dilon Crist eilwaith.
Y meirw a gyfodir gwn oll hwy gynhullir.
Ar byw at Grist eirwir y cyfion obrwyir.
Yn siccir gwae'r anwir ar unwaith.

Drwedd.

Dechre CAROL, *ar* King JAMES's Delight

DEFFROWCH un galon gyda'ch gilydd,
Ar blygain ddydd dedwydd da,
Deffrowch yn ebrwydd ddydd yr Arglwydd,
Ein pen llowydd a'n gwellha;
Deffrowch o bechod oerfaith arfod,
I roi mawrglöd i'r Iôr mawr,
Deffrowch yn waraidd eich synhwyir,
A'ch serchiadau gorau gwawr,
Deffrowch yn gerddgar a charu,
Mewn cyfongar hygar hawl;
Deffrowch yn deilwng ddyd nadolig,
Rhown i'n hunig feddyg sawl.

Mawl o'r galon heh ogelyd,
Yn rhwyddion unfud rhoddwn ni;
Mawl wych obaith i'n hachubudd,
A'n hathro ufudd un a thri
Mawl nadolig rhown ar delyn
A phob offeryn yn ddiffael;
Mawl ddiattel rhown ar ddegtant,
Heddyw i'n llwyddiant mwyniant mael,
Fie gyda'ch gilydd i'n Mawl

Mawl oreugerdd rhown ar organ,
 Nabl rympan wiwlan wawr,
 Mawl uh fyniad oll cysonwn;
 A chanmolwn, fach a mawr.

Mawr oedd moddion codwm *Adda*,
 Ol orphwysfa llawna llê:
 Mawr iw hepil yn'r un drengil
 Oll yn eiddil golli'r nê:
 Mawr y gwelodd Duw ein gwaeledd,
 I wneud ranghefedd weddedd wiws,
 Mawr urddafol rhoddodd *Iesu*,
 I waredu dynol ryw:
 Mawr ryfeddod oedd ei Dduw-dod,
 Wisgo dyndod trallod trist,
 Mawr oedd ymddwyn ynghrôth morwyn,
 Y twysog addfryn *Iesu Grif*.

Crist ae'n berphaith tan y gyfraith,
 Prynodd eilwaith ein rhyddhad;
 Crist wnaeth iawnder i gyfiawnder,
 Ei ddi ddieter dynor dad:
 Crist aberthai ei hun heb wrthod,
 Tres lwyr hanfod dynol ryw,
 Crist yn ddiau yw'r meichiau am iechyd,
 Porth y bywyd hefyd yw:
 Crist i'r cleision gynt oedd ffyddlon,
 Oedd gariadlon feddyg rhydd,
 Crist i pine a gras dawn unig,
 Syn hôff feddyg drwy wir ffydd.

Drwy

Drwy ffydd hen *Ahel* ni wrth'nebodd,
 Rhadd aberthodd i'r Duw byw;
 Drwy ffydd *Enoch* 'gadd wahaneth,
 Rhag marwoleth achreth yw:
 Drwy ffydd *Noah* wnae ddiangfa,
 Rhag y foddfa gyfa gâeth;
 Drwy ffydd dilys gyda ei deulu,
 Iw diogelu i'r arch deg aeth;
 Drwy ffydd *Abraham* hoff ebrwydd,
 Cae fwyn arwydd cyfiawnhâd;
 Drwy ffydd ninau meddai un moddau,
 'Gawn bob doniau 'n rheidiau 'n rhâd.

Rhâd i 'mostwng mewn grymuslder,
 I Dduwiolder iawnder ôes;
 Rhâd i galyn Crist heb gëlu;
 Uniawn gredu a dwyn ei groes:
 Rhâd caredig ein Creawdwr,
 Trwŷ 'n cyfryngwr prynwr prŷd;
 Rhâd ysprydol yn rhagflaenol,
 Ar chwant cnawdol fradol frŷd:
 Rhâd ufudd-dod iw gyfammod,
 Dyn a'r nôd fu'n dwyn i'r nef;
 Rhâd fwriadau golau o'r galon,
 Cadw ei orchymynion union ef.

Ef yw 'r Bugail arail curaid,
 Garau iw ddefaid gwared iawn;
 Ef 'roe ei einioes dros druciniaid,
 Rhag y Bleiddiaid lleiddiaid llawn:
 Ef yw'n nerthol bur gynorthwŷ,

O bob llygradwŷ afwŷ wêdd;
 Ef yw 'n cryfdwr rhag y twyllwr,
 A 'n gwardwr rhoddwr hêdd:
 Ef yw 'r purder haul cyfiawnder,
 Yn 'r uchelder fwynber faeth;
 Ef yw *Alpha* ag *Omega*,
 Gwir *FESIAH* 'n ddoetha a ddaeth.

Daeth drwŷ *Adda* yma gamwedd,
 Trawfedd fiedd ei goffhâd;
 Daeth dewr lwŷddiant drwŷ ail *Adda*,
 Cyfan urdda 'n cyfiawnhâd:
 Daeth drwŷ 'r cynta yrfa oerfaeth,
 Sef marwolaeth alaeth ŷw,
 Daeth ail *Adda* heb ddialeddu,
 I waredu dynol rŷw:
 Daeth dan ddalfa anferth boenfa,
 Drwy hen *Adda* bawb un nôd;
 Daeth diangfa o'r destryw tosta,
 Drwŷ'r ail *Adda* glana ei glôd.

Clôd yn *Seion* union enw,
 Troi a galw tri ag un;
 Clôd i'r Drindod iawnder undod,
 Rhod pob tafod yn gyttun;
 Clôd iw alwad er cnawdolieth,
 Yr Iôr odieth rhadus swydd;
 Iw rhoi dan warrant mil a saith gant,
 Wŷth wŷth aethant rhoddiant rhwŷdd:
 Clod iw enw Iôr daionus,
 Sydd ryglyddus barchus ben;

Clôd

Clôd iw anedd a Duw yno,
A'n dygo drwyddo i ymuno, *Amen.*

Cerdd yn erbyn Meddwod ar y mesur a elwir
Love's a Sweet Passion.

GWrando, di Feddwyn! fydd ddygyn dy
ddyll,

'N ymdido a diodydd mawr awydd mor hyll;
Os wyt yn gredadyn clau hyd yn clyw hyn,
O rybydd tra rheidiol amferol fod syn.

Ow! ystyr yn gyntaf, meddylia ti ddyn!
Pa ffordd rwyt yn myned, neu gerdded mewn
gwyn;

Fe rydd dy gydwybod gain arfod, gwn i
Attebion tra phigog hynt euog i ti.

Garw os ymhellach wawr rwyddach yr ei,
I chwilio'r ysgrythur, gwael gysur a gei;
Ti a'th weli dy hunan yn hynod yn byw,
Yn elyn anhwylyd eiddigus i Dduw.

Cofiw'n'r adduned wir ddawnus ei rhyw,
A wnaethom drwy fedydd, modd deddydd i
Duw;

Dan ammod ymwrthod waith byned, driathwyll,
Y bŷd, cnawd, a'r cythrel, bob awel trwy bwyll.

Ow ystyr, di'r meddwyn, mor resyn mawr
waith,

Y torraist 'r add' widion mewn moddion tra maith
 Yn porthi'r cnawd aflan a Satan ddrwg siol,
 A gwneuthur Duw pendant i'th feddiant o'th
 fol.

Pob math or amhuredd yn weddedd yn wir,
 I'r dafarn sy'n dyfod, gresyndod gwrs hir;
 Mae'n fagl ddinistriol ddiddoniol i ddyn,
 Os yno dros amser mewn glewder y glyn:

Ond weithie rwy'n gwybod y ddiod sy' dda,
 Mewn mwyndrefn gymhedrol deg lesol di gla;
 Os atti hi'n unfwydd drwy awydd yr eir,
 Gormod o bechod mewn anglod a wneir.

Troi dyn yn anifail yn ofer ei ddyll,
 Ne'n gythrel anferthach mewn hytrach lun hyll;
 A newid ei reswm hardd gwllwm oedd gall,
 Am gyfran wallgofrwydd anferthwydd y fall.

Am gwrw bydd heleth ragluniaeth y glwth,
 Ai deulu'n cyd-wylo heb eiddo'n ei bwth;
 Y gwt yn byw'n llawen iw berchen cael bir,
 Ai deulu mewn llymder neu waelder yn wir.

Drachefn, os dyn ieuaingc yn ofer a dry,
 I ymheddo mewn medd-dod groes anglod gwrs

Llwyr farned ei hunan yn fuan ei fod
 Ar lwybr dinistriol anuwïol ei nod.

Pob cabled, pob gwagedd, pob ffield waith
 ffôl,

Pob

Pob tyngu, a phob teuru, pob rhegu, heb ddim
rhol;

Pob tyndrefn, putteindra, gresyna ar y fydd,
Yn dafarn ai defed yn barod y bydd.

Pob digllon ymryson, pob coegion, pob cas,
Bydd yno, bob ffromder, pob croester fodd cras,
Pob math o wasaneth yn heleth wan hawl,
Yr hyn fydd berthynas i deyrnas y diawl.

Meddyliwn am *Noah* 'n gyflawndra go flin,
Pan feddwe'n anfuddiol ddiweddol ar win;
A *Lot* yr un ffunud naw's ynfyd ei ferch,
Cenhedloedd fab aflan yn fuan ol ferch.

Belshazar y tywfog, mor euog ei ryw,
Pan ydoedd an gwleda gwawr ucha gwir yw,
Barn Duw am ei bechod cadd ganfod heb gel,
Heb wyro ar ei bared cyn sicred ar fel.

A *Christ* yn ei efengyl yn rhugyl a rhad,
Sy'n dweud am y meddwon a glythion pob
gwlad;

Nad oes iddynt feddiant na llwyddiant na lle,
Mewn dethol gymdeithas yn ninas y Ne.

Mae'n wenwyn tra marwol cynhwynol Yr
cnawd,
Heblaw rhoi'n anghenus dyledus dylaw;
Mae'n magu clefydau mewn poenau a phob peth
Yn siwr anamserol gla a marwol glwy meth.

A Christ yn ei gyfraith yn helaeth o hyd,
A bair i bawb wyro ag ymptydio mewn pryd,
Meddylw'n am *Esau* yn olau iawn hawl,
A werthodd y fendith yn gyrith am gawl.

Rwy'n gofyn i'r Meddwyn, am bottyn o Bîr
A werthi di'r Nefoedd, deg lyfoedd yn glîr?
A werthi'r tragwyddol hyfrydol Fawrhâd,
Am Blefer mor fychan ag aflan ath gad?

Os llawer i'th perchen ar ddamwain a ddaeth
Gwybydd rhaid rhoddi mawr gyfri mor gaeth,
Pur eglur iw'r Arglwydd wr hylwydd ar rhoes,
Trwy dan dy orchwyliaeth gadwraeth cŷd oes.

Os o'r mab afradlon anhirion yn awr,
Y cymri di achlyfyr mewn mesur tra mawr,
Dos gidag e'n fydun er hydyn fawrhâd,
I ymbil am heddwch da degwch dy Dâd.

Os oes gennyt wybodeth o'r gyfraith i gŷd,
I ymchwyddo mewn balchder rhyw lawnder o lid,
Na fedri di ogwyddo deg ledio dy glust,
I'th ddysgu gan waelddyn gyderbyn yn dyft.

Cais edrych rhagluniaeth wedd odiaeth dy
Dduw,

Yr ola 'wna 'mlaena mewn doethdra da yw
Yn ethol fel *Nathan* yn gyfan a gwae,
At *Ddafydd* ei Frenhin yn ddibrin a ddae.

Duw Tâd o'r uchelder er llawnder gwellhâd,
A roddo im'n raddol wych urddol iachâd;

A Grâs yn y Galon cyfurlon ddi-fen,
I ymadel a Medd-dod a Malledod, Amen.

*Dechre Cerdd newydd yn erbyn Bydol Chwantau,
gidog Annogaeth i Fodlonrwydd, ar y Mesur,
Kings and Ffarwel.*

POB rhyw Gymro ag effro ymgyffred,
Mewn naws tirion dowch i ystyried,

Hyn o rannau y gwirionedd,

Ein tra chwantus dewis lduedd,

Dyn sy'n taro in naturiaeth,

Mwya dygu lygredigaeth,

Taeraidd twyll môr ddi brwyll ymitywyll

letteua, letteua,

Ymhob mwyniant trachwant trecha,

Raib di ommedd or byd ymma,

Rhoi iw dryfore ein gore gariad,

A'n ferch'n eistedd arno'n wastad,

Fellu heb hedd gwaetha gwedd'n anhunedd ania-

anol,

Nôs a dydd a naws dueddol;

Y try'n natur fudur fydol.

Llawer iawn o siamplau eglur

Sydd iw gweled trwy'r ysgrythur,

Nad oes neb heddychol ddichon

Mor gwasanaethu Duw a Mammôn.

Os car neb y byd ai bethau,

Medd Saint Iwan, o'i union enau,

Nid

Nid oes rad un Duw'r Tad,
 Nai Gariad mae'n gwirio,
 Yn naturiol ynddo tarrio,
 Y Byd anwadal sy'n ei hudo,
 Lle bo'r galon heb ogelyd,
 Y bydd y rhyfedd Drysor hetyd;
 Yr ym luniaidd le neu dyrre daearol,
 Y bydd hyder heb ei ddidol,
 Pybur Ddoniau pob rhyw ddynol.

Ystyriwn ar gyhoeddiad gweddus,
 A gadd *Martha* oedd drafferthus,
 Pan nad allai wrando ewyllys,
 Crist yn dirion a hyderus,
 Gan faint ei darbodaeth bydol,
 Mhob trafferthion aneffeithiol; [wrthi,
 Dweudodd Crist 'n dra thrust, yn athrist iawn
 Un gwasanaeth iw gysoni,
 Sydd 'n anghenrheidioliti,
 A gwasanaeth helaeth elw,
 Sef y Dawn anghenrhaid hwnnw;
 A ddylei Ddŷn 'n ddi wyn ei ddilyn,
 Ffordd ole yn ol ei nodol addunedde,
 Pan fedyddwyd rhaid iw adde.

Yn ein Bedydd yn wybodol,
 'R ym ni'n addo'n amyneddol,
 Ymwrthod beunydd dramgwydd dirgel,
 A thryll y Bŷd, y Cnawd, a'r Cythrel;
 Rhain trwy gilwg yw'r tri gelyn,
 I'n rhwydo a'n gwilio sy'n ymgalyn;

Os ni 'mry pawb yn grŷ, iw trechu tro iachus,
 Y rhain a'n denant heb fodd dawnus,
 I Uffern Bydew, ffwrn enbydus; [addewid,
 Ond cyflawnwn heb aflendid 'n wir dduwiol 'r
 Cysur cawn llwyddiant llawn gorau dawn dynion
 Yn y Byd yma breua obrwyon,
 Ag'n nesa ufudda weision.

Am ofal bydol heb arbediad,
 Fel y soniais gynt iw syniad,
 Nid wy'n gwadu i deulu dilus,
 Nad yw fe'n rheidiol ag'n rhadus;
 Mewn Gonestrwydd a Diweirdeb,
 Cymryd haelder cymedroldeb;
 Heb fawrhau trachwant clau, a gwyniau trigeanol
 A rhoi'n Calonau yn olynol,
 Ymhob budron bethau bydol,
 Ag i *Fammon* ddilon ddeiliad,
 Gael y Ffrwyth cywira o'n Cariad;
 A'n gofal gwiw oflaen Duw,
 Yn gyfriw wall gofrwydd,
 Sydd yn gaeth hudoliaeth dilwydd,
 Yn ein hudo i fyw'n anedwydd.

Chwennych 'r cwbl bydd y Cybydd,
 'N ymgrafu mor ddigrefydd,
 Pe mwya a gaffo efo iw afel,
 Mwya fydd ei awch ddiochel;
 Haws yw torri chwant newynog,
 Na chwant aflonydd Cybydd cibog,

G

Ag

Ag aur iw gôd, tan'r rhôd, gwyn uchod rwg
 Ymhob dilyniad anfodlonus, [nachus,
 Wiw drwch hyntiau mor drachwantus,
 Heb gredu unwaith waith daionus;
 Duw'r Creawdwr, Dŵr cariadus,
 I wneud oi ôl, rasol rôl, mewn doniol gredini-
 Na rhoi'r heder'n gry odiaeth, [aeth,
 Yn rhyw glanwych ei ragluniaeth.

Bellach, Frodur, cowir cuedd,
 'N 'styriol down, ymrown am rinwedd;
 Mewn ysprydol hynaws burdeb,
 O'n dwl wendid mewn Bodlondeb;
 Codi Croes y cowir *Iesu*,
 Gida ei ddilyn heb ddialu;
 Ymhob fwydd, redfa rwydd, oreu fwydd mor
 Ymhob digwydd fodd diogel; [isel,
 Heb na therfysg na gwrthryfel;
 Gan dderchafu ein Calonau,
 Ufudd hwyl i'r Nefoedd olau;
 Ciesu am Râs, 'n ddi-gâs, nod addas dedwy-
 Gael Teyrnas *Iesu* yn oes oesol, [ddol,
 Orau fwyniant anherfynol.

Terfyn Gwaith EDWARD BARNES.

Yma

Yma y dechre Gwaith THOMAS EDWARDS,
Bardd o ben isaf Tre Ddinbech; yr hwn a
gyfenwyd gynt, yn DWM o'r NANT.

CAROL PLYGAIN, ar y Fedle Fawr.

YR hwn fydd ganddo, glust i wrando,
Ag ysbryd effro, daed heb gyffro,
I deimlo hyn o daith;
Mi wn fod llawer heddyw ar gyfer,
A wnant yr arfer hon fel plefer,
Neu gellwair ofer waith:
Er hynny'n ddel, rhyfygwn ddweud,
Ein bod yn gwneud, yn weddus,
Ddyd Ganedigaeth Crist a'i rad,
Mewn gwir addoliad, ddilys;
An gorcheft ymgyrchu,
A chanu yn ol ein chwant;
Heb uno'n dibenion,
Yn *Sion* fel gwir sanct.

Oh! mor anghynes iw'n cynganedd,
Ag O! mor ffield gan Dduw sanctedd,
Ein agwedd noethedd ni;
Mae'n dweud yn *Amos* fel hyn yma,
Cafaeis eich gwyliau, ac nid arogl,
Yn eich Cymanfa chwi;
Symyd oddiwrthyf, medd efe } *Amos v. 21*
Drwft dy ganiade cnawdol, } *21 hyd 24.*

Can's ni wrandawaf Nablau fraeth
 Puroriaeth araeth wrol,
 Ond rheded barn rhadol,
 Fel Dyfroedd nerthol daith;
 Trwy Gryfder, Cyfiawnder,
 Y gweler beth iw'n gwaith.

Gan hynny'n ddie, ymholwn ninne,
 Pa ham un fodde, y doe'm ni'r unlle,
 Fe a ddyle, bob rhiw ddŷn,
 Ymdeimlo'n barod ai gydwybod,
 Fod Duw'n canfod y galon hynod,
 Ai gwaelod eüog wŷn;
 Pan iw fe'n dweudyd rheded barn,
 Fel dyfroedd cadarn coded,
 Mae'n achos mawr yn awr i ni,
 Wrth hyn o Stori, ystyried;
 Gan deimled, barn galed,
 A gweled ar ein gwaith,
 Felldithion Duw cyfion,
 Echryslon greulon graith.

Mae holl Hil *Adda* tan wall oer Ludded,
 Am dorri Cyfraith Duw fo'n cyfred,
 I sawr Gondemnied, fyth,
 Ar Gyfraith lanwaith droe'n elynol,
 Gleddyfau nerthol, tanllud yfol,
 I'n cadw o'r nefol Nŷth;
 A dyna'r farn a ddyle fod,
 Mewn pob Cydwybod effro;
 Rhaid i bob Cristion mewn modd fyn,
 Amgyffred hyn, drwy gyffro; Ag

Ag yna'n deg unol
Dawn wrol medd Duw Nê,
Aêd Llawnder, Cyfiawnder,
Iawn Gryfder, fel ffrwd gre.

Ar ffrwd cyfiawnder hon drwy fendith,
Iw gwaed y Ceidwad ddaliad ddilyth,
Sy'n golchi'r Felldith fawr;
Dyma'r sanctedd ffrwd rinweddedd,
Sy'n puro ymaith yn ddi omedd,
Bob llygredd ferthedd fawr;
Dyma nerth di ame nôd,
I wrthladd Pechod creulon,
Dÿma deg oleuni Dÿdd,
Ag olew ffydd i'r Galon;
A dyma'r ail *Adda*,
A'r gwir FESEIA fy
'N ffrwd gyhoedd o'r nefoedd,
I chwalu'r dyfroedd du.

Y farn fel dyfroedd fydd in diffrad
I'w gair y gyfraith helaeth holiad,
Sy'n doriad i bob Dÿn;
Ac nid oes llwyddiant ini'n bendant,
Nodau o heddwch, na dyhuddiant,
Ond haeddiant Crist ei hun;
Y sawl sy'n teimlo mewn modd tyn,
Y golwg hyn iw galon;
Sef barn a melldith pechod maith,
Wrth enw'r gyfraith union,
Gaill hwnnw'n gall hynod

Wrth ganfod cyfnod cās,
Bur ganu mawl *Iesu*,
Am drefnu ffordd rhad Râs.

'Rym ninne felly bawb am ganu,
Fel rhai trwy hunain yn llawenu,
Cyn medru credu *Crist*;
O! pwy o honom ni yma heno,
Su ai bechod arno yn faich iw ffino,
Ni a ddylem dremio yn drist:
Er hynny pawb mewn rhanau pell,
Sy'n fon am ddichel *Satan*,
Y modd y tywyllwyd oi Byd da,
'N Tad *Adda* ag *Efa*'n gyfan;
Mae'r hanes mor hynod,
Ar dafod gan bob Dŷn,
Fieb deimlo fod ynddo,
Y natur honno ei hun.

Mae natur *Adda* heb ddadwraiddio,
Ymhob rhyw Galon, gallwn goelio,
Fod Pechod etto'n byw;
I rai er dinistr mae'n ymdynu,
I'r llaill iw gyrru a'u cynhyrfu,
Mewn dawn i garu Duw,
Mae'n wenwyn marwol wreiddiol ran,
Oer elw i'r annuwolion,
Ag yn Swmbylau diau dŵ,
Put enw, i'r pererinion;
Rhaid hynny gadd allu
I garu, 'r, *Iesu* ai Râd,

Mewn

Mewn arwydd Sancteiddrwydd,
Llawn Sicrwydd oi Lleshâd.

Edrychwn ninne yn awr gan hynny,
Gwnawn holi'n hunain i wahanu,
A ym ni yn credu *Crist*;
Creduei Dduwdod, creduei Ddyndod
Credu ddarfod iw ferthyrdod,
Ein dwyn o'n trallod trist:
Y rhai sy'n credu fellu'n faith,
Hwy gawsant waith, o gyflur,
Sef caru *Crist*, eu Prynwr dryd,
Mewn hyfryd oglud eglur,
Gwnant hynny am i'r *Iesu*,
Mewn hedd eu caru nhw,
Ac dyna nôd union,
Pob Cristion dirion dŵ.

Y rhai sy'n profi Cariad *Iesu*,
Mae rhwymyn cariad iw carcharu,
I fod yn Deula Duw.
Maen't hwy'n ymwrthod a phob pechod,
Nid allant ochel Zêl Duw uchod,
Iawn benod yn eu byw;
Fel hyn mae Eglwys *Crist* ar graig,
Yn byw ar faeg wrefogedd,
Wrth gael amlygiad gwir ddi draid,
Oi Gariad ai Drugaredd;
Cael Bara o'r Nef ucha,
Dda lawndra gwir ddi lŷth,
Pob enw gant hwnnw,
Ni fyddant feirw fyth.

A *Chrïst* iw bara'r bywyd pura,
 'R ym ninne yma fel rha'n coffa,
 Am ei ddyfodfa efe,
 Adcofio'r adeg heddyw yr ydem,
 Gan ffrostio'n Cyffur fel pe cawlem
 Ef draw yn *Metblem* Dre;
 Diamme bod yn dda i bob un,
 Ei eni ê yn Ddyn anianol,
 Ond rhaid iw etto i'n puro o'r pair,
 Ei eni ê yn Air ysprydol;
 Ag yno, pan wnelo
 Farwaiddio'n cnawdol Wawr,
 Cawn Deimlad, a Phrofiad,
 Oi Adgyfodiad fawr.

Ar Adgyfodiad, yn y Cariad,
 Uwchlaw cnawdol farwol fwriad,
 Sy'n dwad i Blant Duw;
 Oh! gwyn eu bŷd ag iawn wybodaeth.
 Y rhai sydd iddynt Etifeddiaeth,
 Yngwaith yr odiaeth ryw:
 Mae rhain yn cadw Gwyhau eu,
 Gwir Eurglod yn Nhŷ'r Arglwydd,
 Sef yn ei bresenoldeb maith,
 Tueddol Waith Sancteiddrwydd;
 Nid chware, a choeg wledde,
 Nid mewn Tafarne'r fall,
 Ond pyngcio Clôd Shilo,
 Gweddio a gwilio gwall.

Pa be dâl ini'r bydol Hanes,
 Heb gael y briffordd goleu broffes,

Dan

Dan achles *Crist* yn Nuw;
 Nid ym ni ond cnawdol hudol hedion,
 Tan fawr Beryglon Angeu creulon,
 Bob Awr tra fyddo'n byw:
 Oh! faint a roe'm ni am *Grist* yn ffrynd,
 Pan fo'm yn mynd i feirw;
 Wrth deimlo'r Corph heb Nerth na Rhâd,
 Mewn blin Garchariad chwerw,
 A diball Gydwybod,
 Yn dyfod, oh! mor doft,
 I dorri naid wrol,
 Pob cnawdol fydol fofst.

Oh! Tragwyddolfyd, Tragwyddolfyd,
 Trwm iw ddweudyd, syn feddylfryd,
 Mor ddybryd iw dy Ddydd;
 I rhai fy' meirw, a rheswm oerodd,
 Heb ddim gorfoledd yn eu diwedd,
 Trwy wir hoff agwedd ffydd.
 Ni a glywsom faint sydd er y pryd,
 Daeth *Crist* i'r Byd, mewn Bedy,
 Oni chawn e'n awr ni byddwn nês,
 Er clywed hanes hynny;
 Boed gennym wir gynyrch,
 A llewyrch ffydd trwy'r llen,
 I ganfod ein Cymmod,
 Er Mawrglod *Crist*, Amen.

THOMAS EDWARDS, *ai cant.*

CAROL

CAROL PLYGAIN:

Ar—GREECE and TROY.

WEL deuwch, rhowch Wrandawiad,
 Yn ol arferol Fwriad,
 Mae heddyw yn Ddydd cyhoeddiad, caniad cû;
 Dydd Cofadwraeth dirion,
 Am eni Brenhin Sion,
 Pan ganeu Sêr Angylion, lawnion lû;
 Mae'n Ddydd Gorfoledd hynod,
 I rhai sydd yn adnabod,
 Y fath Awdurdod yw;
 Cael Brenhin pob mawrhydi,
 Fel Tyn yn un a nynt,
 I'n dwyn i Oleuni Duw,
 Fe ddaeth i hun yn aberth,
 Dros Ddynion diras ddinerth,
 Oedd anferth drafferth drist,
 Mewn cynydd dylid canu,
 Mae'n achos llawenychu,
 I bawb fy'n credu Crist.

Mae'n newydd da hyfrydwch,
 O fawr Lawenydd Heddwch,
 Yng Nghrist ai gyfiawn degwch, i bob Dŷ;
 Mae'n fore anrhaethol fawredd,
 I rhai fy'n gweled gwaeledd,
 Drieni pechod egredd, lygredd lun;
 Trieni pechod gwraiddiol,

A danodd dros ryw dynol,
 Trwy gnawdol fradol fri,
 A'r Cythrael tyth sy'n brysur,
 Yn arglwyddiaethu'n eglur,
 Ein hamur Natur ni,
 Pan gafodd e ar y cynta,
 Aneddu yng Nghalon *Adda*,
 Gwnaeth drwy gyfrwystra frâd,
 Fo i lladdodd ef o'r llwyddiant,
 Pan golle ysbrydol fwyniant,
 Gore tycciant Gair y Tâd.

A'r Gair yr hwn fy'n gwaithio,
 I *Adda*'n fywyd ynddo,
 A draes yn elyn iddo'n ol a wnaeth;
 Ac ynteu wrth Natur greulon,
 Yn Elyn i'r Gair cyfion,
 Dan haeddiant pob melltithion, *ewynion caeth*;
 A'r Gair Cyfiawnder gwirfryd,
 A droe'n Glefyddau tanllyd,
 Modd dybryd'n erbun Dŷn,
 D'oedd iddo le na meddiant,
 I ddisgwyl byth faddeuant,
 Oi haeddiant ef i hun:
 Ond y Gair Doethineb haelgu,
 Ordeiniodd ffordd yw dynnu
 I fynu o ddryni'r Ddraig;
 Fe roes addewid dduwiol,
 Y bydde Achubwr buddiol,
 O wreiddiol Hâd y Wraig.

A Christ yw'r Hâd laddwyd,
 A bywiol Oen y Bywyd,
 A laddwyd e'r pan feilwyd sylwedd byd;
 Yn Deip o Grist ein Meichiau,
 Dosparthwyd lladd aberthau,
 A'r gwaed am ben allorau, llwyradd fryd;
 Roedd pawb o'r rhai ffyddloniaid,
 Wrth roddi ar Anifailiaid,
 Eu haeddiant dibaid hwŷ,
 Yn gweled Cysgod goleu,
 O Grist, a'i Waed di feieu,
 A ddeue i faddeu'n fwŷ.
 Perthynas pob doethineb,
 Fu'rioed mewn gwir gyfatteb,
 Drwy Burdeb yma'n byw;
 Oedd dangos ag addyscu,
 Gostyngiad hunan allu,
 Er anrhydeddu Duw.

Pan roddodd Duw'r Cyfammod,
 O Sinai mewn llais hynod,
 Fe gauodd ef dan bechod, bob dyn byw;
 A Swm y Gyfraith ydi,
 Gwna hyn a byw a fyddi,
 Oh! dofted oedd trieni, dynol ryw;
 Mae'r Gyfraith hon mor gaethed,
 Ni ddichon Dŷn amgyffred,
 Na theimled Gwaith ei thasc,
 Ond Clod i'r Duw sanctaiddlan,
 Gwnaeth Ffordd i'n dygud ni allan,
 Drwy'r purlan Oen y Pasc;

Christ

Crist ydiw'r Oen di ogel
 Sy'n gwared Plant yr *Israel*,
 Rhag Cledde'r Angel clau;
 Lle mae Gwaed Crist yn Arwydd,
 Nid oes yr un Dinistrwydd,
 Anhylwydd eill wanhau.

Crist ydiw'r Gair gogoned,
 Sy'n rhoi i bob peth Anadlied,
 I Ddŷn, a phob Creaduried, efe iw'r dawn;
 Efe oedd trwy'r Prophwydi,
 Cân unol cyn ei enwi,
 Efe fy ymhob Daioni, yn llenwi'n llawn:
 Efe iw'r cyflawn Dduwdod,
 Ymwisge ynghnawd y Dŷndod,
 I ddyfod yma'n Ddŷn;
 Gogoniant, fyth Gogoniant,
 Iw Enw mawr ei Haeddiant,
 Sy'n Llwyddiant i bob Llun;
 Efe oedd trwy Anrhydedd,
 Goruwch pob peth mewn Mawredd,
 A ddaeth, O Ryfedd fri!
 Is law pob peth yn louw,
 Mewn cnawdol unol Enw,
 Yn Awr i'n galw ni.

Nyni Plant *Adda* gyfglud,
 Sydd lawn o Bechod enbyd,
 N' Elynion câs bob mynyd i'r Duw mawr;
 Fe ddaeth i hun mor dirion,
 Fel Gwâs i ddioddef troston,

H

Tan

Tan Eigion pob Melldithion, waelion-wawr :
Rhyfeddol ! o rhyfeddol !

Ei Anedigaeth ddynol,

O'r gnawdol fydol *Fair* ;

Heb gael na Thŷ na Gwelu,

Ond Beudy hynod *Iesu*,

Ar Dufw o Wellt neu Wair ;

Rhyfeddol oedd ei Fodde,

Ei Arwydd mawr ei Eirie,

Ai . Wyrthie fe yn ei Oês ;

Ond dyma'r Gwaith rhyfedda,

Pan fwriodd ê ar *Galfaria*,

Dros Heppil *Adda*'r Loes.

Fe aeth drwy bob Awdurdod,

Fe dynnodd Golyn Pechod,

Cyflawnodd yn y Dŷndod 'Wyllys Duw ;

Fe'n rhoddodd ni oll yn rhyddion,

O'r hên Gyfammod creulon,

Tan ail Gyfammod ffyddlon, rallon ryw,

Mae'r Gair yn traethu'n helaeth,

Nid oes dim Damnedigaeth,

Rhai sy ar ei Degwch ef ;

Y rhai mae fe'n eu hethol,

Mae trostunt yn wastadol,

Yn eiriol yn y Nêf :

Yr rhai sydd trwy Gyfiawnder,

Yn marw i'r Cnawd ai Arfer,

Gan fyw'n ol Cryfder Crist ;

Mae rheini O ! mor hynod,

Yn cael gwir Nerth oddiuchod,

I wrthladd Trallod trist.

Rhyfein.
viii. i.

I rhain mae'r gwir Lawenydd,
 Hwylallant ganu ar gynydd,
 Am gael eu geni o newydd, gan ei Nerth;
 I rhain mae'r Addewydion,
 Cael bod yn Etifeddion,
 O Deyrnas Crist ai Goron, wiwlôn werth;
 Nid oes i rhai di degwch
 Tu allan fy mewn T'wyllwch,
 Un Harddwch byth yn hyn;
 Tra bo nhw yn caru Pechod,
 Yn fwy na Gair y Cymmod,
 Wiberod sorod fyn;
 Gwiberod i rhain yma,
 O Sarphaidd Galon *Adda*,
 Nid oes Esmwythdra Duw;
 Nes Esgor drwy naws wisgi,
 O'r hunan lle mae rheini,
 Drwy 'mroddi am Grist ai ryw.

*Esay, xiv, 29.**Mat. xii, 34.**Mat. xxiii,*

33.

Iean iii, 3.

Nid son am Grist ar Dafod,
 A ddichon faddeu'n Pechod,
 Rhaid caffael gwir Awdurdod, i Ysbryd ef;
 Mae Natur *Adda* wreiddiol,
 Fel Môr o Bechod marwol,
 Ai Donnau dros ryw dynol dan y Nêf;
 Ni achubed un o'r cyfriw,
 Yn Amser y Dwfr diluw,
 Ond a alwyd i Arch No',
 Fel hyn mae Crist yn llwyddiant,
 Ni achubur Dŷn (yn bedant)
 Ond yn ei Haeddiant ô,

Y Crist fu farw drosom,
 Rhaid iddo gael byw ynom,
 Cyn delom i gael Duw;
 A gwneud yn ddim haeddianus,
 Hen allu ein hunan 'Wyllys,
 I weddus foddus fyw.

O drymmed ydiw'r Felldith,
 Ni wel y Bŷd llygadfrith
 Mo Fwynder Crist ai Fendith, ddilith ddawn;
 O! cymmaint ydiw'r Camwedd,
 Athrylith Ragrith egredd,
 A'r Wyneb y Gwirionedd, llwyredd llawn:
 Mae gennym Fodd crefyddol,
 N'ol Llyniau'r Gwaith allanol,
 Mewn duwiol raddol rith;
 Ac fel Beddau gwynion enw,
 O'n mewn yn Esgyrn meirw,
 Mae hynny'n chwerw chwith;
 Ac nid Esgyrn sychion ydynt,
 Ond Gïau a Chîg sydd arnynt,
 A'r Croen drwy Helynt cry;
 Ai wisgodd oddi uchod,
 Er hyn 'd oes Anadl Duwdod,
 O'u mewn drwy'r Cymmod cŵ.

Gwybyddwn bawb gan hynny,
 Na thal mor ysgafn gredu,
 Oer fugad drwy ryfygu heb allu byw,
 Yn Ysbryd y Gwirionedd,
 Y myn Duw cyfiawn sanctedd,

Y
 Cyd
 I wr
 Chw
 Fel C
 Da id
 Tan
 Nid

Ei wir addoli'n buredd, ryfedd ryw:
 Beth heiddiw ond Ffurf rhagrithiol?
 Yw gwneud Camiadau cnawdol,
 N'ol blys naturiol bleth;
 I gynwys balch Ogoniant,
 Rhai ganant ag nis gwyddant,
 Hwyl'n bendant am ba beth;
 Dweud Oed Cnawd Crist y byddwn,
 Nid ydi hynny ond Ffassiwn,
 O ceisiwn (Cysur yw)
 Adnabod Crist a'i Orchwyl,
 A galw ei Enw anwyl;
 'N ol Dawn Efengyl Duw.

THOMAS EDWARDS *ei cant.*

CAROL, *yw ganu mewn* CYMDEITHAS
 CLWB, *ar Fesur a elwir,* Kings and
 Ffarwel.

YR holl Gynlleidia Dyrfa dewrfodd,
 Bawb yma'n ollawb ymgynnullodd,
 Cyd rowch yn fwyndeg Ofteg wastad,
 I wrando heb wŷ drwy amlwg deimlad;
 Chwi ddaethoch heiddiw enw unol,
 Fel Gyrfa o Frodur, wir fwriadol;
 Da ichwi'r Dydd, o'd ych trwy ffydd,
 Tan Arwydd, tynerwch;
 Nid oes dim well drwy'r Byd a'i Degwch,

Mewn bwriad geirwir na brawdgarwch;
 Ond etto er hyn rhag fyn Gamsyniaeth,
 Mae Achos dirion ichwi ystyriaeth,
 Pa le drwy Lwydd, mae sail eich Swydd;
 Ai'n'r Arglwydd, perffaithlan?
 A'i yn y Dull a osodwyd allan,
 Drwy Allu a Synwyr 'Wyllys hunan?

Mae'r 'Wyllys hunan hwn iw fynied,
 Yn erbyn 'Wyllys Duw gogoned,
 Can's mae Dirgelwch yr Anwiredd,
 Yn gwaithio er Adda o Wreiddin llygredd;
 A'r hwn sy'n attal felly'n helaith,
 A ettŷl nes ei dynnu ymaith,
 Mae ymhob Dŷn, Lygraidd lŷn,
 O'r Gelyn, drwg Waelod,
 Sef Mâb y Golledigwch hynod,
 Yr hwn a elwir yn Ddŷn Pechod;
 Yr hwn a dwyllodd Adda o'r dechre,
 Mewn Dull anianol sy'n twyllo ninne;
 Naturiol Chwant fydd yn y Plant,
 Ni attaliant o'u Teulu,
 'Rym ni oll yn Llygraidd fallaidd felly,
 Dan'r iŷn Mwgwch wedi'n magu.

A chan ein bod ar Nôd anedwydd,
 Pa fodd y cawn ni wir Happusrwydd?
 Mi wn fod Natur yma'n ateb,
 Mae trwy Ddaioni'n traiddio i Wyneb:
 Wel ond iw'r Prophwyd yn mynegu,
 Nid oes Ddŷn a wnel Ddaioni,

Nag

Nag oes un, perffaith lun,
 Ond Duw i hun yn unig;
 Mae'r Naturiaeth rufaith ryfig
 Mewn hwyl i gyd yn halogedig;
 A chan fod Natur wedi llygru,
 Nid oes un Hawl neu ollaw! Allu
 I undyn byw, wafnaethu Duw,
 Mewn unrhyw Weithredoedd,
 Nes caffael Natur newydd wirfodd,
 Trwy Ffydd yng Nghrist yr hwn a'n prynnodd.

Edrychwn nipe yn awr gan hynny.
 Pa wedd yr ydym yn bwriadu,
 Wrth gynol hyn o gyd gynulliad
 Yn rhith Cymdeithas gwiwras gariad,
 Onid ydiw *Paul* yn dweudud wrthom.
 Pa bethau bynag ar a wnelom
 Ei wneud er rhyw, Ogoniant Duw
 Gan fyw, 'n Ostyngedig
 Yr hwn Ostyngo'n isel unig
 Sydd eto i fod yn dderchafedig
 Dyma'r hyned Esamp! Eglur
 A ddarfu Crist ei hun i gwneuthur
 Ymostwng cnawd, i fyw'n clawd
 Gan ddiodde gwawd a dirmyg
 A dyna'r ffordd sydd fyth yn unig
 Wir oleu nod i'r ail Anedig.

Nid eiff medd Crist un dyn i oleuni,
 Nes cael yn lanwaith ei ail eni,
 Y rhai fydd yn y cnawd anianol,

Ni allant ryngu bodd Duw Nefol,
 Oni ddylem nineu ddal yn anwyl,
 Heno archwaeth hyn o orchwyl,
 Gan deimlo'n dyn, y Sylwedd syn,
 A gofyn, yn barod,
 Mewn cô diball in cydwybod,
 Paham y daethom i 'mgyfarfod,
 Mae genym heiddyw ênw unig,
 Ein bod fel brodur yn buredig,
 Trwy gariad rhad, ond eto heb wad,
 Gwnawn holiad iawn haeledd;
 A ydiw'r Cariad hwn in cyredd
 Yn gywir unol mewn gwirionedd.

Fo feder Satan anian uno,
 Cariad rhithiol in hanrhaithio,
 Yn rhith Cariad y daeth e gynta
 Mewn tuedd gyfan at Adda ag Efa,
 Er hyny'r Cariad hwn o'i ystyr,
 Sydd gâs gelynol wrth ei natur
 Cenfigen yw, o Ragrith rŷw,
 Er bod ei liw, 'n ddiddrwg.
 Fe gair o'i waelod y garw olwg
 O's eir iw deimlo a siarad amlwg
 Ond O! mor elfydd gelfydd goelfaith,
 Ei deg ddisglaerdeu gwyneb gweniaith,
 Fo fedr fod, mewn glanwaith glod,
 Ar burffydd nôd, berffaith;
 Trwŷ flals ragrithiol wrol araith,
 Gan watwor Duw ai lan Orchwylwaith.

Pan

Pan droes Duw'n eirwir, Wialen *Aaron*,
 Yn Sargh ger bron hen *Pharoh* ai Weision,
 Fo wnae'r Dewyniaid yr un agwedd,
 Eu gwyaial nhwŷthau'n feirph anioethedd;
 Ond gwyalen *Aaron* gwiwlan Arwŷdd;
 A lyngce e'u gwial hwŷnt ym ebrwŷdd;
 Ac felly'n glir, mae gwaith y gwir,
 Fe lyngcir, hudoled: y
 Nid gwrthiau Satan anian unwedd;
 Na swŷn un Dewŷn a sai'n y diwedd;
 Gochelwn ninneu a chalon anwir,
 Fôd yma'n tyru fel Gwatworwŷr,
 I rodio'n ol ein chwantau ffol,
 Anianol ein hunen:
 Ag felly'r ydem ni yn ddi amgen,
 Tra bô ni heb fwriad cariad cywren.

Mae gwir Gariad yn rhagori,
 Mewn llwyddiant llawn bob dawn dalom,
 Y cariad hwn mewn mwyn amynedd
 Yw rhwymŷn hyfaith y Tangnhefedd;
 Y cariad pur sy'n hir ymaros,
 A chymwynasgar ymhob achos,
 Y cariad cû, nid iw yn hŷ
 Genfigenu'n goeg unig:
 Nid yw'n anwadal ymchwŷddedig,
 Nag yn anweddaidd mewn un diffŷg
 Nid yw yn ceisio yr eiddo ei hunan
 Ag ni chythruddir ef o'i anian,
 Ni feddwl ddrwg, ag ni chyd ddŷg
 A golwg blin galon;
 Ond

Ond cŷd lawenu mae e yn ffyddlon
Yn y gwirionedd iawnwedd union.

A dyma'r cariad sy'n cywiro,
Fel mae St. *Paul* yn son am dano,
Heb y cariad hwn ni bydd yn ffrwythlon,
I ni yma'n oleu ddim a wnelon,
Pe bae ni'n medru pob ymadrodd,
A deall gwaelod pob dirgelodd,
A gwneud trwy ffydd, bob gwyrthiau heb Gydd
Mewn deunydd daioni,
Ni ddichon dim lleihad fod inni,
Heb gywir gariad rhad fawrhydi;
Wel ond oes lle mewn geirie'n gywrain,
I'ni gan hyny ein holi ein hunain,
Pwy sy yma'n ffri, O honom ni,
'N rhagori drwy Gariad,
Ond ym ni heiddiw a mwy tueddiad
I'n hunan gnawdol farwol fwriad.

O! beth a dal drwy bwyth hudoliaeth
Bod yma'n son am gariad perpheth,
Bod yma'n son am Dduw mor hynod,
Heb geisio'rioed ei wir adnabod,
Er hyn fo fyn, rhai mor ddi gwilydd,
Fod yn Gristnogion gryfion grefydd,
Heb deimlo iw hoes, mo Grist ai groes
Fel y rhoes ef Orchymyn,
Y rhaid i bawb a ddelo iw ddilŷn,
Gael croes iw chwante a'i nwyde anhydyn,
Wel ond iw'n anodd gan ra'i'n unol

Fod

Fod
Byd
Y
Fel
I d

Eir
Y
Yn
Ma
Dw
Pa
Yn
A
Pa
Y
Tr
Yn
A
Y

P
C
I
M
I
P
Y
I

Fod yn y clwb un awr yn foefol,
 Býdd rhywŷr glau, am weled cau,
 Y llyfrau ddull afrwýdd,
 Fel y caffont rydid yn ddi wradwydd,
 I dyngu a rhegu a chablu eu gilydd.

Ond ydiw hyn yn syn resynus
 Ein bod mewn byd mor anwybodus,
 Y Dŷn sy'n perchen enaid bywiol
 Yn waeth na 'Nifail afresymol,
 Mae'n llwyr drienus ini or unwedd,
 Dwy geniog goch, yn atal rhoch,
 Pan ddeloch, ir unlle,
 Yn fwy na'r gair gwirionedd gore,
 A roddodd Crist ei hun on blaene,
 Pa fod gan hyny? iw benu beynýdd
 Y gwag ymfroftiwn yn ein crefýdd,
 Tra bo ni'n ddwýs, heb ffydd na phwýs,
 Yn'r Eglwýs, rywioglan,
 A chanlyn rhyfig unig anian,
 Yn ol ein wllys pan elon ni allan.

Ag felly llygriad y peth gore,
 Iw'r llygriad gwaethaf yn ddiamer
 Cymeryd bara plant uchelder,
 I borthi cŵn ein hunain falchder;
 Mae'r clwb yn fuddiol wreiddiol roddiad
 I gadw a chyredd gida chariad,
 Pe bae pob un, trwy lariaidd lun,
 Yn gyttun tu ag atto,
 I roi, a chymryd býdd oddiwrtho,

Ag heb wneud gormod hyder arno,
 Ond ydiw Crist yn dweud gan hyny
 Pa fodd y gellwch i wir gredu,
 Tra caroch gael, Gogoniant hael,
 Awch gwael, gan eich gilydd,
 Yn fwy na'r gwir Ogoniant gynydd,
 Sy o Dduw unig mewn da ddeunydd.

O byddwch oll yn unfryd beynydd,
 Yn Cyd-ddioddef gyda'ch gilydd,
 Yn Caru megis brodur Sanctaidd,
 Yn drugarogion ag yn fwynaidd,
 A boed eich cariad yn ddi ragrith,
 Mewn gwir barhad addoliad ddilith,
 Gochelwch iâs, pob cynen câs,
 Nod anras gyndynwydd;
 Nag ymddielwch ar eich gilydd
 Myfi a dalaf medd yr Arglwydd,
 Ond o's Cnoi a thraflyngu heb gariad
 Eich gilydd 'rydych awchgwaelaidd rediad,
 Gwiliwch gael, eich difetha heb fael,
 Trwy drael o wael, olwg,
 Gan eich gilydd mewn afiach gilwg
 Wrth fyw tan oerfriw ymliw amlgwg.

Gweddiwn Dduw trwy Grift yn unig,
 A chalon ddrylliog oftyngedig
 Ni byddwn nes fynd ar ein glinie,
 Tra bo ni heb oftwng ein calone,
 O! na ddysgem ni yn ddi ysgog,
 Drwy wiwddawn rofol weddio'n wrefog:

Bryfia

Bry
 Oed
 Nid
 Syd
 Gw
 Oed
 A'r
 Me
 O e
 I'r g
 T
 Me
 Bern
 I far
 Derb
 Gan
 Gwin
 I bol
 E'r r
 Ag u
 Gan
 Am
 Duw
 I Sic
 Ame
 I'n g

Brysfa di, gwrando fi,
 Oedd difyr weddi, Dafydd,
 Nid ffyrfiau gweigion oerion arwydd,
 Sýdd gymeradwy gan yr Arglwýdd,
 Gwir ysbyrd ffydd mewn gweddiadd fwyn
 Oedd olew mawrwých y pum morwýn.
 A'r llaill yn llwýr, a rose'n hwýr,
 Mewn dulwýr hudoliaeth
 O eisiau'r purffydd olew perffaith,
 I'r gwae di arne a gaeuwyd ymaith.

Trwý ddull anianol na thwyllwn nine,
 Mewn hunan hyder mo'n heneidie,
 Bernwch fel na'ch bernir ymaith
 I farn tragwýddol ddamnedigaeth
 Derbyniwch hyn o addysc wywdda,
 Gan wael bechadur amur yma
 Gwirionedd Duw, buddiol yw,
 I bob Cyfryw, sy'n gwrando,
 E'r mor anghenrhaid imí deimlo
 Ag un o honoch yma heno,
 Gan hyn gweddiwn bawb yn ddiwad
 Am gael ein codi i goel ein ceid wad,
 Duw rhwyga'r llen, dwg ni at ein pen,
 I Sion wen, wýneb,
 Amen dymynwn Gríff ai burdeb,
 I'n gwir gymwyso i Dragwýddoldeb.

THOMAS EDWARDS, *ai canto*

CAROL *iw ganu mewn* CLWB, *ar* Let
Mary live long; *neu,* Bidd hir Oes i
Fair.

PAWB fy yma nesnewch,
Gwrandewch yn ystyriol fel Brodur bwri-
adol,

Yn unol ymwnewch, mae'n Achos di wâd;
Ystyriwch eich Ffyrdd,
Yw'r Cyngor a gafwyd gan Haggai y Prophwyd
Fe farnwyd i fyrdd, yn fawrddyf Wellhâd,
Gwir deimlo Gair Duw;
Yn rheol i fyw iw'r unrhyw drwy Râd,
Sef dilyn yn wrol,
Ol Traed y Praidd nefol, er firiol Leshâd:
Y neb medd Duw tri,
Nad ydyw gida mi, yn f' erbyn y mae,
Ar neb nad iw'n casglu [gwae.
Gyda mi, sy'n gwasgaru, i ymagweddu mewn

Gan hynny mewn Hêdd,
Trwy amynedd tra manwl e ddylai bawb feddwl
Am Foddion a Gwedd, a Bughedd yn byw;
Chychi rhai sy'n bod
Fel dynion cyweithas am gynal Cymdeithas,
Mae'n addas y nod, i bawb sydd yn Nuw.
Plant Duw sy'n byw ynghyd,
Yn Frodur unfryd, hyfrydol iw'r Swydd,
Gogoniant

Gog
Crif
Eu
Nhw
O ha
I Gr

Y
Gwin
Arw
Y C
Ag a
Heb
Pe by
Ni'n
Ni th
Heb
Hwn
Gwir
Uwch
Mae

I n
Acho
Mae'n
Mae'n
Mae'n
Mae'n
Ond e

Gogoniant gwir gynyrch, (llwydd
 Crist Iesu ar bob ymgyrch, yw Llewyrch eu
 Eu Gwaith au holl hawl
 Nhw a'i mynant er mawl i Dduw ymhob modd,
 O herwydd mawr Gariad,
 I Grift am eu pryniad iw'r clymiad ai clodd.

Y Cariad iw fail,
 Gwir adail, greuedig, y Cristion cry ystig,
 Ar waed *Adda*'r ail, mae'r olwg i ffydd,
 Y Cariad iw'r grym, (broffes,
 Ag awchlym, deg achles, gwawr briffordd gwir
 Heb hwn ni thal ddim, bydd dirym ei dydd,
 Pe byddai drwy Bwyll,
 Ni'n gallu'n ddi dwyll, feddianu pob dawn;
 Ni thaleu'n holl fawredd, (llawn;
 Heb gariad cywiredd, mewn llwyreadd fodd
 Hwn yma fy'n ol
 Gwir puredd Gair *Paul*, yn nerthol ei nod;
 Uwch law Ffydd a Gobaith, (glod,
 Mae gwir Gariad perffaith mwy glanwaith ei

I ninneu mae'n Awr
 Achosion i chwiliad, oes gennym wir Gariad,
 Mae'n wiwradi ei wawr, llawn burfawr lle bo;
 Mae'n ymrhoes mewn mawrhad, mae'n gyn-
 mwynafgarol
 Mae'n addfwyn gyneddfol,
 Mae'n weddol ddi wad, mewn tfiniad bob tro,
 Mae'n hawddgar fel hyn,
 Ond eto'n dra Syn, gwnawn Syniad in pŵl
 I 2 Fod

Fod Satan yn gweini,
 Fel Angel goleuni, 'n ganlynol ei rith
 Mae'n achos ini oll,
 Wir deimlo'n ddi goll, pa fodd y mae ngwaith
 A pheth iw'n Cynulliad?
 A'i Rhagrith a'i Cariard? or fwriad mor faith.

Mae'n ddinerth ferth swydd,
 O's daethom ar gyfer, trwy ragrith a balchder,
 Heb gariad in gwydd, yn'r Arglwydd ai rās
 Beth meddwch iw hyn? (gariad
 Ond gwawd ir pen Ceidwad, wrth son amwir
 Ac eto byw'n dyn, drwy'r gelŷn yn gās;
 Er treio pob trŷth,
 Mae'r natur iw nŷth, yna fyth yr un fodd,
 Er duwiol ymddangos,
 Hi dur os bydd achos, drwy'r ddichell a'i clodd
 Echryflon a chrôch,
 A meddwon fel môch, fydd rhai yn y man
 'Nawr mor ddefosionol,
 Cael pregeth a charol, mewn rheol iw rhan.

Cael hefyd heb drai,
 Erthŷglau, printiedig, iw rhoi'n ofodedig,
 Ar bared y Tâi, rhag bai ne gam bwyll,
 Ag hefyd rhoi ffin,
 Wrth reol Cyfiawnder, i gosbi drwg arfer,
 Oblegid rhai blin, fo'n dilin oer dwyll,
 Fel hyn iw fawlhau; (dda;
 Mae'r Clwb mewn modd clau, ai ddeddfau yn
 Pe bydda i wir Gariad,

Iw gadw ar iawn gydiad, er clymiad i'r cla :
 Nid ydiw'n da ryw, (ddawn,
 An Balchder ni yn byw heb Dduw ar bur
 Ond fel yr Esgyrn fychion
 Ar ol codi'n Ddynion, 'd oedd anadl ou miawn.

Gwir anadl o'ras,
 O'r ysbryd anfarwol, fo ini'n fyw unol,
 I'n Codi o'n byd Cas, I Deyrnas Mab Duw,
 Truenus iw'n bod,
 Ni'n troi gwerthfawr degwch, gras Duw i drythy
 llwch

O chwant hunan glod, mor hynod ein rhyw,
 Oh ! ddynion mae'n ddwys,
 Na roe'm ni fwy pwys, ar Arglwydd pob peth ;
 Yn lle porthi'r corph diriaid,
 A gadael yr enaid, i fynaid, ar feth,
 Y Corph yn cael gwledd,
 Ar enaid heb heddd, yn gaethedd dan gydd,
 Heb gael erioed flasu,
 Gwir gariad yr Iesu, i ffynnu drwy ffydd.

Oh! dynned iw'r dwyll,
 A waithiodd y diafol, tros olwg hil ddynol,
 Ni Cheisiant mo'u pwyll, a chanwyl iw chael,
Efaya sy'n son,
 Mae pobl wrthryfelgar, Fw rhai hyn ar wasgar,
 Plant anwir eu ton au tyniad yn wael,
 Hwyl ddweudant yn glir,
 Ni fynwn mor gwir, i farnu'n drwg waith,
 Ond traethwch ini weniaeth,

Proffwydwch Somedigaeth, gwnewch degwch
in craith,

Tel hyn y mae dyn,

Yn hoffi ynddo i hun, gael llun o wellhad,

Gan ddweud mewn gwag hyder, (bradd.

Esmwythder, Esmwythder, heb brudd-der na

Ond beth pan ddel pwys,

Euogrwydd cydwybod, mewn marwol ddychryn-
dod, (byth,

Mawr ddynod mor ddwys, heb orffwys am

Pryd hyny bydd tolt,

I rhai fydd yn cysgu, heb geisio'r gwir Iesu,

I'w cyrchu on cost, fydd lawndost ddi lyth,

Cost pechod ein pwn,

A fu a'r gefn hwn, gwir brynwr ein hedd,

Clod fyth iw ras eglur,

Fe wnaeth i bechadur, wiw lwybyr iw wledd,

Gwledd wiwlan dda werth,

Adnabod gair nerth, Ion purnerth sin pen,

Yngrhifft groeshoeliedig,

Mae'r cariad puredig, twym unig Amen.

THOMAS EDWARDS *ar cant.*

CERDD

CERDD a wnaed a'r ddeisyfiad, **COWPER**,
 oedd am ganu ffarwel i'r Cwrw; ar Prydydd
 a farnodd, mae cymwys iddo gael Anogaeth
 a Chyfarwyddyd i ymadel ag ef yn gynig.
 Ag yna canu i Dduw am ei ras ai gynor-
 thwyl i allu rhoi ffarwel i bob peth ag fydd
 wrthnebus i Air y Gwirionedd, &c.

Ar fesur, Cywper mwyn.

Y Cywper mwyn cu, anrhegaf air hy
 Yn ol'r addewydion wiw foddion a fy:
 Eich'wllys chwi oedd, gael genyf ar goedd
 Wneud ffarwel i'r cwrw, sy ffin arw floedd:
 Mi allafwn hyny'n hoenus,
 Wneud Caniad reidiad reidus,
 O adduned ddawnus weddus waith;
 A chwithe ei chann yn hynod,
 Heb fod ddim nes rwi'n gwybod,
 I adel pechod medd-dod maith.

Mi deimlais yn dyn, eich tuedd at hyn,
 Fod ynoch ryw fwriad, mewn fiarad yn syn;
 Di ameu fod llais, Duw cyfion mewn cais,
 Ich galw chwi'n amal, o draial blin drais:
 Ond eto anhawdd datod,
 Cadwynau tynion bechod,
 Heb nerth oddichod barod bwyll;

A ballo bwngc o'r gyfraith,
 Sy'n Euog o'i holl arfaeth
 Drwy lawn Elyniaeth diffaith dwyll.

Er hyny mewn gwyn, mae natur pob dyn,
 Am gynal Gogoniant iw haeddiant ei hun;
 Ni a fyddun yn faith, yn dadwrdd ar daith,
 R'enillwn ni'r Nefoedd ar gyhoedd a'n gwaith:
 Heb etto erioed mor credu,
 Na themlo mor Anallu,
 Y'm ni weithredu hyny o hedd;
 Mae Melldith Duw'n ddi gyfur,
 Ar bob peth allom wneuthur,
 Ynghyflwr natur amur wedd.

Y natur ddwrg fri, yn *Adda* fy i ni,
 Fel ffynon anwiredd a'i llygraidd yn lli;
 Ei gwenwyn ai gwyn, fy'n dwyno pob dyn,
 Nid oes yn dda ddiwair gas air nag oes un:
 A Chan fod pawb drwy bechu,
 Dull Egraidd wedi eu llygru,
 R'ym ni'n anallu felly i fyw;
 A pha gymundeb meddwch?
 Sydd rhwng goleuni a thw'llwch,
 Na chamgymerwch degwch Duw.

Mae'r Duw Nefol Dad, dda wedd yn ddi wad,
 Un anghyfnewidiol, mewn rheol mawrhad;
 A nineu mor ddall, mewn gwewyr drwg wall,
 Sydd lawn o Elyniaeth'r un fariaeth ar fall:
 Ar gwymp ein cyndod *Adda*
 Melldigwyd ni oll yn gyfa,
 Drwy Ysgar wasgfa Sertha Sail; Rhaid

Rhaid ini gael ymgeledd,
 Ag adnewyddu'n buchedd;
 Ar wiwdda rinwedd *Adda*'r ail.

Ni thal ini'n glau, mor llinio gwellhau;
 Heb Grift yn y galon iw harddlon fywhau;
 Heb Grift a ffydd gre, in llŷwio ymhob lle,
 Ni chawn fyth gyraeddyd iawn wynfyd y Ne:
 Trwy Grift ai wir haelioni,
 Mae'r ffordd ar bywyd ini,
 Fynd o'n trueni, dryfni dryd;
 Gan hyny cydnabyddwch,
 Edifarhewch a chredwch,
 Yngrift mae'r heddwch ini o hyd.

Ymogelwch mae'n gâs Edifeirwch fydd fâs,
 Heb iddi ffrwyth weddêdd i rinwedd o'râs;
 Rhaid ichwi droi'n glau, ag edifarhau,
 Gan farw, chwant pechod i hynod fywhau;
 Be dal bod heiddiw'n barod,
 I drift alaru'n hynod,
 O herwŷdd pechod medd-dod mall;
 A chwedi ymhen ychydig,
 Yn mynd ymlaen mewn rhyfig,
 I'r un llygredig oerddig wall.

Mae gair Crist ei hun, yn dweud nad eill dyn
 Fyth fynd i wlad Nefodd sy'n llwyrfodd ei llun;
 Nes cael drwy naws cu, ei ail eni o ddifry,
 Yn ysbryd yr Arglwŷdd, pen llywydd ei llŷ:
 Fel hyn mae'n rhaid yn helaeth,
 Ail eni o'r hên Elyniaeth,
 A chael arfogaeth i ail fyw;

Rha

Rhai gaffo hyn o arwydd,
Hwy gan't Galonau newydd,
Ag Enw dedwydd gan eu Duw.

Gwybyddwch fel hyn, na's tal rhyw naw's tyn,
Heb gwbwl ymroddi, mewn gweddi ar Dduw
gwyn;

Ni byddir nes chwaith, er meddu gair maith,
Gwir brofiad effaithlon ar y galon iw'r gwaith:
Fe all dyn weiddi'n hynod,
Yn erbun amriw bechod,
Ag ar ei waelod garu ei wyn:
Mae pechod anwyl agwedd,
Yn ffals ymguddio'n rhyfedd,
Mewn hunan henedd lygredd lun.

Fe ddichon rhyw ddyn, ymado ai ddrwg wyn,
Fel chwithe am eich medd-dod awch hynod eich
huan;

Ymadel ag ê, hen drottiwr y dre,
A gollwng cybydd-dod wael amod iw le:
Ag'r ol gwellhau rhyw arfer,
Daw'r gelyn hunan falclder,
Ai ffalster tyner mor gytun,
Mae llawer ganddo iw cymell,
O Abwyd ar ei fachell,
Iw rhoi mewn dichell i bob dyn.

Nid cnawdol ddyn dall, a wel i ddrwg wall,
Mae'r gelyn mor gyfrwys heb orffwys i báll;
Ni chenfydd dyn bas, moi gyflwr yn gâs,
Nes caffael yn amlwg wir olwg o ras:

Er

Er bod rhyw rai trwy rûad,
 Wrth oleu'r Ser yn Siarad
 Neu wrth lewýrchiad lleuad llawn;
 Gan fedru dallt yn gnawdol,
 Rýw ragor wahaniaethol,
 Rhwng pethau allanol ddynol ddawn.

Ond eto mae dyn, heb wel'd ei ddrwg wýn
 Er dilyn ffordd rasol ei reswm i hun;
 Y lleuad dda i llain, a'r Ser drwy wir Sain
 Mae rhagor Gogoniant, mewn rhwyddiant yn
 rhain:
 Fel hýn tan reswm cnawdol,
 Mewn ffraeth ragoriaeth gwrol,
 Yn ol naturiol Caniadhad;
 Mae megis y noswaithie,
 Rhai'n dywýll a rhai'n ole,
 Ag amrýw ddonie gwir ddi wâd.

Mae rhagor mewn rhyw, 'Nifailiaid yn fyw;
 Wrth drefniad rhagluniaeth goeth doraeth gwaith
 Duw;
 A dyn sy'n ddi rol, yn ffurdd ei chwant ffol,
 O'r Cyflwr ei crewyd fo i neswýd yn ol:
 Mae Synwýr dyn naturiol,
 O bren Gwybodaeth bydol
 'N'ol diwad reol da a drwg;
 Ai holl weithredoedd dawnus,
 Sydd mewn Cymysgaid wllýs
 Yn anolygus megis Mwg.

Ond

Ond Crist iw'r Haul glan, (drwg'r mwg a niwl
 I'r Isrel iw galyn, fel Colofn o dân;
 Y nôs fe rydd nerth, rhag adfyd rhy gerth,
 Ei lewyrch wna gynyrch, dwys ymgyrch di ferth:
 Nid oes un enw yn unig
 Pni fod yn gadwedig,
 Ond trwy'r caredig Iesu a'i râd;
 Yr Iesu Grist ei hunan,
 Sydd oll, yn oll, perffaithlan,
 I'r Cristion llwyrllan er gwellhad.

Profwch eich hun, a ydych yn un,
 O'r cywir ffyddloniaid at enaid gyttun;
 A holwch o hyd, adwaenoch i eich pryd,
 Sef bod Iesu ynoch, ai Anian win fryd;
 Ag onid ydiw genych,
 Yn anghymradwy'r ydych,
 Er dim a wnelych yma'n awr;
 Rhaid codi'r groes i fynu,
 A hunan lwyn ymwadu,
 I ddilyn Iesu wiwgu wawr.
 Gair Duw Sydd yn dyf, pan gredoch i Grist,
 Chwi deimlwch eich pechod yn drallod rhŷ drift;
 Ni chewch yn eich oes, mi wn feddwi'n ddi foes,
 O's Crist fydd eich hyder dan gryfder ei groes:
 A'r Arglwydd Grist a'i gariad,
 A rô ichwi wir ddychwellad,
 Iâch hyffordd hwyliad och ffordd hen;
 Yn Nuw mae Trugaredde,
 Trwy haeddiant Crist yn ddie,
 I Allu madde ini oll Amen.

THOMAS EDWARDS ai cant.

CER

A

W

ym

ei

P

fy

Y

Derby

Galen

Nid

Ond

Anfor

I Ddu

Clod

Gydw

Eich

Mewn

Yn a

Wir

Fod i

A ma

CERDD o anerchiard i Mr. EVAN JONES,
 Apothecary; yr hwn oedd yn Llundain
 Wedi dyfod or Mor; ag ai fryd ar fyned
 yno drachefn, yn y llythur ateb, oddiwrth
 ei Rien, ar ddymuniad ei Nain sef ELLIN
 PARRY o Ddeunant, fo wnaethpwyd yr hyn
 sy'n Canlyn, iw Chanu ar.

Freuddwyd y Frenbines.

Y Difalch fwyn Bendefig,
 Rinweddus foddus feddig,
 Derbyniwch nod arbenig;
 Galenig och hen Wlad;
 Nid unrhiw rodd o'r eiddo,
 Ond 'wllys da ich cofio;
 Anfonwn drwy erfynio,
 I Dduw'ch llwyddo 'mhob gwellhad;
 Clod ir Arglwydd am y newydd,
 Gydwyh eiriau gaed och herwydd
 Eich bod yn gywren, Lewyrch lawen,
 Mewn amriw lawnder, ymro Lunden;
 Yn arwen ini arwydd,
 Wir didwyll eiriau dedwydd,
 Fod ichwi lawn, hapusrwydd,
 A mawrlwydd ar y Mor;

K

Oh!

Oh! mor hylwydd, oedd y newydd,
 I'ch Tad ach Mam, drwy ddinam ddeunydd,
 Newydd hyfryd, ydoedd hefyd,
 I'ch Nain anwyl wych iawn 'wnfyd;
 Bob mynyd, sy'n Jdymunol,
 Fod ichwi rwydeb radol,
 Trwy gariad Duw rhagorol,
 Dragwyddol unol Ior

Mae'ch holl genhedlaeth barchus
 Yn llawen a chysurus,
 Gael Clywed mor lwyddianus,
 Wych weddus ydych chwi;
 Ag felly'ch holl gyfeillion,
 Wir degwch a'ch Cymdogion,
 Sy'n Caru'ch da hanesion,
 Gy furlon fraulon fri:
 Cofio byddant, am eich mwyniant,
 Ach Caredigrwydd, wiwrwydd warant;
 Cofio'ch teimlad, ymhob triniad,
 O! mor wiwddoeth ymarweddiad,
 Mewn Cariad ynad union,
 A Chysur wrth achosion;
 Yn gweled lle bae gwaelion,
 A Chleifion dan eich llaw,
 Mae 'rhain a'u gweddi, gida chychwi,
 Am ystyriol wir dosturi,
 Am eich diddig Ostyngedig,
 Wir ufudd-dod hynod unig,
 Nodedig, ichwi dodant,
 Y fendith fyth ni fethant,

Cyhoeddus

Cyhoeddus lle bo haeddiant,
Mwyn dyciant mi wn, y daw.

Mae'ch gairda'n iach gywirdeg
Mewn rhwydeb yma'n rhedeg
Gan ddynion union waneg
Eglurdeg ydiw'ch clod;
Gobeithio mewn gwirionedd,
Fod genych gadarn Sailwedd,
Ynghrist ai gariad Sanctedd
I hynny'n fwynedd fod.
Nid yw Canmolieth, Cariad gwenieth
Ond moese maswedd oeredd areth
Mae'r gair yn gwirio, gwae falchio
Pan ddweudo dynion yn dda'm dano,
Rhagrithio iw foedro 'fedrant,
Gan gynal balch Ogoniant
Mae miloedd a ganmolant,
Yn bendant, o ran bydd,
Na d'ewch i gaublaid, efrydd afraid,
Mewn dull o rinwedd o dwyllo'r enaid
Gwnewch brawfardaloedd, och ystrydoedd,
Nid ydiw'r byd, ag ehud gyhoedd
Weithredoedd tra haelionus,
Ond marwol anhymerus,
Heb gariad rhediad rhadus,
A pharchus, oleu ffydd.

Ni ddichon dyn anianol,
O'i degwch haeddedigol
Trwy waith cyfiawnder cnawdol

Goel nodol, gael y Nef.
 Rhaid chwilio am wir ddychweliad,
 At Grist ai berffaith gariad,
 A cheisio fydd a phrosiad,
 I ymddiriad ynddo ef,
 Ni thal ffuantus, fydd ryfygus,
 Trwy fyw a'r galon ofergoelus,
 A chuddio pechod, yn ei gwaelod,
 Ai fawr amhuredd Sured Sorod,
 Rhaid dyfod, or ettifedd,
 Sef Crist ai nerth Nefoedd,
 I Ddifa cnawdol wagedd,
 A llygredd henedd hon:
 A chwedi hyny fydd a ddyru,
 Drwy ras ag wlyys wres a gallu
 I wneud gweithredoedd perphaiith gyhoedd
 At union asael, tan y Nefoedd,
 Fel'r ydoedd ein gwaredwr,
 Hoff urddas yn hyfforddwr,
 Yn dangos isel gyflwr,
 Iawn brynwr ger ein bron.

Y sawl sy'n cael ei ddysgu,
 Yn isel gan yr Iesu,
 A gaiff ei wir dderchafu
 I fod yn deuly Duw;
 A Christ yn Nuw fydd iddo,
 Ai ysbyrd yn ei lwyddo
 Bob awr tra fyddo byw,
 Gan hyny gwelwch, aglystyriwch

Duw

Du
 Syc
 Uw
 Trv
 Iw
 Nic
 I D
 Er
 Yn
 Y n
 A g
 I fy
 Ar
 Me
 Ne

Ar
 Me
 A h
 Os
 Gw
 A c
 Trv
 Gw
 Na
 Os
 Cei
 A c
 Ar

Duw mewn dewrnerth iw'r cadarnwch
 Sydd ich maurygu, ach diogelu,
 Uwch law un ollawl hunan allu,
 Trwy gredu ag ymddiried,
 Iw gynydd tra gogoned,
 Nid oes tan awyr diwed,
 I Ddyn fu ar nodded Nef;
 Er bod blinder oedd, ar y moroedd,
 Yn diffodd cynyrch llewyrch lluoedd,
 Y rhai sy'n twnu, yngras yr Iesu
 A gaiff o boene tone eu tynu,
 I fyny i ganu ir gwynfyd,
 Ar ddeheulaw'r anwylyd,
 Mewn lle nad oes mor blinfyd,
 Neu adfyd ynddo ef.

Os digwydd ichwi orthrymder,
 Ar eigion cefn for eger,
 Meddyliwch am gyfyngder,
 A hyder purder *Paul*,
 Os cewch chwi hawddfyd dedwydd,
 Gwnewch gofio'r Brenin Dafydd,
 A ddarfu ddigio'r Arglwydd,
 Trwy rydd hoff awydd ffol;
 Gwiliwch hoffi, diras gwmni,
 Na bod yn rhanog efo rhaini,
 Os mynwch unwaith, gael cydymaith
 Ceisiwch ef trwy brofiad perffaith,
 A doeth awch helaeth chwiliwch
 Ar frys nag ymddiriedwch

Mae ffalfter trawfter tristwch
 Gwybyddwch yn y byd;
 Rhowch eich egni, o galon ddifri,
 A'r Dduw anwyl a'i ddaioni,
 Yr hwn sy'n helaeth, roi chwi arfaeth
 A modde i gynal Meddyginaeth,
 Pan wneloch ffraeth wrolder
 Cofiwch Ioan a Pheder,
 Cyffeswch Crist ai burder, *Actau iii, 16.*
 Drwy hyder felly o hyd.

Mae doeth ymadrod Iesus,
 Mab Syrach yn cyfurus, *Eccles xxxviii,*
 Ordeinio parch dyledus,
 I'ch Swydd wych weddus chwi,
 Bendithion Duw Sanctaiddfryd,
 Coel fiddiol ich celfyddyd
 Boed ichwi ras ag lechyd,
 Iw hyfryd ddilyn hi,
 Yr hwn a dirion, gadwodd *Aaron,*
 Ymhlith cry olwg blaue creulon,
 Ach cadwo chwithe, a'i nerthol wyrthie
 O blith gofydus flin glefyde,
 Duw rhade, pob anrhydedd,
 Ach nertho chwi'n gyfanedd,
 Fel caffoch trwy Drugaredd
 Ras puredd megis *Paul,*
 Nid oes un Maichie, i ohwi na nine,
 Mewn hy adlais, am ein hoedle,
 Gobeithio'n helaeth, cyn Marwolaeth,

Y dowch ich didwyll wir dreftadaeth
 Wedd odiaeth, pawb a ddweudan,
 O Arglwydd Dduw Sanctaiddlan,
 I blith ei deuly gwiwlan,
 Tynn Efan, eto'n ol.

THOMAS EDWARDS, *ai cant.*

CERDD *ddurwiol, iw chanu ar we'r
 adailad.*

POB ffasiwn ar Broffeswyr,
 Sy'n ol presenol Synwyr, yn fwnio amgre-
 Nesnewch gwrandewch yn bwlus, [fydd
 Clywch air gwirionedd dawnus, gywraimia dey-
 Gair Duw; a wnaeth y byd a'i ryw, [nydd
 'Rhwn oedd o'r dechre
 Sydd eto'n ddie, a'i nerthol wyrthie,
 Mewn gole un unig yw;
 Cry odiaeth ben creawdwr,
 A barnwr meirw a byw,
 Hwn fydd, in galw ni oll heb gydd,
 I geisio'n gyson, y bywyd grasson
 Yngrhifft y cyfion trwy wir hoff union fydd
 A gadael halogedig,
 Chwant blysig ryfig rydd:
 Hyn ydiw gwraiddyn crefydd,
 Pob un fy'n dilyn bedydd, mewn iawn wybo-
 daeth Hwy

Hwyl gawfiant eu hail eni
 Sef eu gorchfygu au tori, ou hen naturiaeth
 Ar rhai sy'n byw yn rhwyfse eu bai,
 Gan fynd yn brysur,
 Yn chwant eu natur,
 Y rhaini'n eglur, nawr amur fyth a fai,
 Tan felldith Deddf cyfiawnder
 Oer drymder yn ddi drai;
 Er bod, rhai'n glir am hunan glod
 A'u hymffrost beynydd
 Fod ganthynt grefydd
 O sail eu bedydd, a hyny'n rhydd dan rhod,
 Heb unrhyw ras profiadol,
 Mewn gwirioneddol nod.
 Gan hyny ddyn Rhagrithiol,
 Gad heibio'r grefydd gnawdol,
 Gwan ydiw'r Sailfan;
 Cais edrych a chonfidro
 Cyn delo'r dydd i mado, ath roi fel mydan
 Be 'dal, rhyw ruo a swnio fal,
 Daw ange trallod, a gwaer cydwybod,
 A thitheu'n darfod
 Fel hynod benod bal,
 Dy holl grefyddol falchder,
 Mewn chwithder mawr a chwal,
 O gwel, mewn gwir ni bydd mor gel,
 Dy fuchedd anwir, gan Dduw cyhoeddir
 Dy waith a ddryllir, o eisien ficir Sel,
 Truenus iawn fydd agwedd,
 Dy ddiwedd di pan ddol.

O deffro Gristion diffwrwyth,
 Proffeswr crefydd esmwyth faith adwyth ydwyd
 Bydd rhyhwyr iti gychwyn,
 Pan ddelo dydd dy derfyn, ry oerfyn arswyd
 Yn awr, iw'r amser wiw ber wawr,
 It wir gynhyrfu am ras yr Iesu
 Cyn itti ballu, ath dallu felly'n fawr ;
 Wrth ddilyn hir anwiredd,
 Mewn ffield Serthedd Sawr,
 Tydi, wyd ffraeth bechadur ffri,
 Ynghanol blode, dy ddiddan ddyddie
 Yn Cael plefere, da freinlie 'ran dy fri,
 Daw eto ddydd Echryslon,
 Bydd iti greulon gri.

Clyw, clyw, bechadur serthdrwch,
 A thro i gael yr heddwch, tra galwer heddyw
 O! gochel fod mor hwyrdrwm,
 A chlywed canu alarwm, dy ddwystrwm
 Cais ffoi, cyn clywed angau'n cloi, [ddestryw,
 Y drws Tragwyddol, lle mae'n wahanol
 Ryhwyr ymorol, i rai dirafol droi,
 Gwel heiddiw mae Cynhygiad,
 Naws diwad iti os doi ;
 Yn rhad, mae'r Nefol lwyddol wlad ;
 Nid am dy ddioni, y rhoddir hi iti,
 Yr Arglwydd Iesu, a ddarfu'th brynu oth brad
 Trwy hwn y cai di feddiant,
 Mewn tyciant gyda'r Tad.

Ystyria mor doffurus,
 Yr wyt ti'n byw'n enbydus, mewn anwybodaeth
 Pa

Pa fodd y gelli gredu,
 Dy fod yn iach hyderu, am Iechydwrïaeth,
 Duw tri, ai air tragwyddol fri,
 Bob dydd fy'n tyftio,
 Barn pechod ynddo,
 A hyny heno sydd ith Gondemnïo di,
 Am iti fyw mor brysur,
 Yn ffrwyth dy natur ffri;
 Fe aeth y natur fudur faeth,
 Yn llwyr elynol, i Dduw Sanctaiddiol
 Ag felly'n wraiddiol, yn ol hoff reol ffraeth
 Rhaid caffael natur newydd,
 Neu ddioedde cerydd caeth.
 Ar Natur newydd Sanctaidd,
 Sy'w chael mewn gairiau dwysaidd
 O gariad Iesu;
 Nol ini deimlô ei gariad,
 Nid allwn fyth mewn gwiwrad
 Ddim llai nai garu,
 Pan ddel, ei gariad gwir ddi gel;
 Yn amlwg eglur, I wael bechadur
 Mae'n gosod cyfur. is awyr dan ei Zel,
 Ynghrist ai sanctaidd ysbryd,
 Ei wynfyd mawr a wel,
 Er loes, er cnawdol fydol foes,
 Mae'r cywir Gristion, yn diodde'n rhadlon
 Bob trallodion, mewn ffyddlon union oes
 Gan ddilyn'r Arglwydd Iesu,
 Trwy wir ymgrymu iw Groes.

THOMAS EDWARDS *ei cant.*

C E R D D

CERDD yn achos TID GOOD, a ddyged;
iw chanu ar Fesur, Llef Caer wynt.

POB Dŷn a'm adwaeno, 'rwi heno'n rho
Hanes,
Am Anlwc a Thrallod oer gafod a gefes;
O Waith Anonestrwydd rhy ledrwyd rhyw Leidr
Cais gallus cês golled 'rwi'n gweled mewn galar:
A hyn o Gwyn 'rwi'n henwi igid,
Fe ddarfu dwyn oddiarna i Did,
Mae Gofid imi gofio;
Y Golled hynod heno,
Na bu o'r blaen i'm blino,
Moi ffasiwn 'rwi'n confessio,
Ag'r ydi'n iwsio cario coed,
Mewn diddig Awch er deuddeg oed,
Er hynny tynnu i ganu ar goedd,
A rhuo wnaſ mae rhyw un oedd,
Mi dreia'r Floedd drwy'r Flwyddyn,
Mai Lleidar mewn Dyll hydyn,
Afrowiog a fu rhyw un,
Ydw iw hynod adwyn,
Ond etto er hyn dae attai'n rhwydd,
Wneud can i ryw fydun fwydd.

A rhyw un i galwaf iawn henwaf yn hynod,
E'n rhyw un Gwawd abal a rhew'n ei gydwybod
Maen

Maen rhyw un mewn rheol hên ddiabol a ddyfes
 Nid edwyn e'n gyfan ei hunan moi hanes :
 I fagu a gadd mewn Grâdd o'i Gryd,
 Yn ddiofal bach i faela'r Bÿd ;
 Er i fod bob Ennyd beunydd,
 Yn llechu 'nghysgod Bedydd ;
 Ni chadd eirioed mor Arwydd,
 Yn Nuw yw eni o newydd ;
 Rwi'n peni i Lwydd heb hyn o Lÿn,
 R'un fodd a Diafol fydd y Dÿn,
 Rwi'n rhoi ichwi ar Gân wir iache'r Gŵr,
 Mae Mâb i Satan ydio'n siwr,
 Ei Fam iw'r Hŵr fy yn fy ymmyl,
 O *Fabilonaidd* Heppil,
 Yn gwneuthur Dryge ar dreigil,
 Chwi ellwch ddallt yn rhigil,
 Fod yntho Sgil ddi sigil fwydd,
 Am dendio ei Dâd mewn rhediad rhwydd.
 Os deil hyd y diwedd 'run Galon adwyog,
 Ceiff Lettu tragywydd ag Afwydd yn gyflog ;
 Ag yno mae'n debig mewn Cyflwr mwy di-ball
 Bydd Satan yn berig o droi Gwyneb arall :
 Os oedd ei Lais yn o ddi Lîd,
 Pan fu fo'n fwyn yn dwyn y Dîd,
 Ceiff etto ond Odid adwyth,
 Yn dilyn ei hen Dylwyth ;
 Pan fyddo'n dinllwm danllwyth,
 Mewn Gwewyr blin anesmwyth,
 Yn teimlo Ffrwyth ei Drachwant ffrî,
 Yn anwn grech mewn Anian gri ;

Ond

Ond 'rwy'n gobeithio am dano yn dynn
 Y cymmer Ddiabol siampl synn,
 Cyn mynd i ddygyn ddigwydd,
 Drwy wewyr gway dragywydd,
 Os ceisiff Nerth yr Arglwydd,
 I droi'n Greadur newydd,
 Mae etto Gynydd iddo iw gael,
 Ag iawn dda Heddwch i Dduw hael.

Pwy bynnag ar wasgar iw'r Lleidr colledig,
 Gall etto fwy'n ddeddfol anianog wenwinig:
 A gwilio mwy galyn ei dretyn lladratta,
 A chael yr un Dialedd mewn Agwedd myn-ga,
 Nid Gwaith y Dyn i hyn mewn rhiw,
 Ai gwared ef, medd Geiriau Duw,
 Rhaid iddo fyw ddueddol,
 Mewn gwir Ymryddiad wreiddiol,
 Dan wael Dylodi 'sbrydol,
 I ymostwng yn wastadol,
 Drwy ymroi'n dreiddiol am rad ras,
 Hyn iw mawrhydi i'n codi o'n cās:
 Fy holl Ddymuniant heiddiant i,
 Er canu'n ffraeth mewn Cwynion ffrī,
 Am gweddi mewn Môdd gwiwdda,
 I'r Amur. Leidar yma,
 Na chaffo ddim Gorphwysdra,
 Nes trotho ef i'r eitha,
 Oddiwrth bob traha cnofa Cnawd,
 Baed imi argyhoeddi ar wifgi wawd.

Chwennychwch yn awchus i'r dyrus ŵr dew-
redd,

Fod beunydd dan Benod blin hynod anhunedd,
Heb gyfsgu na gorphwys nag Iechyd iw gorphyn;
Nes gwelo fo'i Bechod o'i waelod yn elyn:
Rwi'n teimlo dîg hoffryfig ffri,
Mewn tryder maith, nad rhaid i mi,
Moi regu'n arw agwedd,
Gan hel ryw Araeth oeredd,
Mae Melldith Duw'n gyfannedd,
Yw galyn ag yw goled,dd,
Bob rhan y fedd ar hyn o Fyð,
Am ddilin Afwydd cydrwydd cýd;
Ond am y Dîd mae'r Llid mor llawn,
Mewn Cwynion oeredd canu wnawn,
Dim gwell ni bawn er hynny,
Nes deloîr Dîd yw dadu;
Fy'm Lleidr i'm colledu,
Fo alle gwelai fellu,
Os daw hi heb gelu i'r Golwg fyth,
Pwy ydi'r Lleidr fiongar fyth.

Os meder e yn loyw ei chadw'n wych hoyw
deg

Rhaid canu'n iach iddi'n fucheddol gyfurdeg,
Os bydd at ei Orchwyl e yn anwyl iawn enyd
Hi allu fod etto yw faglu yn Ffwrn fyglyd;
A'r Cýn Haearn cadarn cu,
Aeth efo'r Dîd, rwin dweud yn hu,
Ni wiw mor canu Cwynion,
Gobeithio ar baethach moddion,

Daw'r

Daw'r Cŷn mewn taer Amcanion,
 I hollti a dagu heilltion.
 Holl Chwant ei Galon rwyddion rym
 A diball Ardd Cydwybod llym;
 A dyma'n lan y Gan i gid,
 Rwi'n eiliad oer ar ôl y Dîd,
 Er bod fy Llid yn llydan,
 Maddeuaf iddo'r cyfan;
 Meddylhed ynte i hunan,
 Am geisio Cymmod purlan,
 Trwy Grist sancteiddlan doethlan Ddŷdd,
 A Duw ai ffynno ini oll drwy Ffydd.

Diwedd Gwaith THOMAS EDWARDS.

Yma y Dechre Gwaith THOMAS JONES o
 Ruabon.

Dechre CAROL PLYGAIN, ar *Gwel yr*
Adeiliad.

HIL *Adda* Waela Wreiddin,
 Uchelwyr a chyffredin,
 Affiach yden;
 Fe'n ganed ell wrth Natur
 Pob un ar lun Pechadur,
 Och na chreden;

Ar Clwy fy'n tyfu i fyny i hun 'n fwy,
 Ond rhai a ddweudan mae Dŵr
 Bedyddfan, y ulch y Baban,
 Oddiwrth ei Hanian hwy,
 Nad rhaid i'r iach nodedig
 Ymosyn Meddig mwy:
 Hyn fydd iw ganfod
 Yn ddi Gudd,
 Mewn gwir Oleuni,
 St. Paul fy'n profi
 A Christ yn nodi nad ydi
 Yr rheini yn rhydd,
 Nes cael eu geni o'r Ysbryd
 At wynfyd Bywyd bydd.

Mae yn ein Hamser ninneu
 Rai fader ar Dafode,
 Adde yn weddol,
 Eu bod yn Bechaduriaid
 With Godwm ein Herafied,
 Oedd aneddfol;
 Pa un fu gwedi ei holi
 I hun, wrth Dyffioleth
 Drych y Gyfraith yn gweled
 Effeth Ffrwyth Damnedigeth Dŷn;
 Di amme pan ymdeimlo,
 Ei Galon ynddo a gryn:
 I hwn ei Bechod aeth yn Bwn,
 Yn llwythog dano i mae'n ochneidio,
 Ag yn gofidio gan fynych gwyno gwn:

Am

Am un o Gadarn Allu,
A fedro dynnu ei Dwn.

Er mwyn y cyfriw Ddynion,
Gadawodd Crist ei Goron,
Drwy Drugaredd;
I gymrud ein Cnawdolieth,
Yn Dduw, yn Ddŷn, ar unwaith,
Mawr ei Rinwedd,
Y Tâd yn Faban rhwyddlan rhâd,
Yr hên Ddihenydd yn Ddŷn o newydd,
Y wnaeth y Mynydd,
Dŵr glennudd Daeaf gwlad,
Yn fychan mewn Cadache
Ar Fronne *Mair* heb Frâd;
Clowch, clowch, fy Mrodur,
Cud ymrowch,
I ddilin Iesu drwy'r Bŷd o'r Beudy
Er cael eich cablu,
I erthylu yn ol na throwch;
Drwy i Ysbryd ai Gennadon,
Mae'n galw yn dirion, dowch.

Oi blegid cadwn Blygen,
Fel doethion Wŷr, y deithion
O'r Dwyrain Diroedd;
Na fyddwn fel Mieri,
Su'n llwynydd ymron llenwi
Yr holl Winllanoedd;
Pa faint fu'n fyr o gario'r fraint,
Sef bod yn Seintie mae'n gâs yr Erwe,

Yn llawer Manne
 Y Ffordd y rhede'r haint;
 Gwallysiant ladd a llosgi
 Ne gwbl foddî'r faint;
 Fel hyn a gwnawn ar Iesu gwyn,
 Ei gwbl gablu ai ddi-yftryu,
 Gan geisio ei faglu
 Wrth draws amdeyru'n dun;
 Mae etto YNGHYMRU ddigon
 O'r unrhyw chwerwon chwyn.

Rhown dro i geisio gosod
 Yn meddwl a'n Myfyrdod,
 Ar ei Fawrdaith;
 Oen feilio daliwn Sylw
 Rhoe'r Marw ond ei galw
 I Fywyd eilwaith;
 Ar Dall i weled yn ddi-wall,
 Y Clôff i neidio, a'r gwan i rôdio,
 Pwy feder gosio
 I neb i geisïon gall:
 Na nodwyd i Hensidie
 Ai dwyn o Fagle'r fall;
 Clôd clôd in Hathro a fotho i fod,
 Mae etto yn chwilio,
 Am le i dostirio gwau na ddelo,
 Yn Eiddo dan ei Nôd;
 Daw'r Amfer y dymyne,
 Gwn byth na buaf'n bod.

Ni fynne'r Pharisead
 Oedd greulon ddynon ddeiliad

Moi

Moi addoli;
 Dan dybio bôd yn gallach
 Ymroeson yn gyfrwysach,
 Am ei groesi;
 O hŷd tra bu ar Barthau'r Bŷd,
 Yn gweithio helaeth Iechydwrieth,
 Iesu o *Nasareth*,
 Y gafodd Drinieth drud
 Wrth godi rhai credinol
 Fel yn ei gol or glud;
 I hyn a ganwyd Iesu gwyn
 Sef datod Rhwyme a Llyffytheirie
 Oedd am Encidie
 Y rhain ai dalie'n dun,
 Bu ar ei Ysgwydd Wafgfa,
 Ar ben Calfaria frun.

Pa Dafod a fynega
 Gyfyngder y *Meseia*
 Ym Mhen ei Siwrne;
 Pan ydoedd rhwng y Lladron,
 Ai Ddwylo a'i Draed ar Hoelion,
 Dan sawrion Friwie;
 Tair Awr a bu Twyllwch mawr,
 Yr Haul ymgiddie, ar Tîr a grynne,
 A'r Meinie a hollte
 Ne lwyr Falirie i lawr,
 O Waith Caledrwydd Calon,
 Iddewon firion sawr:
 Fe ymroes yn lew er maint ei Loes,
 I gael Gorchafethi drwy Marwoleth,

Gan

Gan hoelio'n helaeth
Y Gyfraith ar y Groes;
Oedd yn condemnio Dynion
Y rhain yn rhyddion Rhoes.

Nid oes medd *Paul* Wr perffaith
Yn Awr ddim Ddamnedigaeth
Mwy yw digwydd
I'r rhai fy' yng Nghrist yn rhodio,
Ai Henaid gwedi huno,
Ar hên Ddihenudd:
Y rhain y fai pan ddelo Sain
I uchel alw ar fyw a Marw,
Yr Oen ai ceidw delw yn loyw *Lin*,
Pan byddo'r Annuwion
Ger bron un Lliw a'r Brain;
Ar Bŷd yn ffagle drygle drud
Yr Awr dene uwch eu Penne,
Y ddryllia yn ddrullie
Fel ihyw Gymyle Mûd;
Ag Uffern yn ymager
Am wrthod Cynghor cŷd.

Fe eilw Crist garedig
Ei Frodur etholedig
Adeiliadol;
I Wlad *Caerfalem* newydd
I ganlyn eu Gwaredudd yn gariadol;
Ond chwith darlleniad yr ail Llith,
Ewch, Lù annuwiol damnedigol,
I Deyrnas Diafol tun Rheol, tan ei rith;

I ole Haul na Lleuad
 Ni chewch Ddyfodiad fyth :
 Oen Duw i ddynol raddol riw
 Danfon dy Ysbryd yn gyfrwyddud,
 I'n dychweled i Lwybrau'r bywyd byw ;
 Ein llowydd hollalluog
 Trugarod cefnog cluw.

Mae'r Oedran o ryfedi
 Iw linio yn hawdd y leni,
 Ai Gyfri ar Garol,
 Un fil faith gant a thrigien,
 Daunaw Mîs a deugien,
 A dau unogol ;
 Duw tri bendithia'n Brenhin,
 I gwna GEORGE y trydydd,
 Yn Dadmaeth ufydd i'r holl eglwysydd,
 Sydd dan dy Adenydd di ;
 Darostwng *Ffrainge* ai fflower
 A thor ei Harfer hi ;
 Yn Pen an Llowydd tun y llen,
 Oddiar ein Llyged
 Rho Ole ei weled,
 Yn cadarn Nodded,
 Trwy'n Pryniad ar y Pren,
 Ag ene i roi Gogoniant,
 A Moliant byth, *Amen.*

THO. JONES o Ruabon, *ai cant.*

CERDD *yn erbyn* MEDDWDOD,
*Iw chanu ar—*DROM GALON.

FY Nghymydog enwog anwyl,
I Rwy'n deysyfu gwrandu'n syfyl
Ar Gynghorion doethion dethol,
Mewn pŕ Gariad pŕ rhagorol;
Mi wela'th fôd dan Nôd Anedwydd,
Ar lydan Lwybre;
Yn ffoi o 'rogle ffyrdd yr Arglwydd,
Bôd yn feddw Bŷd anfidiol, digio'r Iesu.
Ar blus am dyfu ei bleŷio'r Diafol.

Mameth gadarn pôb Drygioni,
Trap i ddaly rhai ddél iddi,
Ydiw'r Dafarn ym Marn Dŷnion,
Y fyddo ai Hagwedd fel Cristnogion;
Ond pob Meddwyn ynfyd medda heb ofni Dial,
Yn dra amal y dru yma,
Gado'r Eglwys, torri'r Sulie, lladd yr Enaid
O hŕ fyned i Dafarne.

Pa fodd yr ettyb y Gwyr meddwon
Ddydd y Farn *i'r* Ustus cyŷion,
Gwedi treilio eu nerth a'i Hamŷer,
Ai holl yrfa mewn hull Arŷer?
Dyna'r Dydd y bydd Dychryndod, i bob Medd-
wyn Ffarwel

Ffarwel Ddefnyn fyth. o Ddiod; [wedd
Ond nhw gân Ffiol o Ddigofaint gwaelod chwer.
Am eu Camwedd y dau cymmaint.

Pa beth a dâl yr holl Lawenydd,
A digrifwch Dŷn di Grefydd?
Pan fytho'r Arglwydd yn ei wrthod,
O herwych Baich o aflan Bechod?
Rhag i mynd hi yn rhy ddiweddar gochel dithe.
Byrr yw Dyddiau ar Wyneb Daeaf;
Yn awr yw Dydd yr Iechyd-wrieth,
Ceir Grâs ond ceisio,
Ni wiw mor wylo ar ol Marwolaeth.

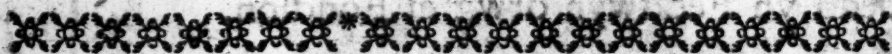
Er mwyn Crist ein Prynwr hyfryd,
Er mwyn dy Gorph a'th Enaid hefyd,
Er mwyn dy wraig, a'th plant a'th trafe,
Doro i fynu'r Tai Tafarne :
Colli'r iechyd, moydro'r mennydd, tyngu llwyon
Byw'n ol Calon Tâd y Celwydd; [dderbyn,
O dere fel y Mab afradlon, cadd hwnnw ei
Oedd yn Feddwyn drwg ei Foddion.

Yn awr confidra hyn drwy Synwyr,
Be dae arnat Gŵy neu Ddolur,
Y Cae ti farw o wall ag eisie,
Cin cael help o'r Tai Tafarne
Mae'n bryd bellach dere'n bwylllog etto i sobri,
Er Daioni rwi'n dy annog; [uchel,
Nid oes yn rhad eill adgynhedlu, na dwyn yr
Yn Ddŷn isel ond yr Iesu.

Mae

Mae Drws Trugaredd yn agored
 Etto i'r penna o Bechaduried ;
 A Christ i hun yn rhoi Gwahoddiad,
 I'r edifeiriol cōwir Fwriad ; [Enw,
 Ond hyfryd medda yw llais Meddig fel wrth ei
 Cyfywch yn galw, clowch ei Gynnig,
 A'r hwn a ddaw a geiff yn helaeth, medd Iesu
 mwynlan,
 Uchel Darian Iechydwrieth.

Deysyfa ar Frenhin y Brenhinoedd,
 Sylfaenu'th Draed ar Graig yr Oesoedd,
 A'th ledio 'mlaen i'r hyfryd Lwybrau,
 Yn ei Awelon i'r Nêf ole :
 Ono Amen a bo'n Cyfarfod mewn Hyfrydwch,
 A Dedwyddwch nad iw'n 'darfod ;
 A chwedi gorfod pen yn gyrfa gwnawn ganu i'n
 Harglwydd,
 Union Lowydd Haleliwia.

ENGLYN un Odl union.

FFEI Fedd-dod, gormod o Gwrw ffei-fir,
 Ffei Farieth y Meddw,
 Ffei o'r llafan, ffield ei Lw,
 Ffei o'ddwl ffôl ei ddelw.

THO. JONES, Ruabon, ai cant.

Adnodau

Adnodau o **HYMNS**, *iw canu ar*
Ffarwel Brydain, neu, Ddynweydrwydd.

DERE isel Filwr yfig,
 At ein Meddig i gael Maeth,
 Er cael Cwarel yn y Rhyfel
 Mae ei Fronne yn llawn o Armel Llaeth:
 Cei Oel ag Eli a Gwn i'w llohi,
 Ath iawn ddigoni a Had y Gair;
 Os dyne rhan y wneu di ddewis,
 Yn orfoleddus, megis Mair:
 Gwel dy Frenhin gida ei Fyddin,
 Y fo iw seidin Traed y Saint,
 Gwel dy Briod gwedi dyfod,
 O Ryfeddod mawr ei saint.

Congweriodd Uffern a Marwolaeth,
 Mae'r Orchafieth wedi i'w chael,
 Fe aeth ar taro yn eitha Treial,
 Fe feder gynnal i rai gwael;
 Os gorfydd godde Gorthymyndero,
 A Chystuddie, Pwylse poen,
 Cawn gwedi Goron o Drugaredd,
 Trwy gadarn Rinwedd Gwaed yr Oen,
 Moliant, Moliant medd fy Enaid,
 I'r gogoned Tri ag Un;
 M

Am agor Ffordd i Bechaduried,
A dwyn eu Henaid atto i hun.

THOMAS JONES, Ruabon, *ar cant.*

CERDD FASWEDDOL, *iw chanu ar,*
Freyddwyd y Frenhines.

GWYR goneft gwar gwynedd,
Clowch hyn o Gynganedd,
A chwithe'r hardd Wragedd riwioglan,
Adrodda i chwi drwyddi,
Ond 'Styrio fy Stori
Fysgrellni trueni tro anian.
Fe aeth *Britannia* am Buteindra.
Yn gymares i *Gomorra*,
Ymhob Cyfle mewn Cornele,
Pwy a ddrogan faint o Ddryge,
Sydd yn ein Dyddie'n dwad,
Os cofia rhof Ddiscefyriad,
Neu Hanes dau o Fagad,
Or un Dueddiad drwg;
Y rhain y hittie ddwad adre;
Mewn Distawrwydd ryw nos *Dise*,
Nid oedd undyn ond y ddau Ddyn,
Pan aed i'r eitha i daro ihwngthyn,
Ymheythyn oedd ymwthio;
Ar ol dygun garedigo,
Ar Wreigan ydoedd tano,
Heb ofio ei guro a Gwŷg.

Pan

Pan ddarfu'r Gŵr ferchog
 Gyccwaldio ei Gymydog,
 Fe gode'n ddewr enwog oddiarni;
 Er glaned ei Glinie,
 Y Dyn ai gadawe
 A hithe a roe ei Ffeifie ar ei Ffwys;
 Oddi yno yn union adre daethon,
 Tan ymgomio ai Tine'n geimion,
 Heb un gronyn o'r Yspottyn,
 Gwedi dyrnu yw ganfod arnyn,
 Nid alle Dŷ na Dynes,
 Am hynny ddweud mor Hanes,
 Ond Golwg Duw iai gweles,
 Ar draws y Lloches draw;
 Fe fyn etto Gyfri am dano,
 Er i'r anghyfion rai anghosio,
 Pan ddêl Dyreidi o Dwyllni,
 Ar goel union i'r Goleuni,
 Bydd gwedi holi heleth,
 Agori'r Llyfr y Gyfreth
 Ple taria Plant Naturieth
 Rhag Sŵn y Bregeth braw.

Os gwyrtais ei ronun
 O'r Taft yn y Testyn,
 Dôf chwypun yw chanlyn ai chwilio;
 Y Gŵr er Drygioni
 I'r Ffôs wrth ei Ffanfi
 Iw ffrosi doe atti hi'r eiltro:
 A hithe oedd fodlon yn ei Chalon,
 Medrodd agor iw Gynhygion,

Myn'd at y Fargen llawio'n llawen
 Mewn lle mysyglud ar war Siglen;
 Ar burwen donen dano,
 Ai Thraed ar léd heb lidio,
 Ei Waetha fe gae weithio,
 Nes darfod godro ei Gwâl;
 Neidio o'r Ffôs a chlymu ei Glôs
 Cin canu naw o'r glôch y Nos,
 Ai chodi hithe yn ei Freichie,
 Ag ymado ar dēg Amode,
 Gan ddweud y bydde yn buredd,
 Iw Ladi fwyn dyddedd,
 A Chariad mawr iw chyredd,
 Yn hynny o fregedd frawd.

Cin Nemmawr o Ddyddie,
 Rhyw Angen y gode,
 A hithe y chwennych e roi i hachos;
 Ger bron y Gŵr breulud
 Yn llafnes hyll ynfyd,
 Pan gae hi yn wych enud ddechreunos;
 Mentro yn hu at Gefn ei Dy,
 Gan gosio'r fan, a'r Geirle a fu,
 Llechu yn ddirgel mewn rhyw Gornel,
 Nes cael yn gyfa'r Gŵr yw Gafely;
 A dweud yn dawel dirion,
 Iw Chariad yno ei Chwynion,
 Ei Hanes ai Anghenion,
 Oer Foddion oedd ar fêth;
 Na chowfe gartie ar lun bore,
 Na Chaws na Menyn, ond hi ddymune

M

s M

Arno

Arno
 A ch
 Roed
 Y dd
 Cae
 Ond

A
 Yn
 Ni f
 Rhag
 Wen
 Ei g
 Ond
 Rhw
 A h
 Byth
 Ag
 Iw
 Mae
 Fod
 Wel
 Os
 Ni
 Nid
 Ond
 Yr
 Lle
 I y

Arno o ddifri rwyddedd roddi
 A chida addo ychydig iddi;
 Roedd ganddo lyfti Lestlar
 Y ddoethe o'r Ffair i'r Ffowler,
 Cae fyn'd iw Siop cyn Swpper,
 Ond cael oi Bower beth.

A'r Gŵr pan ei clywe
 Yn arw gynhyrfe,
 Ni fentre un Mane ddwyn Menun,
 Rhag ofn iw Wraig wiwlan
 Wen hynod i hunan,
 Ei gael yn hel allan yr enllun;
 Ond arni yr ae tan Din y Cae,
 Rhwng hynnu a throed y Coed os cae
 A hithe attebe, na chae'r Cene
 Byth o bosib fynd lle bae;
 Ag am na roese ronun
 Iw Meddiant o'r y Menun,
 Mae caled oedd ei Ffortun
 Fod gwedi canlyn eyd;
 Wel dyma'r Hanes yn ddi-faes,
 Os da 'rwi'n cofio, fel y cefes,
 Ni fedra i henwi 'run o 'rheini,
 Nid gwiw chwennych diolch imi
 Ond achwyn ichwi'n uchel,
 Yr hyn a gês i'n Gownfel
 Lle dweude'r hên Gadafel.
 I ynfyd Drafel dryd.

Diwedd Gwaith THOMAS JONES o Ruabon

Yma dechre Gwaith DANIEL JONES, o
Ruabon.

CAROL PLYGAIN; *iw gamu ar* Greece
and Troy.

POB perchen Clyst agored,
Modd duwiol iawn gwrandawed,
Ag o flaen Duw distawed heb ystwr;
Gorchymmyn rhoes yr Haeldad
Pan ddelom iw addoliad
Am beidio a chnawdol Siarad bawb yn siwr;
Mae'r fath Athrawiaeth dduwiol
I Reswm Dŷn anianol,
Yn anioddefol Ddysc;
Am fod y Cnawd anhyfryd,
Yn gwbl groesi'r Ysbryd,
Bob Mynyd yn ein Musg;
Rhiw Anian Fabilonedd,
I'r Galon sy'n ddirgeledd,
Oferedd iw i fod;
Er llinio Mawl i'r Iesu,
Mae'r hunan yma er hynny,
Yn glynu am beth o'r Glôd.

Ni a fedrwn ar Dafodau
Bob Pencerdd adroedd Pyngciau,

Wrth

Wrth Rym ein pum Synhwre donie Dŷn;
 Hel Geirie Ysgrythyrol,
 A boddio amryw Bobol,
 Er nad iw'r Gair allanol ddim ond Llyn:
 Nid oedd yr hên Aberthe,
 Nis gwedir, ond Cyfode,
 Gwir Bethe a fyddde'n fôd;
 Ag felly mae'r Hanesion,
 Am bethau nefol mawrion,
 Yn awr yn union lor ūn Nôd:
 Un peth iw fôn am Iesu,
 Peth arall ydiw credu,
 Nad iw mewn Gallu Dŷn;
 Nes cael gan Dduw Ddanghosiad,
 O gowir Air ei Gariad,
 Mewn da Syniad nid oes ūn.

Mae amryw Ffyrdd yn union,
 Ne'n dêg yngolwg digon,
 Ag etto yn llwybrau cœmion bod y cam;
 Medd llawer un o'r lleia,
 Pe i gwnaem yn gore gwiria,
 Fe fyddde'r Moddion yma yn ddinam,
 Ag eraill daw ai Geiriau,
 Yn ddoethach beth na nhwythau,
 Mewn Doniau a fynnau fôd,
 Gan ddeudyd iddynt roddi,
 Lwys union Elufeni,
 I rai mewn cledi er mwyn ei clôd;
 Daw arall mewn gwag Hyder,
 Gan ddweud, mi gês Orthrymder,

A Blinder mawr heb lai;
 Am i mi ddiodde Trwbl,
 Tylodi oll a chwbl,
 Mi gaf, 'rwi'n meddwl, giddio Mai.

A rhai o ran Dysceidieth
 Eill dybio ei bod yn rhywbeth,
 Ag etto heb wir wybodeth yn y byd;
 Er bod yn anghenrheidiol,
 Gael dygu'r Gair llythrennol,
 Nid dyne y rhan ddigonol, er hyn i gyd;
 A rhai fy'n dal Gafeilion
 Ar Draddiodadau Dynion,
 Pyniwnau gweigion gwiw,
 Yn ail i'r Sgrifennyddion,
 A'r Pharisead furion,
 Aflana Dynion o flaen Duw;
 O flaen y rhain oedd ddigred,
 Cae'r Pyblic a'r Puteinied,
 Dda Nodded gan Dduw Nê;
 Er nad iw hyn Annogaeth,
 I undyn fyw yn ddiffeth,
 Ond yn lanweth yn ei lê.

Mâth arall fydd o Bobol,
 Yn gwrando yn ddefosionol,
 Ar wir Bregethwyr duwiol yma ar Dâr;
 Fel Herod yn ei Ddyddie,
 Wr diwyd a wrandawe,
 Ar Ioan ai dda bregethe gore gwir;
 Pen hwn er hyn a dorrodd,
 O herwydd Merch ai temptiodd,

Fe garoedd hon yn go:
 Fel hyn rhyfyge'n atgas,
 I foddio hon o Bwrpas,
 Un fwy a di-ras yn ei Dy,
 Mae yn ein Dyddiau hynne,
 Ond Antyr rai fel ynter,
 Na ffynne am fod mor fôr,
 Er canlyn Crefydd ennyd,
 Mewn Profedigaeth danllydd,
 Nhw dro'nt yw hawddfydd yn ei hôl.

A rhai yn rhith fendithio,
 Yr Arglwydd Dduw pan fyddo
 Y Byd ai Bethau yn llwyddo dan ei Llaw,
 Os troiff yr Rhôd yw herbyn,
 Fe i ceir fel Cain yscymmyn,
 Yn codi a Gwyneb cyndun drwyddun draw:
 Os llyddias ef ei llwyddo,
 Nis gwnant ymostwng iddo,
 Na cheisio i foddio fe:
 Ymosyn yn wastadol,
 Am foddio Chwantau enawdol,
 Mae Dŷn annuwiol dan y Nêr,
 Fe balla'r Amser i mi,
 Yn hoenus yma i henwi,
 Bob cyfeiliorni câs:
 Awn rhagom mewn Diniweydrwydd,
 Er gogoneddu'r Arglwydd,
 Dyne Grefydd Dŷn mewn Gŵs:
 Proedd y Seinetau mwyngu,
 Gwyl agwedd yn golygu,

Bob peth er Clôd i'r Iesu heb ballu oi Bôdd;
 Eu Proffes au 'Marweddiad;
 Di Gwestiwn oedd gydwaftad;
 Au gilydd yn eu Galwad clymiad clôd;
 Nid o Ddoethineb ddynol,
 Y byddent hwy'n arferol,
 Bregethu'r grasol Grist;
 Fel nas gwnaent ûn Amser,
 Groes Iesu Grist yn ofer,
 Mae'r Geiriau'n dynner ini'n dŷfwr,
 Hull Duedd holl Blant *Adda*,
 Yn ôl eu Natur gynta,
 Sydd yma fwy am fod;
 Ond Iesu pan i gwelir,
 Eu Nodau a newidir,
 Yn hyn fe gleddir hunan Glôd.

Mae gan yr Arglwydd uchod
 Yn gyffredinol Ddiwrnod,
 Yw gadw yn euddo hynod iddo ei hun;
 Nid Dydd ag nid Nôs ydi, *Zech. xiv. 5, 6.*
 Ond bydd, mae fe'n cyhoeddi,
 Sef yn yr hwyr Oleuni hardd ei Lân:
 Ar Gole hwn pan ddelo
 Mae'n t'wyllu ag yn goleuo,
 Y Ffordd y rhodio ar hŷd;
 Yn ail i'r Haul ar Godiad,
 Sydd yn tywyllu'r Lleuad,
 A'r Sêr, mae Profiad yr ūn Pryd;
 Ag felly'r Gole nefol,
 Sy'n tywyllu'r Gole cpawdol,
 Anianol fy ynom ni;

A dyne'r Gole gwiwlwys
 Sydd yn goleuo'r Eglwys,
 Ar Swyddau hoenus fy ynddi hi.

Nis gellir wrth Naturieth
 Adnabod hyn yn berffeth,
 Na chredu yr wir Dystioleth rhy dôst yw;
 Dwy anian nad yw unol,
 Yw'r cnawdol a'r ysprydol,
 Y naill fydd anian ddynol ar llall yn Dduw;
 Ag felly mae pob Anian,
 Yn sefyll yn ddi hunan,
 Wyr niwylan, dyne'r Môdd;
 Nas dichon Lygredigeth
 Feddiannu yr hyn fy berffeth,
 Yr hên Naturieth ono ai todd;
 Ag Anian gwîr Sancteiddrwydd,
 Sy'n unig yn yr Arglwydd,
 A dedwydd ydiw'r Dŷn;
 Sy'n cael i mewn i'r impio
 I'r Anian sy'n sancteiddio,
 Nid oes ond honno a Duw'n gyttun.

Ni adwaene *Nicodemus*,
 Mor Anian hon mae'n hyfbys,
 Nes treuthu o Grift yn hoenus iddo i hyn;
 Yr hwn oedd Beniaeth union,
 Yn ddiwyd i'r Iddewon,
 A dybie eu bod yn gyflawn bod ag ūn;
 Pan glywodd Lais yr Iesu,
 Nis medroedd ond rhyfeddu,
 A synny yno'n siwr;

O herwydd iddo ddweudyd,
 Rhaid geni Dŷn o'r Yspryd,
 Drwy Egni yn ddiwyd ag o Ddwr;
 A hyn a ddweudodd Iesu,
 Rhag i'r Gŵr ryfygu,
 A thyfu i fynu yn lawr.
 Ag felly mae hyd heiddiw,
 Leferydd Crist yn groyw,
 Am ddwyn yn loyw Dŷn i lawr.

Yn Nyffryn Gostwngelddrwydd
 Mae gwir gredadyn Dedwydd,
 Yn canfod Crist yr Arglwydd holwydd hael;
 Pan elo Dŷn o'r hunan,
 I'r dim lle daeth o allan,
 Wel dyne'r Golwg gwiwlan fydd iw gael;
 Drwy Râs fe wel yr Iesu,
 Oll yn oll ai Allu,
 Ag felly heb ballu yn bod;
 A dyne'r Modd amlygoedd,
 Yr Iesu i'r rhai ddewisoedd,
 Ag a raglunioedd yn ei Glôd;
 Geill ef amlygu etto
 Ei hŷn, i'r neb a fynno,
 Mae'r Gallu ganddo ei glid;
 Ag ef eill beidio'n hollawt,
 A bod yn wir feddianol,
 O'i Glôd priodawl yr un prud.

O Arglwydd Dduw daionus,
 Dyfsg ini yth foli yn felus,
 Gan blygu ei lawr yn drefnus wrth ei Dded;
 Gwna

Gw
 Hy
 Ag
 A
 Yn
 Gan
 Ag
 Yn
 Tra
 Gol
 A
 Bob
 Yr
 Bob
 Ag
 A
 Par
 Yc
 'Rv
 Yn
 Nis
 Tr
 Yn
 Rh
 Yn
 O
 Nis
 Ne
 Ag

Gwna ini rodio yn union,
 Hyd Lwybrau dy Orchmynnion,
 Ag nid yn ol ein Calon fel i'n caed:
 A dyro ini hyderu,
 Yn rasol yn yr Iesu,
 Gan gŵd ogweddu ar gwir;
 Ag addas ofteg iddo,
 Yn ddilys doed addelo,
 Tra bo yn tarrio ar Wyneb Tir;
 Goleunir 'Fengil hyfryd,
 A fyddo ini yn g'farwyddyd,
 Bob Ennud ag yn Ben:
 Yr Arglwydd a fendithio,
 Bob Enaid fydd yn gwrando,
 Ag yn dymuno dwyd. *Amen.*

Un fil, Saith cant a thrigien
 A phumwaith y caed Plygain,
 Pan liniwyd hyn o Ddamwain yma yn ddwys,
 Ychydig fydd o Bobol
 'Rwi'n ofni yr Oes bresennol
 Yn canu Caniad nefol mewn bywiol Bwys
 Nis gwneir mor newydd Ganiad,
 Tra dalio'r hen Adeiliad
 Yn Cnawd anynad ni;
 Rhy fychan fydd, osoweth,
 Yn credu yr wir Dystioleth,
 O iawn Athrawieth ūn a thri:
 Nis gallwn ni lefaru
 Nes cael gan Grist ein dyscu,
 Ag felly ganu heb Gŵdd;

Nes cael yr Addysc honno,
Ni ddichon Dŷn ond chwyddo,
Gwnaed a fynno, yn Grawd a fydd.

DANIEL JONES, *Ruabon.*

CERDD o Gyngbor *i'r* MERCHED; *iw*
chanu ar Farnad Bwngc.

Y Merched mwynion wiwlon wawr,
Gwrandewch yn awr 'rwi yn eiriol,
Rhof iachus Gyngbor ichwi os ca,
Trwy Gariad tra ragorol;
Mae'n rhaid i chwithe o fawr i fach,
Gymeryd hwn tra bo chwi yn iach;
Cyn mynd i gwyno megis Gwrach,
Ag eiriach rhwgnach rhagddo,
Os cyll un Gangen seren fir,
Ei geirda glân 'rwi'n dweud yn glîr,
Na phryn holl Arian sydd ar dîr,
Yn siccr meinir Monno.

Yn gyntaf peth rhag meth fy mun,
Rhaid ceisio sugun Synwyr;
A Ffrwyth Amynedd ryfedd Râd,
Yr hwn iw gwaftad Ystyr:
A falau pwyll fy ddidwyll dda,
I'ch gadw yn glîr rhag mynd yn gla,
A chymmeryd Blode yr Ha,
O'r Ffrwythydd yma yn amal;

A

A Gwreiddin teimlad Gennad gu,
 I'ch gadw o hyd rhag bod yn hu
 Fel y mae llawer ymhob Llu,
 Trwy Foddion yn rhy feddal.

Rhaid etto Gangen ffraethwen ffrî,
 Gael Blodeu Diniweydrwydd;
 Y rhain sy'n tyfu i fynu yn hardd,
 Ynghanol Gardd Gonestrwydd:
 A dyna'r Ardd fy hardd o hyd,
 Lle mae'r Cyffurie gore i gyd,
 A henwes yma yn hyn o bryd,
 Iw cael i gyd yn gydwedd;
 Ymrowch iw cael heb ffael drwy Ffydd
 Ag ewch i'r Berllan wrth y Dydd,
 Un hael yw'r Garddwr yno fydd,
 Yr hwn ai rhydd yn rhwyddedd.

A dyna yr Ffisyg têt ei Gradd,
 Yn siwr a gadd *Susanna*;
 Pan gurodd hi yr Henuriad gau,
 Oedd gethin ddau o'r gwaetha;
 A'r holl rai goneft bod ag ûn,
 I roeddent hwi 'run Wedd gyttun,
 Nis gwnaent Odineb gida Dÿn
 I borthi Gŵyn Drygioni;
 Rhaid i bob rhian dan yr hôd,
 Wneud felly'n glau, neu golli yr Glôd,
 Y peth y hauoch deuliw yr Od,
 Rhaid ichwi fod iw fedi.

Os ewch yn drwyad hardda dro,
 I fforio am y Cyffuriau,

Dangosa yn rhad y Ffordd yn rhwydd
 Mewn gwir gyfarwydd Eiriau ;
 Rhaid ichwi gychwyn wydun Waith
 Drwy Helbul gychwyn dwymun daith,
 Lle mae Peryglon mawrion maith.
 A Natur laith am lithro ;
 A Meistar trachwant ymhob Tre'
 Rhaid mynd yn fain iw bassio fe,
 Gan hwn mae amal Fagal gre,
 A Rhwydau lle mae'n rhodio.

Nid ellwch bassio yn eich byw,
 Heb gaffael rhyw Gyfarwyddwr,
 Rhaid cael Callineb sydd ger llaw,
 Yn athraw hylaw Awyliwr ;
 Am hwn mŷn gain a'ch arwain chwi,
 Pr Ardd er lles a henwes i,
 Lle mae ar Gynydd Ffrwythydd ffri,
 O bob Daioni uniawn,
 Heb y rhain hawdd dywed yn rhydd,
 Naws etto yr Fŷn pa syt a fydd,
 Cewch ddiodde llawer Diwrnod prydd,
 A Chywilydd grudd a Chalon.

Wel cofiwch am fy Nghyngor,
 Y Merched heni hoenus,
 By cae chwi ganfod hyn heb Gŷdd,
 Anlladrwydd fydd dwyllodrus ;
 Yn Awr y Gangen ffraethwen ffri,
 Llwyd deimlo hyn a ddyle chwi,
 Cyn colli ych Geir-da brasia ei Bri,
 Er Lles 'rwi fi'n gwyllysio :
 Ymrowch i geisio main i hael,

Y Ffrwythydd yma mwy a mael,
Dangosfes Ffordd i chwi yn ddi-fael,
Ar' Modd iw cael, 'rwi yn coelio.

DANIEL JONES *ai cant.*

CERDD, *iw chanu ar, Adel Tir.*

Y Tyner Gantorion, rai manwl a Mwynion,
Gwrandewch ar Benmilion yn union a wnes,
Wrth glywed ymdeuru o achos prydyddu,
Pe i cawn fy ngoganu mi genes.

Clown un yn llwyr gammol rhyw Fardd yn
rhyfeddol

Ei fod yn rhagorol mwyn siriol mewn sain;
Gan ddweudyd yn brysur, nad oedd o Brydydd-
Yn ail iddo oi Frodur, drwy *Frydain*. [wyr,

Doe arall o ddifri gan ddweud yn ddi-oedi,
Fod Gŵr a wna Gerddi y leni yn y Wlad,
Mor llyfn ei Gynghanedd ag ynte am ei Ddanedd
A Sylwedd gadarnedd 'rw'in dirnad.

A'r trydydd attebe, yr ddau yma yn ddihamme
Nid dyna rhai gore, mac Beiau ar bob un;
Mi adwyn i Gymro, ymhell y mae'n tario,
Eill guro'r ddau etto os daw attun.

Ag yno yr pedwaredd a deure yn eu dwyrydd,
Nad oedd yn y Gwledydd fawn Brydydd mewn
[brys,

A dale moi alw yn Fardd uchel Henw,
Hyd heddiw ar ol marw *Huw Morris*.

Ag felly yn ddiamme'r aeth fŵn eu 'mryfone,
'Run modde a'r ympleidie sydd gloeue yn ein
Gwlâd;

Ar cwbl fel Cabledde trueni trwy Wynedd,
Sy yn Rhyfedd rhag cyredd mwy Cariad.

Myfi pe i 'mosynnwn ar osteg un Cwestiwn,
Yn niwedd y Sessiwn, a fyddwn i ar Fai; [glod,
Pwy wnaeth y Gwyr uchod sy'n cael y fath fawr-
Rhowch wybod i ddyfod mor ddi-fai?

Rhaid i chwi gyfadde mae Duw sy'n rhoi
Donnie,

A'r holl Bethau gore, heb amme i bob un;
A chwithhe yn rhyfygus yn bragio llwch bregus,
Am Ddawn anrydeddus roed iddun.

St. Paul sydd yn holi, pa ham Ddyn y bosti
O'r hyn a roed itti, Wr heini, mor hu?
'Run Modd a phe i bydde o'th Nerth yr holl
Heb dderbyn o unlle dy Allu. [Wrthie,

Gwaith pob Dŷn adwaenir trwy Dàn ef a bro-
Y Dŷdd ei datgyddir fe welir ei Wêdd; [fir,
Gwaith hwn a fai yma ceiff Wobr o'r mwya,
Ar gwaetha fe losga yn ei Lefgedd.

Geill rhai fod yn ame, mae am y Gair gore,
Y lluniais i yr llainie mwyn eirie yma'n awr;
Gadewch y Farn yna i'r hwn sy gymhwysa,
Fe farna yr Cwyn yma cyn nemmawr. Ped

Ped fawn yn llawn haeddu cael Clôd am fy
nghanu, [pam ;
Nid gartre ceir hynny, hawdd pennu yn rhwydd
Nid cystal Gwaith cartre ar dieithr yn unlle,
Pei bydde mewn Donie mwy dinam.

Gan Iesu dangoswyd, nad oes yr un Prophwyd
Heb Glôd, ond lle i ganwyd a magwyd iw musg ;
Ni cheiff mor Glôd yma ped fae y Dŷn doetha,
Llareiddia, llonydda'n llawn Addysg.

Ped fae mor wybodol a *Solomon* dduwiol,
Neu *Paul* yr Apostol, teg unol, tan go ;
Ni farne rhai Pobl y tale yr Gwaith gweddol,
Braidd morol ryw dynol am dano.

Pei lluniau gan llyfned wir Gân 'r Gogoned
Ag un Dŷn a'r aned gan gliried ar Glain ;
O Ddadai rhai ddyweude fod arall nhw a deyre,
Ai lluniau mewn Cyrre mwy cowrain.

Os dywedir yn erbun rhai hynod o honun,
Nhw godant yn gyndyn mewn Gwenwyn a Gwg ;
Fe dreiddia en 'Madroddion, au Meddwl au
O'eigion y Galon i'r Golwg. [Moddion,

Mae Gole'r Haul gwiwlan ar lloer yn rhy
I chwilio dirgelfan yr hunan bob rhai ; [fychan,
Nid llai na Duw cyfiawn geill chwilio Gorehwy-
Gwaelodion y Galon a goeliai. [lion

Efei, ffei, o fod beunydd am ganmol ein gi-
lydd, Y'n

Y'nfwy na'r gwir Arglwydd, drwg Arwydd oi go;
A hynny, Wyr hynod, sydd megis dwyn Mawr-
Duw'r Drindod ryw Ddiwrnod oddiarno. [glod

Wel bellach, fy Mrodur, gwych astud,
gnewch Ystyr,

O cawsoch fwy Synwyr, hardd Fwynwyr, na'm fi;
Gnewch fwy o Waith duwiol o Glod i Dduw
Wyr doniol o lynol, y leni. [nefol

Os rhoddodd yr Haeldâd rhagorol ei Gariad,
I ryw un fwy Roddiad yn anad i neb; [gwirio,
Gofynnir mwy ganddo, medd Geiriau fy yn
Pan ddelo Dýdd etto iddo Atteb.

Wel gwelwch mae'r gwaela o honoch a henwa,
A lunodd hyn yma, mi brofa mewn brýs;
I dorri yr Ymdeuru o achos Prydyddu,
Rhag pechu mwy felly mae f' Wyllys.

DANIEL JONES *ai cant.*

ENGLYNION i DDUW, gida Deifyfiad
am Râs a Chymmorth ysprydol.

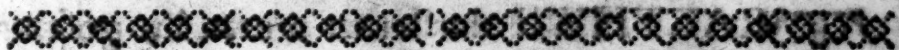
DUW anwyl Daioni,—Duw Iesu,
Dewisol Dostiri,
Duw Yspryd lân Oleuni,
Duw cû dy Fawl, cadw fi.

R H A G

RHAG Twyll y Bŷd frŷd afradol—a'r Cnawd
A'i Nwydau naturiol,
A Satan dri anafuol,
Elynion mawrion o'm hól.

TREFNA di imi, Duw Mau,---yn y Bŷd,
Dôd bôb Anghenrheidiau,
I'r Enaid hoyw Rannau,
A'r Corph ūn Wêdd yw fwynhâu.

DYRO imi da oreu Maith--beunydd
Yn benna Cynhyfsgaeth,
Dy Râs, lôn! yn ffrwythlon ffraeth,
At fuddiol Etifeddiaeth.

DYSG imi dewis Gymmod---'n dra chymmwys,
A Chamwedd ymwrthod;
Ag at Dduwioledeb clirdeb Clôd,
Yn rymmusedd ymosod.

GWEDI 'nhroi gud Dynner hêdd—hwylebrwydd,
I Lwybrau glân Fuchedd;
Dyro imi wrth droi i Mêdd,
Drwy Gariad, dy Drugaredd.

EDWARD BARNES, *ai cant.*

ENGLYNION

ENGLYNION o Fawr i'r parchedig Mr.
JOHN FOULKES, Person, Whitford, neu
Ficar Llanrhŷdwen.

I. *Un odl Union.*

TRAETHWR darllenwr mewn llu-gofalus,
Gu foliant i'r Iesu;
Brig athraw yn pregethu,
Y ddwŷ iaith gôr gainiaith gu.

II. *Un odl Grwcca.*

AIL *Abram* oleu ebrwŷdd,
Iôr fail-ddoeth ar y sulddŷdd;
Mae yn danfon pob denfŷdd-mawl i Dduw,
Ynghlŷw pob dŷn bŷw' bŷdd.

III. *Un odl Gyrch.*

DYSG peraidd disgybl pirion,
Yngole iawn 'Fengil lôn;
Mae o Synwŷr nefol saint,
Fel enaint o fawl union.

V. *Proest*

IV. *Proest Cysnewidiog.*

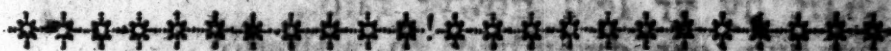
PAROD o'r pen pura'r pêth,
 Post ail lôn 'postol y iaith;
 Paul wir fwyn perl yw ei fath,
 Pae'n y fan penwn ef fyth.

V. *Proest Cadwynodl.*

GEIRIAU Duw ein gwrol Dâd,
 A Christ hâel wŷch räs o hŷd,
 Glain a glew golein'n gwlad,
 Gorau' ben o gaerau'r bŷd.

VI. *Cywydd Deuair Hirion.*

DERLLYN yn llinŷn bob llith,
 Drwy fwŷnder hâd y fendith.

VII. *Cywydd deuair fyrrion, ac*VIII. *Owdl gywydd yngbyd.*

MAL doeth mawl Duw,
 Iawn clws ein clŷw;
 Yma heddyw'n mwŷ hyddyfg,
 Mur gwawrddyfg 'm air y gwirdduw.

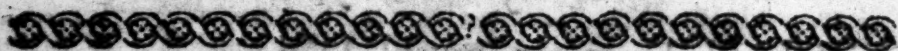
IX. *Cywydd*

IX. *Cywydd llosgyrnog, a*X. *Thoddiad yngbyd.*

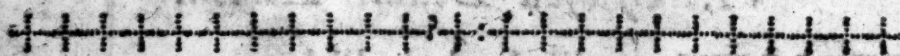
FFOULKS lais anwyl, Ffowlks lwys union,
Ffowlks mewn golwg mwyn ei galon;

Aer cyfion hir y cofir:

Yn *Rhydwen* dan rhod yn wir—Duw nefol,
Ai had ethol a fendithir.

XI. *Gwarwodyn Byrr.*

MEISTAR goreu, mwys drwy howddgarwch,
FFOULKS da diddan, iawn er dedwyddwch
Mwyn llon addas mewn llonyddwch-cyfan,
Rhof ran fawl gwiwlan fel y gwelwch.

XII. *Gwarwodyn bir.*

GAIR hŷ yr Iesu gowyr rasol,
Gan hwn oes dweydw yn wastadol;
Dewr wâs sanct addas un sancteiddiol,
Mae pur iawn Synwyr defosionol.
Ceiff hedd dro gweddedd yn dragywyddol-ffydd
Hylwydd dawn ufudd un Duw nefol.

XIII. *Cybydedd nawban.*

PERL iraid-ddawn piler oreuddysg,
O wr lawn eiddo wir lon addysg;

Ag

Ag eitha gemau Iaith ddigymysg,
Cywair a haeddol cu wir hyddysg.

*****

XIV. *Cybydedd Fer.*

COWIR odieth Iôn caredig,
Air ag oesol wr eglwysig;
Sef od-lef doeth sefydledig,
Duwiol ydoedd dynoledig.

*****

XV. *Cybydedd Hir.*

LLAW hylaw hwylus,	}	
Da gwiwdda gweddus,	}	i roi cymun:
Yn oreu cymwys,	}	
Had nefiad nefol,	}	
Mêdd lwysfedd lesol,	}	hawddgar rofun.
A rýdd 'gwir rasol,	}	

*****

XVI. *Hupynt Byrr.*

MAE yn darllen,	}	iawn lle rhodia:
Yn llan Rhydwen,	}	
Mal llef llawen,	}	Ar'mathea.
Ior maith awen,	}	

O

XVII. *Hupynt*

XVII. *Hupynt Hir.*

GOLEU fyrgil, }
 Yn ei 'fengil, } nôd y gweiniwr :
 Nid yw gynil, }
 Gostyngedig, }
 Etholedig, } iw greawdwr.
 FFOULKES garedig, }

XVIII. *Byrr a Thoddiad.*

AIL Dafydd Salmÿdd nef fant-dra llawnwych,
 Darllenwr pur gowra'nt,
 Duw ar gynÿdd ai ogoniant,
 'Roes hoff union ras a ffyniant,
 Drwÿ'r ail *Adda* dewra lwyddiant,
 Yngwÿdd dynion ai hadwaenant,
 Pawb yn glir wych wir ei chwant-fu'n gwrando,
 Arf eilio sawr foliant.

XIX. *Hir a Thoddiad.*

LLEF gowir felus a gair gorfoledd
 Pur fwyn yn *Rhydwen* por mewn anrhydedd ;
 Y mae yn gweini mal Gwalchmai gwynedd,
 Un da iw alw oen iawn duwioledd ;
 Rhydd 'lufeni yn lwys unwedd-yn ôl
 Nefol Dduw dra gwrol ai drugaredd.

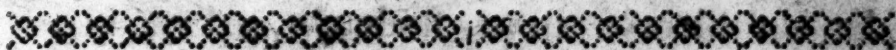
XX. *Clogyrnach.*

XX. *Clogyrnach.*

FFOULKES dwys glaerbraf a disgleirbrŷd
 Pur sain hafedd Person hefyd ;
 Gwaith pwys daith 'postol
Pindar pel'dar *Pôl*
 Dysg bywiol daſg bowyd.

XXI. *Cadwyn Ferr.*

MAE ddawn lluniedd mwyn ddarllenwr,
 Yr Eglwyswr lôn o glws-waith ;
 Awn i goled y bugeiliwr
 Sydd ddŷfg awdwr o ddysgeidiaith.

XXII. *Cyrch a Chwitta.*

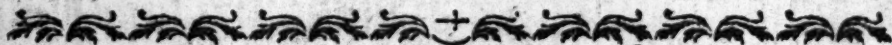
OFFEIRIAID o gyff *Aaron*
 Gywira baint gar ein bron,
 Darllenydd didwyll union,
 Mal dŷn iawn a mawl Duw lôn :
 Pregethwr y prif gaethion,
 Difalais daith felus dôn ;
 Treuthwr bywiog fel y bu,
 Da cofio Iesu cyfion.

XXIII. *Gorcheft y Beirdd.*

UN Iaith ennŷd, }
 Hŷf Iaith hefyd, } waith ufudd.
 Afaith Ovŷd, }

Per ddŷn purddoeth, }
 Glewddŷn glauddoeth, } y Sulddydd.
 Sêl ddŷn failddoeth, }

XXIV. *Tawdd Gyrb Cadwynog.*

AIL i Gomer oleu gymmun,
 A Thaliefŷn Iaith hylwŷfedd;
 Mawr yw doethder mur odiaeth-dŷn,
 Di gâs Unywn da gyfonedd:
 Er yn blentŷn dewr flodeuŷn,
 Mewn tês clauerwŷn a dŷsg clirwedd;
 Mae'r mwyn roŷn gwŷn bob blwyddŷn,
 'N gwau drwŷ gorŷn gwe'drugaredd.

EDWARD THOMAS, o Lan Rhŷdwen, *ai cant.*

Decbre

*Dechre CERDD, a wnaed ei Scyfarnog
oedd yn trespassu mewn Garu iw chanu
ar, Fawrnad yr Heliwr.*

BONEDDIGION neu Euchelwy
Gwiw rowiog Goreywyr,
A phawb o'm Cyd-wladwyr,
O'ch Synwyr rhowch Swyn;
Danghosaf yn eglur,
Yn llwythog fy Llythyr,
Mae 'ngobeth i'n bryfyr,
Gael Cyfur i'm Cwyn:
Mae ryw Scyfarnog donog dun,
Yn pori 'Ngardd, nid hardd mo hun,
Ni adawoedd imi, gwir di fun,
Lafewyn glâs ono;
Mae'n tynnu 'Ngharets, hyn sydd fawr,
A'm holl Lysie yn llwyr o'r Llawr,
Gwae fi na welwn yma'n awr
Bla e'ng fawr i blingo.

Mae'r gwill grych mewn gwallgo,
Bob Nôs heb orphwyfo,
Tra bothwyf yn huno,
Faw yno, dew ũn;

I fwyta 'Nail gleision,
 Am hôll Lysie Crochon,
 Heb ado ond Gwahilion
 Ne Loffion di Lûn:
 Teim a Pharsli, Safori fwrn,
 Pwy oddi fâr ag yn ddi-fwrn,
 Ni adawodd imi loned Dwrn,
 Yr Hespwrn ai haspri;
 Gobeithio cyfyd Gwyr i'm Plaid,
 O'r cwyns yn hu, ai Cŵn yn haid,
 Iw hela'n rhwydd maen anghenrhaid
 Arth hîr naid ai theirni.

Dowch bawb âch Cŵn diriad
 Byth yno, a'ch Batheiaid,
 Milgwn a Chorgiad,
 Ar hwiliad yw hêl;
 Cynllynawn yn chwannog
 Am Loches y flewog,
 Fy Mwriad fy lidiog,
 I'r Draenog bru Dêl;
 Mynna i chwilio pob rhyw Wrych,
 Llwyra rhan a llawr y rych;
 Ei ddifo'r Cyndyn bryfyn brych,
 'Rwi'n chwenneyh yn chwannog;
 Gobeithio cae ei gwel'd yn glîr,
 Mewn Safne Cŵn, ai Sefnig hîr,
 Am bori 'ngardd anwardd yn wîr,
 Na welir mo'r willog.

Cynhillwch yr Helgwn
 Hoffusol oi Ffasiwn,

I ddal y Ciw anwn,
 Cynllynwn iw lladd;
 Daw Doybyt, a Thriwbi,
 Llewban a Llabi,
 Bloeddgest a Bloeddgi,
 'Rwi'n gweiddi am roi Gwaedd;
 Mynnai Dreigar, Dryngcardd, Tric,
 Pretty Ffansi, Cwali, Cwic,
 Speidar, Trau, Strong a Stric;
 Rhowch Gic ei Giw'r Cecri,
 Blotyn perlyn clauerwyn clowch,
 Blae ar Dîr pa hîr amdrowch,
 Triwro ffelò oi ffordd na ffowch,
 Yn ffri dowch yw ffofi.

Pei gwelwn hi allan
 Ar ganol Maes llydan
 Dechreuwn Fonllefen
 Gan hedfan oi hôl;
 A phawb o'r Pentrefi
 Yn cydwiw a chydweiddi,
 Ymlidiwch y wengci
 Un wangcus ddi rôl;
 Am iddi dorri yn ddi dawl
 Eý hôll Lysie cynge cawl,
 Mae'n-bryd i fwrw'r Pry di fawl,
 O borthawl y perthi;
 Am hyn deffrowch a dowch i'r daith,
 Gwnawn Ddiwrnod gwyl môdd anwyl maith,
 I chwilio Twini an Llwyni llaith,
 Mwyn Dÿn waith am dani.

Gobeithio

Gobeithio cŷn tri Dydd;
 A gwelai'r ddi-gwilidd,
 Ai Garre trwy ei gilidd,
 Yn llonydd uwch llawr;
 Ynghrôg ar ryw Gambren,
 Ai dau Droed i'r Wybren,
 Oer gilwg yn gelen
 Y Felen dew fawr:
 Dowch ynghyd ar Ddydd gŵyl Fair,
 Dyne'r Dydd, 'rwi'n gyrru Gair,
 Y Geinach hên ei ganu ei chrair,
 Wych Lwydd Air ai chladdu;
 Wiliniwn Wlêdd mewn Hêdd o hyd,
 Am ei Bwrw ei ffwrdd o'r Bŷd,
 Bîr a Bragod yn ei Bryd,
 Mewn Gwynfyd tan ganu.

*Rhag dweudyd ffals Fadroedd
 Nis gwn pwy ai canoedd.*

Mawl

Y
 C
 Y
 Y
 A
 G
 C
 Y
 Fe
 Oi
 Ca
 Y
 Yn
 • Y
 He
 Ma
 Yw
 Gw

*Mawl ir PRYDYDDION ne FEIRDDION
CYMRY; iw canu ar yr Han Foes.*

DOWCH mewn Yrddas ôll o gwmpas,
At Brydyddion o Brÿd addas,
Y nhw yw'r doetha ymmhôb Cymdeithas,
A Gwÿr heb Gâs ei gÿd ;
Y nhw yw Harddwch pob Diddanwch,
O Waith iawn Eirie a Thanerwch,
Os doir ei grefu am Ddigrifwch,
Y nhw ywr Clydwch clÿd :
Y nhw yw'r cyfion Ddarllenyddion,
A moddion Dynion dwys ;
Gwnan Gāniadau llawn Plethiadau,
Clymiade modde mwys :
Y nhw sydd lawn o'r Ddwael ddawn,
Fel rhai nefoledd unwedd iawn ;
Oi Ihache ei fod och fi na fawn
Canu a wnawn i Npw.
Y mae nhw'n Bennieth duwiol Afieth,
Yn iwsio Areth wir ;
• Y nhw yw'r Ganwyll i'r rhai amwyll,
Heb ynddynt Dwyll ar Dîr :
Mae ei Cerdd ddi-baid dda ei pleth yw plaid,
Yw Cwmpeini oll pe caid ;
Gwyr o Nwyde gowyr naid,

Rhown

Rhown fawl yn rhaid ei rhiw;
 Pob merch fu am goleth arieth ufydd,
 Rhod groeso clyd mewn pryd i'r prydydd
 Ceiff fyn rhagoral fyw'n ddigerydd,
 Bydd coth ei dwyrydd don;
 Pob ganethig i'r fodd aerfrig,
 Sydd am briodas swydd byredig,
 Dewised ganwr er dwys gynig,
 Ni bydd firwiedig fron;
 Ni cheiff llw'r hion olwg diehlon,
 Na geirio chwervon chwath,
 Ond clowed arfer ciwnio tyner,
 Mewn piefer mwynder maith,
 Os cerwch fardd dim dig y dardd,
 Y fyn wych iredd hwn y chardd;
 Hapysa gwr fel pwyli gardd,
 Am degwch hardd o hyd;
 Rhwymwch ddwylo ynwedd ddilys,
 Ar dynion parchys pur,
 Maent o iache graddo gwreiddiol,
 Rhagorol weddol wyr,
 Hurw Morris fu ag Edward gu,
 Ai hepil siwr yn hapus fu,
 Mae etto oi lwyne amal lu,
 Yn peri canu eyd.

WILLIAM HOPE at cant.

13 DE 675

13 DE 675

ENLYN,

EN LYN, un Od Union, yn henwi rhai
Portbau Llongau fydd ar Afon DYFRDWY.

DAW Llongau o Fannau i Fon—ag Elw,
Ag eilwaith i Arfon;
Fflint wchalwydd Fflint iacha Lon
Sy ar Ochor Lli a Cbaerlleon.

WILLIAM HOPE.

D I W E D D.

FY N GHYD-WLADWYR,
CYMMERWCH fi yn esgusodol am na
fuaafwn yn rhoi Henwau'r CYN-
NORTHWYWYR i lawr yn fy Llyfrau; yr Achos
beth oedd i lawer o honynt ddymuno cael DI-
DDANWCH yn ei Lle: Felly mi geisiais fod
rhyng ei Bôdd ei bawb am hynnu o Fatter;
ond pedfuaafwn i mor amroes ag y bu rhai o'm
blaen heb roi fy Llyfrau allan, fe fuasei genyf
o Henwau fwy nag a gynhwysasei'r Llyfr.

W. H.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1900

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1900

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1900

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1900

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1900

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1900